

ČASOPIS RODOPISNÉ SPOLEČNOSTI ČSL. V PRAZE

Ročník IX.—X.

1937—1938

Číslo 2.—4.

Dr Václav Davídek:

Pocty starousedlým rodům v Čechách.

O českém národě se ve světě říká, že to je národ selský, případně středních vrstev. Skutečně prohlédneme-li sociologicky českou historii, vidíme na příkladech od charakteristického bájného Přemysla Oráče přes »selská knížata« a zemany, kteří tradičně zajímalí vedoucí místa ve státní politice i v kultuře a v náboženských skupinách, že tito prvně rozhodovali. Teprve časem jsou vytlačováni t. zv. vyššími stavami, až tyto — přibližně za Jagelonců — stát ovládly; porázka selského živlu lidového a nastolení vlády šlechty byly začátkem konce samostatnosti české. Po staletích, jak je známo, české národní obrození bylo nejvydatněji posilněno ne-li podníceno právě tím, že za osvícenství byl sedlák osvobozen z nevolnictví, že od r. 1781 selští synové, Češi původem i jazykem a smýšlením, chodili svobodně na studia. A selství potom a stále svými nevyčerpatelnými silami duchovními i somatickými posiluje zdravé česství ve smyslu vlasteneckém, demokratickém a národním. Brzy po právním a majetkovém osvobození zemědělců r. 1848 organisuje se nejprve regionálně, pak celozemsky hnutí zemědělské. Docela po svém, z domácích kořenů, z individualistických, stavovských, regionálních a přece česky celonárodních potřeb sedláků vyrůstá agrární program hospodářský, kulturní a politický. Jeho základní myšlenka ještě z časů fysiokratů: »silný sedlák, silný stát« jest obměňována nebo popírána, to arci dočasně, neboť skutečný dějinný proud v Čechách přirozeně pokračuje podle selské vodnice. Český sedlák zachránil řeč, půdu, kulturu — buduje program státní. Jako v jistých polohách a půdách se daří nejlépe lesům listnatým a v nich opět na př. lípy v souhrnu určují a udržují vzhled, život a trvání celého polesí (přízemní kroviska i bujně výhonky, odkudsi přivaté, jsou v celku a v čase bezvýznamny), — tak také v českém národe pronikají prorůstající a rozkošacující se rody selské. Selskost je opravdu nejvýraznějším znakem českého národa v jeho dějinách i ve společenském složení přítomnosti.

Z téhoto staletých domácích tradic i z obav o příští šestí národa pramenilo volání Alfonse Šťastného po ochraně selských stat-

ků, po zřizování selských fideikomisů a po výchově selských tradic rodinných a rodových. Útek obyvatelstva z venkova do měst a tím všeobecné ochuzování venkova vynucuje si — kromě probuzeného selského uvědomění, náležité hospodářské a neméně důležité mravní zhodnocení zemědělské práce a významu půdy. Ve venkovské společnosti jistě nejkrásnějším typem rodu je takový selský rod, který je po staletí usazen v téže usedlosti, věrný práci a vědomý své odpovědnosti před sousedy a všemi a především před svými potomky; rod, z něhož se rodí předáci dědiny a kraje, pracovníci kulturní a hospodářství, obhájci lidu, vůdcové národa. K povzbuzení trvalých, hodnotných sil ve společnosti je nutno stavěti takové staleté a starousedlé rody jako vzory venkovu a národu vůbec. Tento praktický úkol před léty si předsevzaly a nyní již v Čechách veřejně uskutečňují Sdružení venkovských kronikářů a Zemědělská rada česká.

Sdružení venkovských kronikářů uveřejňovalo v zemědělském a venkovském tisku posledních let články o selském rodopisu, jeho činovníci přednášeli o něm na kronikářských kurzech a v rozhlasu. Zvláště populární byla akce deníku »Venkova« po titulem »Udrželi jste svůj grunt 100 roků?« Tak byl probuzen zájem o selské rodové dějiny a soustředěn ve Sdružení venkovských kronikářů. Odtud se zájemcům dostávalo pokynů jednotlivě a povšechně v »Kronikářských listech«. Sdružení požádalo Zemědělskou radu, tehdy ještě její český odbor, aby udělovala pamětní vyznamenání starým rodům za jejich věrnost půdě. Zemědělská rada návrh přijala a tak začata byla spolupráce obou korporací o udělování uznání za starousedlost. Prvně se o této věci jednalo veřejně na poradách Sdružení venkovských kronikářů dne 26. října r. 1935 a pak ve schůzích jeho výboru za stálé účasti zástupce Zemědělské rady. Po dohodnutí přesných směrnic Zemědělská rada r. 1936 akci vyhlásila a vydala informační leták. Podobného obsahu jsou také některé »Kronikářské listy« vydávané Sdružením venkovských kronikářů, zvláště čís. 4, 6, 8, 9 a 11. Tyto tiskopisy jsou hlavními pomůckami a instrukcemi žadatelům o rodová vyznamenání a zájemcům je zašle zdarma Sdružení venkovských kronikářů (Praha XII., Slezská ul. 7, DZO).

Pro informaci shrnujeme z těchto pomůcek nejdůležitější, co se nutně vyžaduje od žadatele o pamětní uznání.¹⁾

1. Musí si opatřiti jednak všechny převodní spisy o své usedlosti, které má doma, jednak výpisy z historických pramenů v archivech v kraji i v Praze. Když má vlastní originály (na př. kontrakty na svůj majetek), přiloží je k žádosti, o starší historii si musí opatřiti výpisy z archivů, odtud zvláště ze starých pozemkových knih, z matrik, ze zemských katastrů a ostatních soupisů poddaných; tyto výpisy musí si dát ihned ověřiti správou, ředitelstvím archivu, v němž jsou památky uloženy. To jsou podmínky hlavní.

¹⁾ Viz též ČASOPIS RODOPISNÉ SPOLEČNOSTI ČSL. roč. VII. až VIII., str. 91—92 a 197—198, stručná sdělení o akci.

2. Z pramenů takto získaných nechť žadatel sestaví, stačí na jednu stranu, posloupnost hospodářů s vytčením hlavně jejich jmen, osobních dat, zvl. letopočtů ujímání usedlosti a zvláštností, na př. změny jména rodu přízeněním, dosazení jiné rodové větve, ovďovění, nezletilost dědice a p.

3. Žádost, kolkovanou s.— Kč, nechť pošle Zemědělské radě v Praze II., Václavské nám. 54, uvede v ní přesný seznam všech příloh, které jest nutno očíslovati a přiložiti je i s výkazem posloupnosti hospodářů (bod 1 a 2). Formulář žádosti je v návodu Zemědělské rady.

Nejdůležitější zásady pro udělení neboli získání rodového vyznamenání jsou:

a) Uznání uděluje Zemědělská rada česká za věrnost půdě, statku, zemědělství. Oceňuje se tím nejméně staletá vytrvalá práce několika pokolení téhož rodu na téže usedlosti bez rozdílu její velikosti, tedy na velkém statku jako v zahradnicko-domkářské usedlosti, pokud arci bývala a zůstala. Poněvadž některé zemědělské rodiny vykonávaly a konají též jiná zaměstnání, na př. mlynářské, šenkýřské nebo některá řemesla, uděluje se uznání i témtoto rodům, když ovšem současně a především byly rody zemědělskými. Vždy však musí být usedlé jenom v téže usedlosti (třeba přecíslované) v jedné a téže vsi.

b) Pocta se uděluje rodům, jejichž členové v takové usedlosti po staletí po sobě hospodařili. Nejčastěji byla posloupnost hospodářů přímá a v téže linii. Ale uznání se udělí i tehdy, když v usedlosti nastoupila vedlejší rodová větev (téhož jména, na př. po strýci synovec, bratr po bratru, nebo když si bratranci vyměnili statky). Aby se uctila památka zasloužilých hospodyn, udělí se vyznamenání i tehdy, když se rodové jméno přízeněním mužského člena k dcéri-dědičce změnilo; je však přípustna jenom jedna změna rodového jména, jež se pak vyznačuje napsáním obou jmen v časovém sledu, a jedině v tomto vztahu (proto nikoli na př., když se vdova vdala po druhé a usedlost zdědil syn z druhého manželství).

c) Dobovou hranicí, stanovenou pro udělení pocty, je 100 let; to znamená, že na pamětní uznání za věrnost půdě má nárok každý rod, který může věrohodně prokázati, že hospodaří v téže usedlosti bez přerušení ať jen po meči anebo po jedné přeslici alespoň století až do dneška. Vyznamenáním jest diplom podle návrhu akad. malíře Al. Moravce s nápisem »Za věrnost půdě«. Aby se však rozlišila starousedlost rodů starých a nejstarších, byly dále stanoveny stupně rodových poct, a to takto: Rody, usedlé přes 150 let, dostanou kromě diplomu ještě uměleckou plaketu podle návrhu akad. sochače J. Bílka z Hořic s heslem »Rodům půdě věrným — vděčný národ celý«. Rody, usedlé přes 250 let, dostanou s diplomem ještě kamennou desku z českého syenitu s hlazeným textem »Za věrnost půdě. Na této usedlosti hospodaří rod . . . od roku . . .« vystupují-

cím z tesaného prostředí; poněvadž je tato deska velmi nákladná, musí na ni rody částečně přispěti.

d) Žadatelé se v žádosti musí zavázati, že se celým svým životem vynásazí, aby zděděná usedlost byla neztenčeně zachována v držení jejich rodu a že jako svědomí založí a povedou rodovou kroniku.

Od doby, kdy byly vyhlášeny přesné směrnice akce, docházejí do Zemědělské rady žádosti o rodová vyznamenání. Zemědělská rada žádosti postupuje k odbornému posouzení Sdružení venkovských kronikářů, které žádost bud' doporučí anebo vybídne žadatele k jejímu doplnění. Až dosud bylo kladně vyřízeno a Zemědělské radě doporučeno, aby vyznamenání udělila dvacetiletí rodům; z nich Zemědělská rada skutečně udělila uznání deseti rodům.

Při revisi žádostí ve Sdružení venkovských kronikářů bylo zjištěno, že se žadatelé dopouštějí nejčastěji těchto nedostatků a chyb:

1. Neposílají příloh žádostí úředně ověřených. Tu Sdružení takové žádosti prostě vrátí, neboť výpis musí být ověřeny tím úřadem, od kterého byly vyžádány nebo u kterého byly vypisovány. To se samozřejmě netýká originálů, které jest prostě přiložiti, ale týká se to i nutných výpisů z nynějších pozemkových knih, které potvrzuje okresní soud, a příp. výpisů matričních, které povrzuje farní úřad.

2. K žádostem není třeba opisů celých kontraktů a vůbec zápisů o usedlostech a hospodářích, když nejsou povahy rodopisné, nýbrž jenom výpis z nich a to takové, aby z nich byla zřejmá hlavně rodová posloupnost na témže statku. V některých případech úplně stačí výpis ze starých a nových pozemkových knih, když totiž je jimi prokázána souvislá posloupnost hospodářů od nejstaršího roku dodnes. Zbytečné jest posílati přílohy nepotřebné, jako: vysvědčení, dlužní listy a j.

3. Zvláště pečlivě je třeba studovati, když požadovaná posloupnost hospodářů podle kontraktů není souvislá, zda byl rod usedlý skutečně v téže a ne jiné usedlosti i před rokem 1770, kdy teprve bylo zavedeno očíslování obytných domů. Tu je třeba spojiti badání v katastrech se studiem matrik.

4. Sdružení venkovských kronikářů usiluje, aby veřejnost zvláště zemědělská sama se zajímala i badala o minulosti svých rodů a usedlostí; v tom je také smysl akce. Proto zájemci nechť sami pokud jim možno studují historické památky, které mají po ruce, příp. i v archivech veřejných, nebo at' jim dopíší (žádost s s.— Kč kolkem) c výpisu a uvedou, k čemu výpis potřebují. Správám archivů dochází těchto žádostí velmi mnoho a proto žadatelé musí čekati i několik měsíců, než výpis dostanou.

5. Doproručuje se, aby žadatelé z téže vesnice i z celého bývalého panství žádali společně, neboť je to úleva pro ně finanční a pro

archiváře časová (archivní prameny totiž jsou převážně pro celá panství pohromadě).

První slavnost udílení pamětních diplomů a desek starobylým rodům v Čechách byla slavnost Opatrných, usedlých od r. 1676 a Mudrů od r. 1652 v Lišné u Zbiroha, dne 15. května 1938. O ní promluvil též poslanec Rudolf Beran za veliké účasti okolního lidu.²⁾ Druhou slavností toho druhu bylo odevzdání diplomu rodu Žežulků-Šafratů, usedlých od r. 1772 v Rousovicích u Mělníka, dne 28. srpna 1938. Od dalších slavností na venkově muselo být zatím upuštěno pro nebezpečí dobytí nákazy a pro vzrušené události podzimní. Proto Zemědělská rada svolala zástupce aspoň sedmi starousedlých rodů do Prahy a zde jim dne 10. prosince 1938 slavnostním způsobem uznání udělila. Témoto sedmi rody byly: Žroutové usedlí v Trstenici od r. 1651, Davidové v Popovicích od r. 1682, Svobodové v Radhošti od r. 1686, Lipavští v Jarošově od r. 1760, Florianové v Orle od r. 1768, Pánkové v Pavlíkově od r. 1772 a Moravcové v Čečovicích od r. 1780. O slavnosti promluvil ministr zemědělství dr. L. Feierabend. Poct »Za věrnost půdě« dostává se tak selským rodům za činné účasti zástupců nejvyšších státních míst, jak opravdu význam akce zasluzuje. — Na jaře r. 1939 budou udělena pamětní uznání také ostatním rodům, jejichž žádosti jsou kladně vyřízeny, jakož i těm, které dojdou a budou doporučeny; jsou to rody: Baborové v Černěkově od 1654, Baštýrové v Chýšti od 1685, Drahokoupilové ve Štitu od 1690, Klein-Salačové ve Mšeci od 1688, Kodešové ve St. Vesci od 1680, Kottové ve Veliši od 1783, Křížové ve Vrábčí od 1626 (je to z rodů dosud zjištěných rod s nejdelší starousedlostí), Kusí v Podměstí od 1788, Macháčkové ve Rzích od 1719, Mrkvičkové v Jablkynici od 1822, Noskové v Lukavici od 1720, Palkové v Drozdově od 1654, Špalkové v Žáru od 1654, Šukové ve Vyšicích od 1714, Valtové v Pečičkách od 1674 a Wostarkové v Pazuše od 1738.

Výsledky akce jen do nynějška jsou již podivuhodné. Studium zemědělských dějin a jejich pramenů stouplo. Zdánlivě jednotvárná rodová historie selská podle pouhých dvacetisesti příkladů jest neobyčejně pestrá a zajímavá i poučná. Dovídáme se z ní velmi cenné skutečnosti z minulosti venkovské a národní. Již samo množství žádostí o tato uznání (byť zatím s doklady nevždy propracovanými) nejjasněji dosvědčuje, jednak kdo držel v Čechách statky, jazyk, obecnou kulturu a tím celou vlast svou nevyrovnatelnou láskou a prací a jednak dokazuje radostný vzestup zájmu o selský rodopis a národní dějiny. Mnohopočetnost a rozvětvenost těchto rodů, jednotlivých rodin i do měst, to jsou důkazy životní síly selského národa. Jsou v Čechách vesnice, kde více než polovina rodů si zaslouží pamětního uznání za věrnost půdě. Na určitých příkladech

²⁾ Srv. zprávu ČASOPIS RODOPISNÉ SPOLEČNOSTI ČSL., roč. IX. až X., str. 35.

můžeme pozorovati i jiné sociální jevy obecné i zvláštní, na př. jak se dědilo mezi příbuznými, hospodářské poměry a závislosti, zkazky o poručnících a výměnkářích, jak některá rodová jména dnes v celé zemi i mimo ni rozšířená pocházejí z jednoho místa, jak se rody na usedlosti i vracejí, o náboženství v dědinách a o různých příhodách. Všechny tyto historické zajímavosti jednotlivých poctěných rodů zemědělských budou později vhodně shrnutý a užity vědecky. Bude to zajímavá kniha s hlediska nejen historického, nýbrž i sociologického, populačního, statistického, demografického a rodopisného vůbec. V ní bude také ukázáno, čím byly tyto rody ve svém okolí, kteří významní pracovníci z těchto rodů pocházejí a podobně.

Ale akce byla podnícena a zaměřena přímo do života venkova a národa. V tom se skutečně setkává s úspěchem. Vzpomínám, jak jsem ukazoval staříčkému hospodáři z nového těsného pohraničí jeho kladně vyřízenou žádost o uznání. Rolník po této zprávě zaslzel; v dojetí vypravoval, jak se ještě přičiní o rozkvět usedlosti pro dědice. Dojemná radost, s jakou potomci starousedlých rodů přijímají pamětní uznání a neméně jejich staroselské poctivé sliby jsou zárukami, že malé věci vykonají své velké a důstojné poslání. Ukazuje se zdraví českého národního jádra, selství, které netouží jen po monopolech, nýbrž také ba více po uctění zemědělské práce mravně. Proto nejen sedláči, nýbrž i nesedláči musí pochopit a opravdově naplnit smysl akci: Rodům půdě věrným buď vděčný národ celý.

Národ ani vlast si nevolíme, a když, tedy pro jedno, dvě i více pokolení zůstáváme pro ně cizinci, jako by zem, již jsme zvolili svou vlastí, teprve tehdy nás přijala za své dítě, až se napojíme živinami jejích vod, plodů a obilí... Stejně je to i s přijetím národnosti, a odtud mnohdy ta horlivost poturčenců, již podvědomě zakrývají svůj původ.

Tak především jsme utvořeni z blíny země, z blíny určitého kousku země, kde žili naši rodiče, z nichž jsme se narodili. Potom je naše vlast velikým společným hrobem našich předchůdců, pradědů, dědů, rodičů, zemřelých bratří a sester, všech, s nimiž nás poutají svazky jednoho plemene, rodu, pouta krve, mluvy, společné kultury, stejných zápasů a stejných nadějí, společného posvěcení křesťanstvím, pouta modlitby i všechny ty tajemné svazky mezi dušemi, o nichž, dokud jsme na tomto světě, nemůžeme nic vědět anebo jen velmi málo. Ti, kteří před námi zemřeli, všechna pokolení táhnoucí se v jediném řetězu až do nejtemnější minulosti, zanechali nám zde svět určitých obrysů jako dědictví dobré i špatné, na němž oni sami přímo již nic nemohou měnit a napravit... Jsou před námi, odkud nás k sobě volají, ale jsou také za námi, v díle, jež nám zde ponechali. A tak vstupují do naší přítomnosti, jako by se nás chtěli dvakrát zmocnit.

František Lazecký, Vladaří, 1938, str. 28.

Dr František Beneš:

Na okraj atlasu pečetí české šlechty, duchovenstva a měšťanů.

(Přednáška přednesená na mimořádné valné hromadě Rodopisné společnosti československé v Praze dne 14. prosince 1938.)

Rodopisná společnost československá v Praze dala mi příležitost rozhovoriti se trochu o oboru historického badání, jemuž věnuji poslední dva roky svůj výlučný zájem a který se stal mou skutečnou vědeckou láskou — o sfragistice. Protože však studium pečetí vpravdě teprve začínám a sfragistický materiál jsem ještě plně neshromázdil, mohu zde promluviti opravdu jen na okraj atlasu pečetí české šlechty, duchovenstva a měšťanů, to jest díla, které od června r. 1937 vydávám a musím se prozatím spokojiti jenom sdělením získaných zkušeností, pokud zachovaný sfragistický materiál může být cenným pro jiné obory historického badání, byť jsem si vědom, že neupozorním na nic nového, nýbrž pouze letmo zrekapituluji vše známé a promluvím poněkud obsírněji o tom, jaký cíl sledují vydáváním atlasu českých pečetí i vypracováním knihy, jež by byla opravdovou učebnicí české sfragistiky.

Nemohu a nechci se dotýkat otázek pečeti po stránci právní, co je pečeť, jak vznikla a jaký byl její účel atd., otázek to, jež vzbudily značnou pozornost badatelů. Víme, že je zde mnoho sporů, názorů a nedořešených či nevyřešených problémů, jak ukazují práce prof. dr. Václava Vojtíška, prof. dr. Bedřicha Mencla, prof. dr. Václava Hrubého, zemského archivního rady dr. Otakara Bauera a komisaře archivu hl. m. Prahy dr. Jiřího Čárka. Práce jejich docházejí někdy k závěrům od sebe velmi odlišným, hlavně tam, kde jeden vědecký pracovník stojí na půdě příliš právnické, druhý zase hospodářské, jako je tomu ve sporu o vzniku pečetí českých králů. Vzpomeňme jen na příklad dvou většinou zcela opáčných hledisek prof. dr. V. Vojtíška, který dokazuje, že tyto pečeti jsou výtvorem čistě naším, že jsou typicky českými a hledá vzor pro jejich oboustrannost v českých mincích a dr. Ot. Bauera, jenž tvrdí, že stojí pod vlivem západoevropským, nejsou výtvorem jenom naším a že látka, to je vosk, z něhož pečeti byly zhotovovány, neukazuje, že by vzorem k těmto pečetím byla

kovová mince, nýbrž, kdyby tomu tak bylo, byly by zhotovovány spíše z kovu. Ostatně tato kapitola zůstane v naší sfragistice patrně nejdéle nejistou a nebude opřena o základy zcela bezesporu. Podívejme se však, co mohou z pečetí vytěžiti pro sebe jiné vědní obory.

Se studiem pečetí lze úzce spojiti studium vývoje písma. Je sice nesporné, že sfragistický materiál nebude zdaleka tak spolehlivým pramenem jako jsou současné rukopisy a listiny pro toho, kdo studuje písmo knižní, protože si písmena v legendě pečetí, což si ostatně můžeme ověřiti zase na současných památkách listinných, podržují dluho tvary staré. Nad to někdy rytec vyryl sice nový typář pro zpečetování listin, když se starý snad ztratil, porušil nebo opotřeboval, ale napodoboval typář starý i s jeho legendou, byť písmo době již neodpovídalo. Ztrnlost obrazovou na pečetích dokázánu máme (tak na příklad obraz Madony na několika dokazatelně různých pečetích konventu cisterciáckého kláštera v Plasích a celé uspořádání tohoto obrazu nedoznalo v několika staletích téměř žádné změny) a můžeme připustiti i analogii ve ztrnlosti písma v legendě. Tak alespoň se můžeme domýšleti, když pohlédneme na pečeť komendy řádu sv. Jana Jerusalémského ve Strakonicích z r. 1356. Bude-li tedy badatel dostatek opatrny, bude-li stále srovnávat písmo legend na pečetích se současným písmem nápisovým i rukopisů a listin, dojde k poznatkům, které mohou být cenné pro naši paleografii.

Ze pečeť může být velmi platným a někdy rozhodujícím činitelem při určení pravosti či zfalšování listiny, toho máme důkaz v naší diplomacie.

Málo, ba vlastně nutno říci, že vůbec nebyly zpracovány pečeť po stránce umělecko-historické. Nepřeberné množství obrazů, ať myslíme rozličné erby, postavy šlechtické na pečetích šlechtických, či postavy opatů, převorů a množství obrazů z katolické symboliky na pečetích duchovenských, tot je bohatství dosud nepovšimnuté a neprobádané. Obrazy na pečetích mohou být cenným doplňkem k dosavadním našim vědomostem o zobrazování madon v našem sochařství a malířství. Prostudujme na příklad obraz madony na pečeti Jindřicha, komtura komendy řádu sv. Jana Jerusalémského v Praze. Vidíme, že je na svou dobu velmi pokročilý, že záhyby jejího pláště, které přecházejí na předu postavy v měkké, obloukovité závěsy, dokazují, jak na rytec působil vliv umění západního a celé zobrazení madony pak dosvědčuje, že rytec čerpal více ze současného malířství, než sochařství. Podobné studium můžeme konati na převážně většině duchovenských pečeť v příslušných obměnách a vyplynuly by nám z toho velmi zajímavé studie, jež by byly cennými příspěvkky k historii středověkého umění.

Daleko méně po této stránce bychom vyčerpali z pečeť šlechtických a měšťanských. Za to budou cenné pro jiný vědní obor —

národopis v širokém slova smyslu, jejž může obohatiti studium pláštů, oděvů a obleků osob šlechtických, duchovenstva světského i osob řádových, nádob, nástrojů nářadí atd. atd., všeho toho, co obrazové bohatství těchto pečetí přináší.

Pro heraldiku a genealogii bylo z pečetí vyčerpáno velmi mnoho i když nikoliv vše, co vůbec lze. Na to chci právě upozorniti dnes ve své přednášce. Když shrneme vše dosud řečené a když si při tom uvědomíme, že jsme se těchto otázek jenom letmo dotkli, musíme při zhodnocování významu pečetí pro jednotlivé obory historie přiznati jim čestné místo v řadě pramenů pro studium starých, zaniklých dob.

To vše jsem promýšlel v roce 1937, když jsem se začal obírat myšlenkou studovati zachovaný sfragistický materiál. V červnu r. 1937 vydal jsem jako počátek jedné části celého souhrnu úkolů, které jsem si vytknul, první sešit atlasu, o němž chci dnes říci stručně, co jím sleduji, kauž chci dospěti a jak si tuto publikaci představuji. Jsem velmi rád, že mohu v širším kruhu něco o atlasu říci, protože atlas chce být publikací široce založenou a bude při velikém bohatství zachovaných pečetí objemnou a nákladnou. Aby se neplývalo zbytečně ani lidskou silou, ani penězi, jež bude třeba na atlas vynaložiti, je závažné a cenné, aby veřejnost, která má mít na věci zájem, řekla svůj úsudek a pomohla edici jít správnou cestou, upozornila na nedostatky, projevila přání a tak spolupracovala na tom, aby edice byla na výši své doby a nebyla v zálepí atikována. Byla by to škoda hospodářská i škoda práce na ni vynaložené a proto dovolte mi říci o atlasu několik slov, jež Vás chtěji informovati a současně požádati o Vaše poznámky a úsudek.

Atlas je rozdělen na tři serie, »Pečeti české šlechty«, »Pečeti českého duchovenstva« a »Pečeti měšťanů«. Každá serie pak se časově dělí na tři oddíly: I. Pečeti do roku 1437, II. do r. 1526 a III. do XVII. stol., při čemž přinese ve stejně úpravě, jakou mají sešity dosud vydané, pouze pečeti přivěšené, kdežto pečeti příštěné budou vyžadovati úpravy zcela jiné.

Serie »Pečeti české šlechty« je rozvržena na 16 dílů, jež budou odpovídati 16 krajům, jak je určil Fr. Palacký v »Popisu království českého«, avšak ve svazcích těch budou reprodukovány pouze pečeti drobné šlechty, kdežto pečeti předních rodů, jako na př. pánu z Rožmberka, Lichtenburka, z Lipé atd. budou shrnuty ve svazky samostatné. Odstoupením mnoha z těchto krajů nikterak se nemůže změnit můj původní rozvrh. Bude jen znesnadněno sebrání materiálu a mám vážnou obavu, že je i někde zcela znemožněno, avšak fakt, že tyto kraje byly po tisíc let součástí českých zemí, nedovolí ani dnes z atlasu je vyloučiti. Nebot hlásiti se k nim v historii je nejen naším svatým právem, nýbrž i naší povinností.

V serii »Pečeti českého duchovenstva« bude věnován jeden sva-
zek jednomu řádu, kapitule, biskupům a arcibiskupům pražským.

V serii »Pečeti měšťanů« budou pečeti měšťanů jednoho města shrnutý v samostatný svazek, jestliže si ovšem jejich celkem nepatrný počet nevynutí, myslím při vazbě, spojení několika měst dohromady.

K atlasu bude přistupovati badatel s nejrůznějšími zájmy a bude chtít z něho vytěžiti každý něco pro sebe. Abych, pokud možno, každému vyhověl a aby si každý mohl materiál uspořádat podle svého, volil jsem pro atlas system nejvolnější, to jest: reprodukce a popis pečeti jsou na volných listech. Balatel tedy bude si moci uspořádat atlas a řaditi si reprodukce zcela libovolně. V záhlaví každého volného listu je v levo označení serie, to jest uvedeno: »Pečeti šlechty« a pod tím římská číslice, která označuje kraj, z něhož šlechtická osoba pochází nebo označení »z Rožmberka, z Lichtenburka atd., což znamená, že dotyčná osoba pochází z toho určitého velkého českého rodu. Pod tímto označením umístěno je vročení, datum listiny, k níž pečeť jest přivěšena, pro ty, kdož by chtěli pečeti bez zřetele k jejich majitelům řaditi chronologicky a tak sledovati jejich vývoj v průběhu století. V pravém rohu je vytiskáno jméno šlechtické osoby, aby si majitel atlasu mohl uspořádat reprodukce pečetí abecedně podle jejich majitelů beze zření na kraj. Konečně pod reprodukcí je uvedeno, ke které listině je pečeť přivěšena, v kterém archivu se listina chová, její signatura a konečné odvolání na edici, kde byla otisklá. List s popisem pečeti má záhlaví uspořádáno úplně stejně. Udává pak tvar pečeti, její velikost v cm, podrobný popis, poznámky o stavu pečeti jak je zachována, o barvě vosku, závesu (perg. proužky, hedvábné nitě), uvádí datum, majitele a signaturu listiny, k níž je pečeť přivěšena, edici, kde je otisklá a konečně její stručný obsah. Obdobně je tomu při pečetích duchovenstva. V levém rohu listu je uveden řád (Cisterciáci, Johannité) a pod tímto označením vročení pečeti, v pravém rohu klášter (na př. Sedlec klášter, Strakonice komenda) a druh pečeti, tedy pečeť konventů, pečeť opatů nebo komturů atd. a obdobou s pečetmi šlechtickými: jméno opata, komtura, scholastika, atd. Mutatis mutandis se věc má u serie pečetí měšťanů.

Tento systém zvolil jsem proto, abych, pokud lze, vyhověl badatelům všem. Lze totiž velmi lehce z téhoto volných listů skládati celky zaměřené pod úhly všelikých zálib. Heraldik může si složiti dohromady reprodukce pečetí šlechtických rodů stejného erbu, historik umění na př. pečeť, nesoucí v obrazu madonu. Některý badatel dá přednost řadění abecednímu u jmen šlechtických, jiný chronologickému beze zření k majiteli, někdo snad podle archivů, v nichž se pečeť chovají, u druhého zase převládne naprostot lokální patriotismus a bude se zajímat pouze o pečeť určitého kraje nebo měšťanů některého města. Tomu všemu chce atlas vyhověti a doufám, že dobrě vyhoví.

Až dosud jsem mluvil jenom o atlasu, jak dnes prozatím vychází. Než to není jeho podoba konečná a proto zmíním se ještě ně-

kolika slovy o tom, co chci k němu ještě přidati a co k němu přidružiti.

Nedílnou součástí atlasu bude seznam všech dochovaných exemplářů jednotlivých pečetí, jež budou v atlasu reproducovány. Genealogia a heraldika budou snad nejvíce zajímati stručné životopisy jednotlivých šlechtických osob (totéž se stane u osob duchovenských), které chci vypracovati a cenným bude též bibliografický výčet prací. Nedostatek bibliografií, které by uspokojivě a hlavně okamžitě daly badateli přehled o literatuře, jež se obírá některým rodem a fakt, že povětšině jsme odkázáni na pouhou náhodu a nikdy si nejsme jisti, že jsme prohlédli aspoň ty nejdůležitější práce, myslím, po pokusu podobném volá.

K atlasu chci přidružiti tři objemné studie, jejichž název nese vlastně atlas sám a to »Pečeti české šlechty«, »Pečeti českého duchovenstva« a »Pečeti měšťanů« zpracované z hlediska čistě sfragistického, to je prostudovati jejich tvar, velikost, způsob zavěšování, jejich zád, kde při zpečetování byly dělány zárezy, vtisky prstů a různých předmětů všelikých tvarů. Výsledky tohoto studia nebudou jistě bez zajímavosti, neboť jen tak bude lze dojít ke všeobecným závěrům a zodpověděti množství otázek, které pohled na naše pečeti vyvolává. Drobnejší studii chci věnovati písmu na pečetích a konečně obrazu po stránce umělecko-historické. Výsledky získané v těchto všech studiích pak chci shrnouti v příručce české sfragistiky, jež by byla podobnou prací jako je *E. v. Berchema: Siegel*, ovšem daleko obsáhlejší a propracovanější.

Na skutečném okraji všeho vpředu vedeného hromadí se mi látká čistě heraldická. Sleduji totiž znaky vyryté na pečetích, shromažďuji fotografické snímky těchto znaků, třídím je a po prostudování této sbírky budou moci leckteré popisy v heraldice A u g. Sedláčka, Martina Koláře i Krále z Dobré Vody doplniti, leccos zcela nového dodati, některá tvrzení těchto badatelů opraviti, byť pochopitelně jenom na podkladě sfragistickém. Konečně nemíním a také nemohu studovati české pečeti a nepřihlížeti při tom k současným pečetím okolních zemí, zemí rakouských, říše německé, Slezska a Polska, neboť je nutno zařazovati pečeti naše do většího okruhu pečetí středoevropských.

Mohlo by mi být vytknuto, že pomíjím několik významných skupin pečetí a že můj nezájem o ně bude mít za následek neúplnost v mých souhrnných studiích o našich pečetech, totiž že nevěnuji pozornost pečetím králů a královen českých, pečetím měst a cechů, když opomineme papežské bully jako produkty importované. Než této chyby se nedopouštím, nýbrž upustil jsem pouze a prozatím od vydání atlasu těchto pečetí, protože pečetem královským se věnuje zemský archivní rada dr. Otakar Bauer a komisař archivu hlav. města Prahy dr. Jiří Čarek, ukázky pečetí našich měst

pak s důkladnou studií přinesla kniha prof. dr. Václava Vojtíška: *O pečetech měst pražských a jiných českých*. Tyto pečeti však také studuju a shromažďuji jejich snímky.

Nevyřešenou mám však jednu věc, kterou jsem dosud pro závažnost nerozhodl a nad rozhodnutím stojím ve vážných rozpacích: mám-li do atlasu zahrnout i pečeti šlechty, duchovenstva a měšťanů země moravsko-slezské a tak podat v jednolitém celku obraz vskutku českých pečetí, pečetí historických zemí a omezit jej raději časově, na př. do r. 1437, nebo dovésti jej co možno nejdále, avšak putstíti se zřetele pečeti moravsko-slezské a dopustiti se nesporné chyby, jež bude spočívat v neoprávněné a dosti pochybně odůvodňované neúplnosti. Protože však jediný pracovník obojí vykonati snad ani nemůže, je rozhodnutí nutné a velmi závažné pro mne pak, ať se rozhodnu jakkoliv, vždy bolestné a proto uvažuji o tom, co by pro českou sfragistiku bylo prospěšnejší a cennější.

To je heslovitě probráno vše o atlasu českých pečetí a je nyní třeba shrnouti v přehled to, co tento atlas a studie k němu přidružené mohou prospěšného přinést rodopiscí a co může tento badatel z atlasu a prací o českých pečetech vytěžiti pro sebe.

Řekl jsem, že v atlasu budou otiskeny stručné životopisy šlechtických, duchovenských i měšťanských osob a především, pokud možno, úplná bibliografie prací o té které osobě a rodu. Protože pomůcek takových u nás není a rodopisný badatel musí si literaturu sháněti velmi obtížně, bude snad tento můj krok vítán. Jest samozřejmé, že příslušné prameny uvedu také. Atlas sám poskytne dobrý, byť, jak jinak ani nelze, neúplný přehled o přináležitosti šlechtických osob k určitému rodu podle znaků vyrytých v obrazu pečeti. Naši badatelé vytěžili ze sfragistického materiálu velmi mnoho, především Aug., Sedláček, Martin Kolář a Král z Dobré Vody, ale pracovníci ti měli ještě jiné zájmy, jimž museli věnovati mnoho, ba většinu svého času, takže k soustavnému probadání sfragistického materiálu přikročiti nemohli a snad ani nechtěli, neboť sfragistica byla jen druhořadou pomocnicí k dosažení cíle, který si vytkli. A tak mnoho pečetí uniklo jejich pozornosti a to nikoliv vždy pečeti z archivů málo přístupných nebo tehdyn vůbec nedostupných, nýbrž i pečeti velmi pozoruhodné a z archivů bohatých a známých. Mám totiž na mysli především pečeti duchovenské, které mají v obrazu též znak šlechtické osoby, jež zastávala nějaký církevní úřad. Těmto pečetím nebyl věnován dostatek pozornosti, ač mám zato, že neprávem. Rovněž nestačil Aug. Sedláček probadati všechny pečeti drobné anebo nevěnoval jím pozornost do detailů. A zde opravdu úplné probadání těchto pečetí může přinést mnoho cenného pro genealogii a heraldiku. Obrazy ty, o tom jsem přesvědčen, ještě mnoho v naší heraldice a genealogii doplní a opraví. K obrazu i legendě pečeti bude se obracet nejednou genealog, heraldik i historický badatel vůbec, jako to učinil v dobách dřívějších na př. Bruno Bischoff v člán-

ku otištěném v *Mitteilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen* roku 1879 pod názvem »*Die ersten Herren von Schwanberg*« nebo letos prof. dr. J. V. Šimák ve studii »*Drobné příspěvky k historii, jak byly osídleny nejjižnější Čechy*«, kterou autor uveřejnil v Č. S. P. S. Č. Prvý z nich dokazoval obrazem v pečeti rodovou příslušnost jejího majitele, druhý podle legendy tvořil si svůj úsudek o národností příslušnosti majitele pečeti.

Podtrhl jsem také, že pro heraldiku a hlavně genealogii bylo málo čerpáno z pečetí těch duchovenských osob, které pocházely ze šlechtického rodu a snad dosť přehlíženy znaky, které tyto osoby daly vyrytí na své pečeti jako doplňky k obrazu, jenž měl vyjádřiti jejich postavení v současném kleru. Na menší pečeti velkopřevora řádu sv. Jana Jerusalémského H a v l a z L e m b e r k a vidíme na př. jeho rodový znak: lvici s přední nohou zdviženou do výše čenichu, která na bríše nese půlený štit s pravou polovinou hladkou, levou částí mřežovanou. Oba tyto prvky doplňují současně s břevnovským křížem na třetím štítu jeho pečeť velkou s motivem sv. Jana Křtitele, tedy obrazem příznačným pro johanitský řád. Heraldik v těchto případech může při studiu, kdy páni z Lemberka opustili znamení půleného štítu a užívali jedině lvice, nalézti oporu dosť cennou. Právě tento uvedený případ dotýká se otevřené otázky, na níž Sedláček, když psal o tomto velkém rodu, mohl jenom nejistě odpověděti, že jednotlivé větve užívaly jednou lvici, jednou půleného štítu bez nějaké ustálenosti. Pečeť pražského kanovníka Petra z R o ž m b e r k a z r. 1355, která je obdobným případem menší pečeť velkopřevora řádu sv. Jana Jerusalémského Jana Havla z Lemberka, má obrazem frontálně pojatou postavu, po jejíž obou stranách je umístěn štit s rožmberskou růží. Dokazuje zřejmě, že šlechtické osoby, které zastávaly nějaký církevní úřad, daly si zhотовiti jednak pečeť, řekl bych úřední, která měla obraz a celý charakter pečeti duchovenské a hlásala jejího majitele v současném kleru, jednak pečeť menší (sekret), pouze šlechtickou, s rodovým erbem. To jsou pro heraldika doplňky závažné, kterých třeba si všímati. Jsou snad zbytečné, když legenda sama nám označuje, z kterého rodu majitel pečeť pochází, jsou však cenné a někdy se jenom z těchto znakových doplňků dovíme o šlechtickém původu takové duchovní osoby. Je pravda, bude tomu zřídka kdy, ale o to je tento pramen cennější.

Pro badatele, jenž zjišťuje rod obyvatelstva poddaného, je ovšem sfragistika zcela bezcennou a jenom pečeť bohatých měšťanů si vynutily alespoň z časti postavení výjimečné. Výtěžek však je i zde velmi skrovny. Pečeť měšťanská poskytne nám o svém majiteli obraz, který nám leckdy poví o jeho zaměstnání, činnosti či vykonaném velkém činu nebo snad rodové tradici, úrovní a životní náročnosti, nebo konečně o větším či menším jeho sebevědomí. Dal-li si bohatý kutnohorský měšťan Š t ē p á n P i r k n e r v několika málo letech vyrytí dvě pečeť, můžeme se sice právem domnívat, že typář

prvé pečeti patrně ztratil, lze však bez rozpaku tvrditi, že změnil typář jen proto, aby v legendě nového typáře vyzvedl »de Birkenstein«, kterýžto přídomek si přisvojil, když byl patrně ovládl tvrz, již takto nazval. Bohatě vypravený úplný znak, štit, na němž jsou březová větévka, přilbice a klenot opět v podobě březové větvek, mluví příliš o Pirknerovu sebevědomí, avšak nikoliv o jeho šlechtickém původu. Řešení taková jsou sice velmi zajímavá a výsledky jejich umožňují poznati určitý, byť omezený úsek měšťanské středověké společnosti, genealogu však poskytují jenom barvu, nechávajíce ho státi v rozpacích nad více či méně určitou skizzou obrazu osoby.

Lituji, že zde nelze říci více a jít jak se říká, do hloubky. Omezil jsem se zúmyslně pouze na několik informativních slov o atlasu pečetí české šlechty, duchovenstva a měšťanů, jaký cíl jím sleduji a co dobrého může tento atlas poskytnouti především sice rodopisci, ale i historiku umění a historickému badateli vůbec. Úkoly, které jsem si uložil, jsou veliké a vzbuzují vážné obavy, že jím nebudu moci dosáti. Jsem si toho vědom. Avšak i na to jsem pamatoval a když bych snad zpozoroval, že nebudu schopen program práce dodržeti v jeho původním, velkém rozsahu, věnuji svůj veškerý čas bud' určitému rodu, kraji nebo řádu, abych alespoň ty svazky, které jsem rozpracoval, také dokončil.

Načrtl jsem tu ovšem zcela heslovitě, o čem jsem předpokládal, že bude rodopisce zajímati a co mi procházelo hlavou, když jsem se skláněl nad voskovou hmotou, do níž byl otisknán typář s nejrůznějšími obrazy, které ryli drobní umělci našeho středověku. Čím více jsem se zahľoubal do studia pečetí, tím více se mi stíral první dojem, který vyvolá pohled na pečeť přivěšenou k pergamenu, totiž dojem chladného důkazu právoplatnosti obsahu listiny, jejž má historik, glosující pevně a se zárukou dějinné události. Zvolna tento dojem zastiňovaly tvary početí, barva jejich vosku, způsob závesu a hra jejich obrazu, tak vlnitá a pestrá, že konečně musela zaujmouti úplně. Obraz vyvolal rozechvění, jaké máme před uměleckým dílem, ale i touhu vytěžiti z něho všechny poznatky pro heraldiku, genealogii i národotopis. A tak, když jsem se skláněl nad voskem pečetí a vše toto z nich ke mně mluvilo, cítil jsem, jak pronikám k duši doby, jež je tvořila. Proto také pečeti povědí našim dějepiscům nejen o tvaru, zvycích v užívání barvy vosku, o jejich původu atd., nýbrž když se do nich opravdu zahledí, o touhách, názorech, vnějším i vnitřním životě našich předků. Přál bych si, aby atlas pečetí k tomu ke všemu přispěl platně a zdařile, a dovolávám se pro něj rad, poznámek i pomocí všech, kdož uznají pravdivost mých slov.

Dr Václav Davídek:

Jména křestní, usedlostní, sousedská a rodová na Spálenopoříčku.

Spálenopoříčkem rozumí se zde 16 nynějších vesnic: Borovno, Číčov, Hořehledy, Hořice, Chynín, Karlov, Lipnice, Lučiště, Míšov, Mítov, Mitrovice Nové, Planiny, Těnovice, Újezd Železný, Vlkov a Záluží a 4 osady zaniklé: Dražkovice, Hlohov, Kytov a Kalov kolem městečka Spáleného Poříčí v kraji plzeňském; celkem tedy 21 míst. Studovaná jména jsou jména obyvatelstva poddaného, totiž toho, které bylo zapisováno v matrikách a v těch seznamech obyvatelstva, z nichž je pro tuto studii čerpáno: Berní rulle z r. 1654, přiznání t. zv. tereziánského katastru r. 1713, pozemkové knihy panství spálonopoříčského od r. 1738, soupisy desátků ve farních archivech r. 1740, ohlášení urbárních povinností r. 1772, robotní seznamy r. 1775, josefský katastr r. 1787, urbární kontrakty r. 1789, seznamy školních dítek r. 1790, subrepartice daní r. 1809 a stabilní katastr r. 1838. V podstatě byly do těchto seznamů zapsány všechny usedlé rody v období od r. 1654 do r. 1838, takže jejich rejstřík je spolehlivým ukazatelem výskytu rodů na panství spálenopoříčském ve dvou stoletích; vlastní seznamy podávají o rodech bohaté zprávy nejvíce povahy hospodářské. Tyto historické prameny obsahují však skoro jen jména rodová a křestní. Avšak ve venkovské historii a životě známe ještě jména usedlostní a sousedská. Pojednám tu ve výtahu z rukopisné práce »Studie o rodném kraji spálenopoříčském« o jménech všech těchto druhů z té prosté snahy, abych několika náměty hlavně poukázal na jejich historickou souvislost a rodopiscům přispěl zprávami o rodech, jejichž historii sledují a jež se na Spálenopoříčku vyskytují.

Jména křestní.

Podobnost lidí, zejména téhož pohlaví, byla již v prvních dobách lidstva hlavní příčinou, proč se lidé ve vzájemném styku začali označovat jmény. Tak vznikala jména jednotlivců, jména osobní. Tato jména byla dávána už brzy po narození dítěte, v prvních dobách však asi později; víme též, že se jména měnily a množila.

Rozšířením křesťanství zavedl se sv. křest a o něm bylo stanoveno dávat dětem jména; proto odtud jména osobní zvána křestními. Církev zavedla také svátost biřmování, o které bylo biřmovanci dáváno také jméno, ale toho se běžně neuzívalo. V některých dobách měla táz osoba jmen křestních resp. biřmovacích několik. První jména osob ujímalá se pozvolna a byla dávána podle jedincových svérázných vlastností tělesných nebo duševních, nebo podle jeho povolání, anebo podle jeho zvláštní situace a prostředí; prostě jméno mělo vystihovat něco osobně charakteristického, odlišného od ostatních lidí v okolí. I ve jménech se projevila duše národů. Se stejnými stopami lidového myšlení se shledáváme také při rozboru vzniku jmen usedlostních a zvl. rodových. že psychologické předpoklady pro rozmanitost a významnost jmen tkvějí v duši národního celku, dosvědčuje to, že jinoznačná jsou na př. jména naše a jiná jména německá, nebo římská a řecká.¹⁾ O starých pohanských jménech osobních dočteme se na venkově jenom vyjímcně.

Za nejstarší křestní jména osobní na Spálenoporýčsku, jako příkladu běžného typu českého, o nichž se dovídáme ať nepřímo nebo již přímo, můžeme míti jména osob, podle kterých byly pojmenovány osady: Číč, Dražek, Hloh (?), Chýna, Karel (v 18. stol.), Kokš (les a vrch po něm nazván), Kýta, Miša-Miloš, Mita, predikát »z Mitrovic« (v 18. stol.), Ral, Těř a Vlk. Jsou to jména šlechtická, možná však, že v tom jsou i jména lokátorů, rychtářů a podobně významných osadníků; ano, druhé se zdá pravděpodobnější (kromě jm. Číč), poněvadž v zápisech o známých šlechticích porýčského panství doby předhusitské nenacházíme osoby takových jmen. Třeba tu také poznámenati, že jména poddaných se mnoho nelišila od jmen svobodných Čechů. Proto je dobře poznati také jména rytířů na Spálenoporýčsku; byli to na př. a nejvíce: Bohuslav-Bohuš, Benedikt-Beneš, Budislav, Habart, Jan, Jaroslav, Jindřich, Jiří, Mikuláš, Oldřich, Ondřej, Petr-Pešík, Protiva, Ratmír-Racek, Sezema, Zdeněk a j. v. V době pohusitské přibyla k nim jména nová jako Kryštof, Karel, Adam, Bedřich a p. Podle nich ujímalá se ale jen částečně i jména poddaných.

Nejstarších skutečně poddanských jmen osobních známe poskrovnu, protože jména poddaných (ani křestní, a tím méně rodová) v nejstarších pramenech uváděna nejsou. Zato ze jmen usedlostních a rodových pozdějších věků si můžeme domyslit, jaká bývala dříve křestní jména, neboť jména usedlostí a rodů vznikala velikou částí právě ze jmen křestních. Na př. na Spálenoporýčku se vyskytuje rodová jména: Adam, Havel, Jiřík, Kašpar, Lukáš, Mirek; o jejich původu z křestních jmen není vůbec pochyby. Ale podobně jsou odvozena z křestních jmen i tato rodová jména (druhé jméno je ono

¹⁾ Na význam jmen v knížecí rodině Přemyslovské v nejstarší době pro doklad kulturního sebevědomí národa upozorňuje prof. Dr JOS. PEKÁŘ ve své práci „Svatý Václav“, ČČH. 1929, str. 246/247.

křestní, původní): *Burian-Jan, Davídek-David, Hanzáček-Jan, Janouch-Jan, Janoušek-Jan, Matoušek-Matouš, Pavlík-Pavel, Prokůpek-Prokop, Řehořovský-Řehoř, Šiman-Šimon, Váňa-Václav* a j. v.

Tato jména vznikala v době, kdy — jak vidět — stará česká jména se opomíjela a začínala převládati osobní jmén křesťanská. Ta jsou různého původu: hebrejského, řeckého, římsko-italského i jiného. Křestní jména cizího původu jsou však počeštována, bud' překládána nebo různě komolená. To jsou zjevy v Čechách a u všech národů obecné. Na př. jméno *Jan* vzniklo z *Johannes*, *Matěj* z *Mattai*, *Petr* z *Petros*, *Šimon* ze *Simeon* atd.

Zavedením křesťanství přestalo tudíž pojmenování podle osobních vlastností v národním jazyku a přejímala se jména cizojačná, již jako hotová jména; i ta ovšem ve svém jádru vyjadřují vlastnosti osoby a pod., ale v původním svém jazyku. Dítěti se začalo dávat jméno (jména) křesťanských mučedníků, světců, papežů, biblických osob; byla v tom zřejmá tendence výchovná. To se později přeneslo i níže a blíže: Novokřtěncům byla dávána jména po otcích nebo matkách, po kmotrech či kmotrách, (jsou to přece duchovní rodičové), po strýčkovi aneb tetě, — vůbec po blízkém a milém příbuzném; nebo také po jméně kněze, patrona kostela, vrchnosti, panovníka; vyvinula se také zásada, že dítě si samo přináší jméno na svět čili má se pojmenovat jménem světce nebo světic, jehož den se slavil, když se dítě narodilo, nebo nejbližše příštího. V prvně jmenovaných případech šlo o to, aby byl dítěti dán vzor již nejenom nebeský, nýbrž i pozemský bližní, kterému mělo být věděno, oddáno atd. Tyto zásady platily zejména po polovici 17. stol. dleuhu a v lecčemž platí podnes.

Byly to tedy několikeré vlivy, které působily i na dávání křestních jmen. Nešlo tu o rozkazy, nýbrž o zvyklosti velmi silně vyvinuté, takže zasáhly naplno a držely se po několik let, desetiletí. Tím si vysvětlíme periodické měnění módy, vкусu křestních jmen. Velmi přesně to můžeme pozorovat a statisticky rozpočítávat od 17. věku, odkdy jsou matriky pramenem toho nejspolehlivějším. Musíme upomínout ona nejstarší osobní jména česká a pozdější křesťanská a začít křestními jmény z první polovice 17. století. O těch můžeme předpokládat, že byla obvyklá už o něco dříve, když jejich nositelé žili v 17. stol.; uvedu z nich nejčastější a nejtypičtější.

V první polovině 17. století čteme nejčastěji tato jména: Mužská: *Jan* nejvíce, potom již méně *Matěj*, *Jakub* a *Jiří*, ještě méně *Martin*, *Mikuláš*, *Vít*, ojediněle jsou *Štěpán*, *Havel*, *Stanislav* (*Staňek*), *Adam*, *Petr*, *Řehoř*, *Ondřej*, *Kašpar*, *Linhart*, *František*. Ženská: *Kateřina* nejvíce, hodně často také *Anna*, také *Dorota*, málo však *Marie*, *Lidmila*, *Markéta*, ojediněle *Alžběta*, *Voršila*, *Eva*, *Zuzana*, *Polixxena*.

Jak viděti, Janů a Kateřin bylo shledáno nejvíce. Patrně byli tito světci nejvíce ctěni. Až na výjimky neshledáváme se tu již se

jmény staročeskými. Pozdější vývoj křestních jmen byl zcela samostatný a po výtkách již zcela bez vlivu na vznikání jmen usedlostí a rodů.

Jména usedlostní a sousedská.

Se jmény křestními úzce souvisejí jména nejen osadní, nýbrž i usedlostní a sousedská. Usedlostními jmény rozumím kancelářsko-úřední pojmenování usedlostí, kterého se užívalo v písmě a v mluvě zásadně do zavedení číslování domů roku 1770; ale i potom ve styku úředním, hlavně však mezi venkovany ba podnes slyšíme občas a leckde tato jména či lépe řečeno pojmenování. Jména sousedská jsou jména vesničanů ve vzájemném denním styku; byla odvozena ze jmen usedlostí, anebo opačně, jak poznáme níže.

Jako v prvních historických dobách byly osady pojmenovány podle jmen svých zakladatelů, podle jmen křestních, — tak byly pojmenovány také usedlosti (pro rozlišení, poněvadž tenkráte nebyla čísla popisná) podle hospodářů v nich usedlých. Tyto názvy udržovaly se prvně ve vrchnostenských počtech a knihách pro správnou identifikaci a kontinuitu zápisů o jednotlivých usedlostech, ale také venkovským konservativismem udržovaly se a leckde — z dávných století — udržely se až po naši dobu; nicméně netroufám si o žádném jméně usedlosti tvrdit, že jest starší 300 let. Zmíním se tu stručně s hlediska historického o těchto jménech ve vsi *Lipnici* a v jejím blízkém okolí, abych podal aspoň malý příspěvek k otázce, která dosud byla v literatuře zkoumána jenom nepatrнě, jen filologicky; ale i z tohoto mého materiálu je možno vyvazovati některé poznatky a pravidla platná obecně.

I. Jména »po chalupě« nebo »po statku« z největší části vznikla ze jmen usedlíků, kteří druhdy v usedlosti hospodařili a jejichž rody třeba dosud v kraji žijí, ale jinde. Nejprve to bývalo usedlíkovo jméno křestní, později rodové, — ano právě rodová jména částečně vznikala ze jmen usedlostních, odvozených ze jmen křestních. Můžeme tedy z těchto přízvisek či někdy přezvisek usuzovat, že v usedlosti hospodařival hospodář nebo rod, který měl to jméno, jaké má usedlost přezvisko, třeba zkomolené. Ale neplatí to, jak uvidíme, vždycky. Také jest upozorniti, že leckdy rod, jehož jméno v usedlosti ulpělo, nežil v ní dlouho. Příklady přezvisek podle dřívějších rodů jsou hojně, v Lipnici na př. Slavíkojc, Šafrojc, Lindojc, Šulcojc, Kočojc, Nesníðalojc, Davidojc, a j.

II. Ze se přezviska odvozuji nejenom od jména rodu kdysi zde vládnoucího, nýbrž také z křestního jména některého starého hospodáře, to potvrzuji příklady toho i z nové doby. Starobylým jménem usedlostním v Lipnici jest *Jiřík*, nebo *Martin*, dále *Havel*, *Vavřínek*, z posledního jen půlstoletí *Pešek* (z »Petr«), *Šiman* (z »Šimon«) a p. Z toho je viděti, že síla jména křestního zakládala vznik příjmení. Jiný příklad: V 17. stol. byl nazýván statek »U Petrů« po jakémisi Petrovi. Přízenil se tam (nebo byl dosazen) hospodář

jména zcela jiného, ale toho se neužívalo a hospodář — zaváděla to jistě také vrchnostenská kancelář — přijal jméno rodové »Petr«. Podobně se stalo v případech, kdy se mužský člen rodu, nesoucího již své vlastní jméno rodové, příženil na statek a přijal jméno jeho a dosavadního rodu v něm čili rodové jméno nevěstino. To je fakt velmi známý a častý i jinde, zejména v jižních Čechách.

Tu jest třeba zdůraznit, že to byly vrchnostenské kanceláře, které velmi spolupůsobily při tvøení jmen usedlostních i rodových konserarováním jich v úředních zápisech. Tak vrchnostenský úředník stále psal »Skočilovský grunt«, ačkoliv v něm hospodařil již rod jiný. Stará jména se psala z toho prostého známého důvodu, že bylo třeba identifikovati usedlosti a tu nejsnažším způsobem bylo zapisování usedlostí podle hospodářů či rodů v nich usedlých; to i potom, když hospodaři toho jména v tom statku dávno do hospodařili. Teprve očíslováním domů r. 1770 tato obtíž zmizela; v běžném životě jména usedlostí zůstala, ale jenom v podřadné důležitosti.

III. Poněkud jiného druhu a v menším počtu se vyskytující jsou usedlostní a sousedská jména, která jsou odvozena již z přízviska davného hospodáře, neboli přízvisko hospodáře stal se jménem usedlostním. Je to důkaz, že přízviska byla častější a známější, než pravá jména rodová. Mýlili bychom se proto, kdybychom každé jméno usedlosti měli za jméno bývalého hospodáře (hospodářů) v usedlosti, kde se drží. V Lipnici čp. 1 se říká »U Hájků«, ačkoliv tam nikdy nějaký skutečný Hájek nebyl, nýbrž příženil se tam Hýbl ze Struhař, kteremuž tak, »Hájek«, říkali už ve Struhařích. Podobně známe i jinde.

IV. Další skupinou jmen usedlostních a sousedských jsou ta, která byla odvozena z povolání, důstojenství a vlastnosti hospodáře. Sem patří »Tesařjc«, »Šenkýřjc« podle toho, že hospodaři v jejich usedlostech bývali tesaři nebo šenkýři; »u rychtářů« se říká proto, poněvadž se tam odstávalo jako do své výměnkářské chaloupky M. Davídek, bývalý rychtář. Jinde zase se říká »u Vojáčků« a cítí se to jako rodové jméno, ačkoliv prvně tam byl starý vysloužilý voják kterého si jména jiného, ale jeho potomci (nejenom chalupa) byli přezváni na Vojáky a Vojáčky.

V. Konečně malá část usedlostních jmen jest odvozena z usedlostí samých, z jejich polohy, založení a pod., jako »Záveský«, »Zedvorák« a někt. j. Taková pak byla také jména rodová. — Ze byly usedlosti pojmenovány také podle ženy, o tom jsem na Spálenoporičsku příkladů nenašel.

Třebaže se usedlostní a z toho odvozovaná sousedská jména či přezviska držela pravidelně déle než rod a — přirozeně — než jednotlivci v takové usedlosti hospodařili, přece i ona se měnila. Stačí nahlédnouti do seznamu přezvisek čísel popisných v Lipnici z doby před 100 lety a poznáme hned, že mnohá přezviska vymizela, změnila se a přibyla nová. Také pročítáme-li staré pozemkové knihy

nebo matriky, setkáváme se se sousedskými (»jinak«) jmény velice často a to i s takovými, o kterých již nyní ve všech neuslyšíme. I v lidské paměti je zánik několika takových jmen. Tak se stávalo nejčastěji v takových usedlostech, ve kterých se rody často měnily a proto ustáleného usedlostního jména neměly. Určitě byly bez lidových pojmenování domky, totiž stavení, která byla postavena až za domkářské kolonisace od 18. stol. a proto neměla tradice. Naproti tomu usedlosti (a pololány) měly svá jména vždy. Je jisté, že usedlostní a sousedská jména se měnila a že mohou být vesnickému místopisci a rodopisci vítanou pomůckou k lokalisaci rodů před očislováním domů, avšak je si přitom počinat velmi opatrne.

O změnách usedlostních jmen rozhodovalo nejvíce usazení (nebo přiženění) člena jiného nového rodu, anebo výrazná osobitost nového hospodáře. Pravidelně čím delší dobu předešlý rod v usedlosti žil, tím více vžilo se v ní i jeho jméno rodové a stalo se tak jménem usedlostním; proto se potom nová jména ujímala pomalu. Jsou však případy, kdy hospodář jistého jména žil v chalupě krátký čas a přece jeho jméno zůstalo v ní potom zakořeněno mnohem déle. Stáří usedlostních jmen jest velice různé: Z doby předbělohorské, pokud výjimečně jsou, jsou to usedlostní jména odvozená nejvíce ze jmén křestních; větším dílem jsou až z 18. anebo i našeho století. Ale směrem k naší a v naší době (zásadně od roku 1770, kdy bylo zavedeno očislování domů) jména usedlostní ztrácejí na svém významu a udržují se nejvíce jen v denním styku vesničanů mezi sebou.

Příčiny toho jsou několikeré. Za prvé již uvedená nahraď iden-tifikace stavení přesnými čísly popisnými, za druhé častější styk vesničanů s úřady nutí je k užívání správného jména rodového a křestního (osobního) a vůbec rozšířený písemný styk, a konečně vzrůst sebevědomí rodové individuality; to vše způsobuje, že jména usedlostní a sousedská se opomíjejí, ba odmítají, zapomínají se a mizejí. Na místě nich užívá se pro stavení čísel popisných a pro osoby jejich jmen osobních a rodových.

Jména rodová.

Jména rodová neboli vlastní ujímala se nejpozději, dlouho se vyvíjela a až nedávno se ustálila. Bylo řečeno už vpředu, že prvně byla jména osobní, křestní, z nich nejvíce se potom ujímala přezviska a jména usedlostní, sousedská, a z těchto nebo i přímo z křestních jmen vznikají jména vlastní, rodová. Na rozdíl od prvních jest také vytknouti, že kdežto jméno osobní (křestní) vztahovalo se vždycky jenom na určitou osobu, a jméno usedlostní na určitou usedlost a její jméno jako sousedské (přezdívka) připojovalo se k hospodáři a jeho rodině, jméno rodové vztahovalo a zejména nyní je zákonné připojeno na všechny členy rodu po celý jejich život a kdekoliv; jen ženy, které se vdají, přijímají jméno manželova rodu.

(starý nenahraditelný názor patrimonijní společnosti). Svým původem však jest také rodové jméno povahy osobní: po jedné osobě ujalo se jméno pro celý rod.

Uveďme si nejprve seznam rodových jmen na Spálenoporičsku:

Aischmann : Eismann, Aismon : Eismann, Ambroš : Ambrož, Anbrož, Anděl, Anton, Ašerle, Ausberg : Ausperg.

Babelec, Bajer, Balbín : Balvín, Balon : Baloun, Baloun, Balounek : Baloun, Balounek neb Karas : Karas neb Balounek, Balvín, Bardoun, Bártá, Bartoň, Bartoš, Basikant : Bažant, Best : Bejsta, Bašta : Bejsta, Baubruch, Bažant, Bečvář : Bečvářík, Bečvářík, Behajk : Bohatý, Behista : Bejsta, Bejsta, Bejsta : Bejsta, Benda, Benedka : Benetka, Benetka, Bergmann, Berk, Bernatický, Berta, Beše : Pešek, Bešta : Bejsta, Bezloje, Bienenstetter, Bila : Bílý, Bilge : Bílek, Bílek, Bílý, Biron, Bistřický, Bláha, Blažej : Blažek, Bažek, Blecha, Boček, Böck, Boha, Boháč : Bohatý, Boháček : Bohatý, Bohatý, Bohuslav (pan), Boubelík, Boubelík neb Šroub, Bouček, Bouda, Bouše, Bouček, Bramta, Brož, Brožík : Brož, Brudna, Bruncl : Bruncík, Brunclík, Brutna : Brudna, Brynda (:) : Bramta, Burganek : Burian, Burian, Butlas.

Cacírk : Čížek, Cecek : Křeček, Cihlář, Cocour, Cordon : Kor-
da, Cyga : Ríha, Cygler : Zigler.

Cada, Čadský, Čapík, Čečatka, Čech, Čermák, Černý, Česal, Červenka, Čibera : Čimera, Čimera, Čipera : Čimera, Čížek, Čmolík : Smolík, Čožek : Křeček, Čulík.

Dadal : Datel, Dadel : Datel, Dalíček : Kachlíček, Daniel, Darda, Datel, Datta : Darda, David : Davídek, Davídek, Davídek neb Chudelásek, Chudelá-
sek neb Davídek, Davídek neb Kočí : Kočí neb Davídek, Dermota : Trmota,
Dermuta : Trmota, Drmota : Trmota, Divišek, Dobiaš, Dolák, Dolejší, Dorda :
Darda, Dort, Dráb, Draský, Dráždil, Drchkovský, Drnec, Dulka, Duník, Dur-
chánek.

Eisenreich, Eischman : Eismann, Eismann, Eismon : Eismahn, Eišmann :
Eismann, Eišmon : Eismann, Eklhöcher, Eklöhöner : Eklöhöfer, Eklmann, Ekner,
Elhover : Eklöhöfer, Endler, Ermann, Ernest.

Fajman, Fajmon : Fajman, Fast, Fatr : Fotr, Faymon : Fajman, Feit : Vít,
Feld, Felt : Feld, Fencík, Ferda, Feumann : Fajman, Fiala, Fík, Fišel :
Fišer, Fišer, Flešnar : Flešner, Flešner, Florian, Flošner : Flešner, Follauf : Vol-
lauf, Forejt, Forštel : Fořtel, Fotr, Fousek, Frajtinger, Framl : Freml,
Franěk, Franta, Freml, Fremmer : Freml, Freyt, Fröhlich, Fürst.

Gabriel, Galwasser : Kalivás, Garener, Gengerlík : Kankrlík, Glindera :
Klindera, Goldscheider, Gregoriades, Gretsch : Kreč, Grcupukek : Prokůpek,
Gruber, Gserna : Žerna, Gutta : Kuta.

Hablik : Hoblík, Hach, Hájek, Hajný, Hallim, Hans : Hons, Hanzlík,
Harant, Haudzič : Housíř, Havel, Havránek, Hawlitz : Hoblík, Hebedák, Her-
bek, Herink, Herrmann, Heveták : Hebedák, Heydelberg, Heyný : Hajný,
Hiňha, Hnát, Hoblík, Hodek, Hodina, Hölzl, Hofmann, Hofreiter : Hofrichter,
Hofrichter, Holub, Holup : Holub, Homolka, Homulik : Homolka, Honc : Hons,
Hons, Honz : Hons, Hora, Horň, Hornhalter, Horník, Horný, Hořejší : Mlyn-
ář, Hořický, Hosek : Houska, Hospřid, Hospřít : Hospřid, Houdek, Housek :
Houska, Housíř, Houska, Houšek : Houška, Houška, Houžka : Houška, Hra-
beš : Hrubý, Hrádek, Hrdlička, Hrnčíř : Housíř, Hrubý, Hruška, Hruza, Hub-
ner, Hudec, Hütha : Hiňha, Huřnagel, Hůla, Hupáček : Hupák, Hupák, Hu-
rašek, Hutter.

Chaloupka, Chalwasser : Kalivás, Chanovský, Chladt, Chot, Chudelásek,
Chudelásek neb Davídek, Chudolásek : Chudelásek.

Illindera : Klindera, Illink : Klindera, Innemann, Irlberg.

Jakubíček, Jančar, Janda, Janeček, Janeš, Janoch : Janoušek, Janoušek,
Janovitz, Janpier, Janza, Jaroš, Jaroušek : Jaroš, Javůrek, Jebák, Jedlička, Jelí-

nek, Jeřábek, Ježek, Jílek, Jindra, Jinstý : Jinštýř, Jinštýř, Jirašek : Jiroušek, Jiroš (?) : Jiroušek, Jonák, Josef, Jutros.

Kabát, Kadlec, Kadovský, Kadrmas : Tatrmán, Kachlíček, Kaiser, Kalaš, Kalina, Kaliváš, Kalous, Kankrlík, Karas, Karas neb Balounek, Karásek, Karel, Karl : Karel, Karlovský, Karpíšek, Kasal, Kasalík : Kasal, Kastner, Keč, Kerbl, Kettoš, Kherner, Khodl : Kodl, Khomonec : Komanec, Kilich, Klabinos, Klappa, Klckner, Klenc, Klika, Klindera, Klušánek, Knap, Knehl : Raichl, Knížka, Koc, Koca : Koza, Kocomyský, Kocour, Kočí, Kočí neb Davíděk, Kodl, Kolář, Kolářík : Kolář, Kolešan, Komanec, Komeneč : Komanec, Komerous : Komorous, Komorous, Kondalík, Kondelík : Kondalík, Koníček, Kopal, Kopan : Kopal, Kopecký, Kopřiva, Korbel, Korda, Korta : Korda, Kosak : Kozák, Kotora, Koubá, Koucký, Koukal, Kousek, Kova, Kovanda, Kovář, Kovářík, Koza, Kozák, Kozák neb Kutka, Kozáček : Kozák, Kozaur : Kocour, Kozlík, Kozolupský : Koželupský, Koželuh, Koželubský : Koželupský, Koželupský, Krajel, Krajl : Krajel, Krakeč, Krákora, Kraml, Krankl, Krátký, Kratochvíl, Krayer : Krajel, Krbec, Krčmář, Kreč, Krejcaříč, Krejčí, Kresl, Kril, Krňoul, Krupička, Kryštof, Křeček, Kříž, Kuba, Kubát, Kuběška, Kucka : Kudka, Kučera, Kudáňák, Kudelásek : Chudelásek, Kudka, Kuchař, Kula, Kulíšek, Kulovany, Kunc, Kundrát, Kuneš, Kupeček, Kürtnar : Gartner, Kurba : Korda, Kurc, Kurda : Korda, Kus, Kuta, Kutka : Kudka, Kutka neb Kozák : Kozák neb Kutka, Kutlas : Butlas, Kutner, Kužel, Kytšl.

Lašťovka, Lavička, Lederer, Lepiček, Levý, Lewit, Lhoták, Linda, Link, Liška, Loder, Lokaj : Lokajíček, Lokajíček, Loukota, Luccač : Lukáš, Lucerna, Luhan, Lukáč : Lukáš, Lukáš, Lukoš : Lukáš, Lukšík.

Mach, Majer, Maleš, Malík, Malota, Mára, Marek, Marouš, Maršík, Martinovič, Mařík, Mashoss : Mazhous, Mastný, Mašeck, Matěj, Matouš : Matoušek, Matoušek, Maxa, Mazhaus, Mazký, Mejtněj, Menšík, Menšítipek : Menšík, Mertlík, Michal : Michálek, Michálek, Mikulík, Mild, Millinger, Mirke, Mlynář, Molák, Morava, Moravec, Moser, Mošna, Moulis, Mráz, Mrázík, Mueller : Mlynář, Munžík.

Nedvěd, Nejde : Nejedlý, Nejedlý, Nekola, Němcík, Němec, Nesnídal, Nevomrk, Neyde : Nejedlý, Nezdíválek, Nigrin, Nikalo : Nekola, Noli, Nový, Noský, Novák.

Očenášek, Osvald, Ouhrabka, Oužko : Houška.

Pablík : Pavlík, Pajer, Pajtner, Pánek, Paněš, Pavel, Pavleček, Pavlík, Pavlíček : Pavlík, Pavouček, Peček, Pedál, Pech, Pecher : Pech, Peklo, Pelikán, Peroútnka, Pešek, Petr, Petráček, Petrovic, Petřík, Pfaff, Piegl, Pikart, Pipl : Pieggel, Pirner, Placata, Plachý, Plas, Plazer, Poček, Podhůrský, Pohanka, Pojar : Pajer, Pokorný, Polák, Pomahač, Pomhoc : Pomahač, Pondělík, Pouška, Poušta : Pouška, Pracna, Pragr, Pravda, Procházka, Prokop : Prokůpek, Prokoupek : Prokůpek, Prokůpek, Provazník, Průcha, Přibaň, Přibík, Punčocha, Puškař, Pyskáč.

Ráčena, Raibank, Raichl, Rambousek, Rathauzký, Reiser, Riberik : Rybák, Ričl, Roj, Rojík, Rojk, Rolík : Rojík, Rolinger, Roneš, Rostoml, Rošák : Kozák, Rothbauer : Rott, Rott, Rous, Rouš, Rozen : Rožen, Rožen, Rybák, Ruda, Rudna : Brudna, Ruj : Roj, Růžička.

Rápek, Řehoř, Řehoušek, Řeřábek : Jeřábek, Řezáč : Řehoř, Říčan, Říga : Říha, Říha, Řícha : Říha, Říkovský.

Sak : Suk, Sedláček, Severýn, Schwarz, Sichla : Sychra, Síka : Zíka, Skála, Skalička, Sklenář, Skočil, Skřivan, Sládek, Slanec, Slavíček, Slavík, Slivíček : Slavíček, Smolek, Smolka : Smolek, Sof, Sof nebo Valenta : Valenta nebo Sof, Sosnovic, Soubusta, Souček, Soukup, Soupuk (!) Soukup, Sourek : Sourek, Souvusta : Soubusta, Sova, Sovušta : Soubusta, Stach, Staněk, Starý, Stěroušek, Steska, Straka, Strejna, Strnad, Strucípek : Menšík, Studený, Stück, Stuchlík, Suchý, Suk, Svěrek, Svírek, Svoboda, Sychra, Sýkora, Syral : Zíral, Syrový, Sýtek : Zítek.

Šafář, Šaflán : Šafrá, Šafrá, Šára, Šašek, Šašpalán : Šafrá, Šebel, Šedivý, Šefl, Šenkýř, Šepák, Šetelka, Ševčík, Šíka : Zíka, Šilhan, Šilhánek, Šíma, Šimáček,

Šiman, Šimaně, Šimánek, Šimek, Šimon : Šiman, Šindelář, Šindler : Šindelář, Šítek : Zítek, Škola, Slajš, Šlaf, Šlesinger, Šmíd, Šmolík, Šneberg, Šneberger : Šneberg, Šnirle : Šnirl, Šnirl, Šobík, Šolar, Šolin : Šolar, Šorna : Žorna, Šournek, Špaček, Špalíček, Špatný, Šperlink, Šrámek, Šroub, Šroub neb Boubelík : Boubelík neb Šroub, Šroubek, Šrovek : Šroubek, Štajner, Štelcig, Štěpán, Štěpánek, Štérba, Šternér, Štika : Stück, Študent, Šúla, Šulc, Švamberger : Švamberk, Švamberk, Švancar, Švec, Šveha.

Talhaber, Tainpa, Tatrmán, Těnovský, Terš, Tesař, Tichý, Tobiáš : Dobíáš, Tollar, Tomášek, Topinka, Traštej : Dráždil, Traurich, Trimmel, Trmota, Trojan, Trykar, Tucaur : Tusar, Tusar.

Uhlíř, z Újezda (pan). Urban, Uzený : Věšín.

Vácha, Vaigl, Vait : Vít, Valdštejn, Valenta, Valenta neb Soff, Valohn : Baloun, Valoun : Baloun, Váňa, Vaněk, Vaník, Vater : Fotr, Vavroch : Vavroušek, Vavroušek, Vavrovský, Vavřinec, Vavřínek, Vais, Velík, Velíšek, Velký, Venčípek : Menšík, Vernír, Vesely, Věšín, Větral : Zvětrák, Videršperk, Vinčelbaur, Vít, Vitrearius : Sklenář, Vlach, Vlček, Vočenášek : Očenášek, Vodíčka, Vohlmuth : Vohlgemuth, Vohlgemuth, Vohtin, Vichtin : Vohtin, Vojáček, Vojář, Vojec : Vojář, Vokurka, Volf, Volin, Vollauf, Volta, Volter, Vondra : Vondráček, Vondráček, Voráč, Vorel, Vorstel : Fořtel, Voršíšek, Vosmík, Vostrovský, Vrásbský, Vratislav, Vrbík, Vyleta, Vyskočil.

Weigl : Vaigl, Wirt.

Zahrádník, Zajíček, Záveský, Zdvořan, Zeichmacher, Zigler, Zíka, Zikmund, Zíral, Zítek, Zoff : Soff, Zoff neb Valenta : Soff neb Valenta, Zoubek, Zoubkna : Zoubek, Zrno, Zvětralý, Zvoníček.

Žábek : Řápek, Žatskej : Čadský, Žerna : Žorna, Žítek : Zítek, Živý, Žízek : Čížek, Žorna, Žula : Šúla.

Celkem 600 příjmení v 827 variantách.

V seznamu jsou zapsány — jak patrnö již z odkazů — i odlišné tvary rodových jmen. Historické prameny zachycují jména usedlíků někdy roztodivně zkomořená. Ale někdy právě tato zkomořenina se ujala jako jméno rodové, jindy to bylo pochopeno jako písářský ormyl. Foneticky lze mnohé vysvětlit, zejména jde-li o jména cizí (německá) přejímaná českým obyvatelstvem. Tu pravidelně dochází ke zkomoření původního tvaru rodového jména, jak o tom ještě bude řeč později.

I. Nejvíce rodových jmen je odvozeno ze *jmen křestních*. Můžeme přesně vypočítati, které rody odvozují své jméno ze jména křestního t. zv. zakladatele rodu. U některých z nich bylo křestní jméno přejato celé, nezměněné, za jméno rodové; u většiny však bylo upraveno buď příponou -ek, která vyjadřuje v tomto případě generační vztah (otec — syn), anebo různou zkřáceninou a zkomořeninou. Tato jména jsou převzatá za rodová buď přímo, na př.: Ambrož, David, Pavel, Štěpán, Vavřinec, Zikmund, anebo jsou lidovou řečí upravena, na př.: z Bartoloměje : Bárta, Bartoň, Bartoš, — z Jana: Burian, Janouch, Janek, Janeček, Janoušek, — z Jakuba: Kuba, Kubát, Kubeška, — z Petra: Pech, Pešek, Petrášek, Petřík, — z Simona: Šíma, Šimon, Šimek, — a j. pod. Všech těchto jmen, odvozených ze jmen křestních (třeba původu hebrejského) napočítal jsem na Spálenopoříčku asi 150, t. j. 25 %.

II. Druhá skupina rodových jmen byla *odvozena od povahy lidí*, totiž jejich vlastnosti duševních i tělesných, jejich konání a cho-

vání. Sem patří tato jména podle duševních vlastností: Hrubý, Levý, Nejedlý, Plachý, Pokorný, Syrový, Tichý, Veselý, Živý; a podle vlastností tělesných: Černý, Krátký, Kučera, Malík, Šilhan, Sedivý, Velík; také sem patří jména podle věku: Dítě, Jonák, Starý. Takových jmen podle lidských vlastností shledal jsem u nás asi 75, t. j. 8 %.

III. Ve třetí skupině jsou rodová jména, která byla *odvozena ze sloves*, na př.: Dráždíl, Nesnídal, Skočil, Vyskočil. S připočtením příjmení, která mají tvar substantivní, ale pocházejí také ze sloves (Duník, Hodek, Krákora, Procházka, Soukup, Věšín) napočítal jsem těchto rodových jmen asi 80, t. j. 10 %.

IV. V této skupině jsou ta rodová jména, která byla odvozena ze zaměstnání rodu či lépe řečeno jednoho rodového prapředka a slovo obecné se ujalo jako jméno osobní a pak rodové. Nejčastěji to byla *řemesla*: Bečvář, Cihlář, Kadlec, Kolář, Kovář, Koželuh, Krejčí, Kupeček, Provazník, Puškař, Sklenář, Sládek, Šenkýř, Švec. Nebo jsou to jména odvozená z povolání a důstojenství obyvatelů: Dráb, Kuchař, Lokajíček, Šafář, Rychtář, Konšel i Vojáček a pod. Celkem našel jsem takových jmen asi 40, t. j. 5 %.

V. V páté skupině jsou ta rodová jména, která vznikla ze *jména původíště rodu či bydliště a vůbec míst*. Na Spálenopoříčsku jsou taková jména nejvíce v matrikách, na př.: Bernatický, Bistřický, Hořický, Kadovský, Kornatický, Koželupský, Lhoták, Těšnovský; jméno Těšnovský bylo dáno těšnovickému Židovi, když se dal pokřtít; tím původní jeho hebrejské jméno zaniklo, jak bylo starým zvykem. Ale jména s koncovkou -ský vznikla také ze jmen usedlostí. Ríkalo se a psalo: Grunt Vávrovský (po Vávrovi, ať už to bylo jméno rodové nebo křestní) a hospodář v něm byl potom zván Vávrovský, ačkoliv třeba sem byl zcela nově dosazen nebo se sem přiřenil. K tomu patří také jména, odvozená z polohy, stavu a držby usedlostí, na př. Novák, Nový (t. j. hospodář nově dosazený), Záveský, — a sem jest přiřaditi též jména Sedlák, Chaloupka, Zahradník. Celkem jsem všech těch jmen u nás napočítal asi 40, t. j. 5 %.

VI. Do šesté skupiny řadím všechna jména, která byla *odvozena ze jmen tvorů živých i neživých a věcí*. Snad to byly prvně jen přirovnání nebo i nadávky a patřily by tím do skupiny druhé (podle duševních vlastností osobních). Těchto jmen je hojně; podle zvířat: Blecha, Kocour, Jelínek, Ježek, Kozák, Liška, Nedvěd, Vlček; podle ptáků: Bažant, Červenka, Dateł, Holub, Lašťovka, Skřivan, Sýkora, Vorel; podle stromů: Hruška, Jedlička, Vrbík; podle rostlin: Fiala, Kopřiva, Růžička. Všech těchto jmen je asi 40, t. j. 5 %. Podle věcí ještě: Balounek, Hodina, Kabát, Kachlíček, Klika, Mošna, Pedál, Rožeň, Šroubek, Zoubek. Těchto jmen je více, dohromady asi 60, t. j. 7 %. Celkem tedy 12 %.

VII. Konečně do sedmé skupiny patří všechna jména *původu cizího*, ať ryzí nebo zkromolená a přeložená. Kdyby je bylo lze všechn-

na přeložit do jazyka, ve kterém vznikla, zařadili bychom je do některých z předešlých šesti skupin; anebo bychom sem měli přeraditi rodová jména skupiny prvé, pokud vznikla z křestních jmen cizího (hebrejského) původu. Většinou byla už časem zase formálně počeštěna a píší se různě. Německých jmen bylo shledáno poměrně nejvíce; vznikla většinou jen prostým překladem jmen českých, částečně však na Spálenopoříčku přišla také německou kolonisací na začátku 18. stol. Jsou to jména na př.: Eismann, Eklhöfer, Endler, Fajman, Feld, Freml, Hözl, Klindera, Kraml, Majer, Pirner, Rathauzký, Rott, Schwarz, Šefl, Šlajs, Šternér, Šulec, Traurich, Veis, Volf, Ziegler. Německých jmen jsem napočetl asi 130, t. j. 18 %. Také židovských jmen je u nás poměrně hodně, na př.: Ašerle, Goldscheider, Hermann, Janovitz, Lederer, Lewit, Moser, celkem asi 40, t. j. 5 %. Ojediněle jsou zde také jména jinojazyčná, na př. anglická (Byron), latinská (Nigrin), snad francouzská (Korda). Celkem je na Spálenopoříčku cizojazyčných rodových jmen asi 200, t. j. 25 %.

VIII. Konečně velkolou skupinou jsou rodová jména, jejichž původ lze vysvětlit jenom *různými nábodnými podněty*, jež nelze zařaditi do žádné z předešlých skupin. Takových jmen, jejichž původ jest obtížně vysvětlitelný, je na Spálenopoříčku asi 10 %.

Celkový počet počtu rodových jmen podle jejich vzniku jest tento: I. z křestních jmen 25 %, II. z popisu povahy lidí 8 %, III. odvozeniny sloves 10 %, IV. z konaných povinností 5 %, V. ze jmen bydliště 5 %, VI. podle zvířat a věcí 12 %, VII. jména cizí 25 %, VIII. nevysvětlená jména 10 %, dokromady 100 %.

Celkem vznikla rodová jména na Spálenopoříčku nejvíce ze jmen křestních a cizích; je to celá polovina všech rodových jmen; potom bylo nejvíce rodových jmen z přezvisek podle zvířat. Podle rodových jmen poznáváme nejoblíbenější jména křestní před 17. stoletím, kdy z nich vznikala jména rodová. Z velkého počtu cizích, německých jmen lze soudit na velký kulturní a úřední vliv i na Spálenopoříčku; je v tom patrný vliv zejména také pozdního německého osazení východního Spálenopoříčka na začátku 18. století. Podle šesté skupiny rodových jmen můžeme poznat, jaká zvířata, zvl. ptactvo i jaké věci kolem sebe naši předkové znali nejvíce. Jména podle povah se nabízela jistě sama; podobně jména podle bydliště a povinností. Nevysvětlená jména může bezpečně vysvětlovati, aspoň některá, jen filolog.

Již při pohledu do jednotlivých skupin vidíme, že některá jména se opakují svými zdrobnělinami a odvozeninami. Zdrobnělinami se vyjadřoval obyčejně generační vztah. Syn Matouše nazván Matoušek, ale také syn Kováře nazván Kovářík nebo i dále Kováříček a pod. S tímto zdrobněváním se shledáváme ve všech skupinách kromě poslední. Ukažuje to také, že takové rody spolu souvisejí, že je to vlastně rod jediný. Je také známo, že hojně českých jmen bylo poněmčeno německými úředníky v 17. a 18. věku často kráte pouhými překlady rodových jmen českých, na př. z Kováře

udělali Schmieda, z Mikuláše zase Nikla a podobně. Máme však také doklady, jak české obyvatelstvo na př. na Spálenopříčsku umělo cizí jména časem zčeštiti, na př. z Galwasser udělali Kaliváše, ano i ze Stuecka (t. j. Kus, Kousek) udělali Štiku. Těchto dokladů arci je méně než prvých, opačných. že by také některé rodové jméno u nás bylo vzniklo ze jména ženina (křestního, bylo posměšné), toho jsem příklad nenašel.

Historie rodových jmen mluví současně o rodech samých. O nejstarších rodech ve všech obcích na Spálenopříčsku dovdíváme se teprve v berní rulli roku 1654. Starší zprávy jsou výjimečné a neúplné (na př. urbář rožmitálský je jen o 3 našich vesnicích). Chceme-li posuzovat otázku, jak dlouho který rod v usedlostech hospodařil, musíme si předem uvědomit právní stav poddaných. Na Spálenopříčsku až do roku 1738 byli sedláci nezakoupení a proto bylo snadno možné, že rody svá sídla měnily, zanikaly a byly přesazovány. Zejména válka třicetiletá a ještě po ní celé půlstoletí bylo dobou, ve které — mluvím stále o Spálenopříčsku — málokterá usedlost podržela svého někdejšího hospodáře. Probíral jsem přehledy změn jmen hospodářů v jednotlivých vesnicích a shledal jsem celkově, že z rodů, které se jmenují v berní rulli roku 1654, žije nyní v těchže usedlostech sotva 10 %, z rodů, které se jmenují v pramenech kolem roku 1780, jméno jejich žije v nich jen as 30 %, a z rodů, které se vyjmenovávají roku 1848, udrželo se v těch čís. pop. asi jenom 40 %; od poloviny minulého století podnes změnilo jména hospodářů ze všech čís. pop. nynějších 20 %. Takový je přibližný poměr mezi rody na Spálenopříčsku podle toho, jak dlouho se udržely v těchže statcích podnes. Ovšem více by jich bylo, kdybychom započítali také ty rody, které po sobě následují po přeslici nebo dokonce přiženěním se druhého manžela k vdovědědiče statku. Skutečných koupí usedlostí před r. 1848 se stalo poměrně málo; teprve v posledním století nastaly velké majetkové změny a tím i v usedlosti rodů. V poslední době poklesem populace zvyšuje se změna rodových jmen v témže místě odkazy po přeslici.

Dr Karel Tříška:

Drobný materiál k rodopisu starých urozených českých rodů.

Mezi velmi četnými věřiteli posledních dvou pánů z Hradce, Adama a Jáchyma Oldřicha z Hradce, nalézáme velkou řadu osob ze stavu panského i rytířského. Z jejich kvitancí na příjem úroků pak vyčteme hojně údaje o příbuzenských vztazích. Kvítance jsou uloženy v Černínském archivu v Jindř. Hradci, v oddělení pánů z Hradce, sign. VIII. F/b-24. Číslice značí rok, v němž byla kvitance podepsána.

Babka z Mezeríčka, Ondřej a bratr jeho Jiřík (na Skrejchově) 1593—5.

— Bechyně z Lažan a na Dušnících Trhových, Václav starší 1569 a syn jeho Jiřík starší 1578—9. — Bejšovec z Bejšova, Mikuláš mladší, syn Jana B. 1570. — Bejšovcová z Žihobc a na Bejšově, máter Mikuláše ml. a Zdiny 1573, resp. 1582—95. — Berk a z Dubé a z Lipého na Meziříči, Ladislav a jeho chot Kateřina, roz. z Hradce 1594—8. — Boryně ze Lhoty a na Mikovicích, Jan mladší, syn Lidmily B., roz. Kavkové z Ríčan 1579, resp. 1582—3. — Boubinský z Oujezda a na Lípovici, Diviš a jeho chot Eva, roz. Robnhálová z Suché 1593, Boubinský z Oujezda Přibík a bratr jeho Bohuslav 1594—5. — Budovec z Budova a na Novosedlech a Outěchovičích, Jan, resp. sirotek po něm Jiřík, jemuž poručníkoval Václav B. 1576—83, resp. 1583—98. Manželkou Václavovou byla Anna z Vartemberka.

Cejka z Olbramovic a na Brloze, Mareš a bratří jeho 1573.

Doudlebský z Doudleb a na Nadějkově, Frydrych a bratr jeho Petr, synové Diviše D. na Lhotě 1568—95. — Doudlebská z D., roz. z Vísky a na Lhotě, Anna 1597. Její »syn milý« (zet?) Pavel Sádlo z Vražného a na Lidéřovicích. — Doupovec z Doupova, Mikuláš a jeho chot Alena Přepická z Rychemburku 1569—1573. — Dubský z Třebomyslic a v Přešchovičích, Petr starší, »střejc« paní Kateřiny D. 1588, resp. 1590—1. — Dubský z T. na zámku Novém Městě a Ratibořicích, Vilím, 1591—1595, švagr Václava Lípovského z Lípovic. — Dvořecký z Olbramovic a na Zvěrotici s chotí Lidmilou 1578.

Hložek z Žampachu a bratří jeho Karel a Zikmund 1583—1598. — Hodějovský z Hodějova a na Markvarci, Jan starší a bratr jeho Bernard starší na Tloskově 1568—1584. Manželkou Jana st. H. byla Alina z Mirovic 1590. — Hodický z Hodic a na Rudolci, Václav a manželka jeho Kateřina z Malovic 1579—1592. — Hozlaur z Hozlau a na Hněvkovicích, Jeroným, syn Anny H. z Běšin a na Bzí 1586—1599.

Chřepecký z Modliškovic, Jindřich a bratr jeho Adam 1582—1587.

Jestříbský z Rýzmburka a na Trnavech a bratr jeho Petr 1573—1584.

Kába z Rybňan a na Nové Lhotě, Bohuchval a jeho »strýcové« bratří: Jaroslav, Albrecht a Zikmund 1576—1593. — Kapoun ze Svojkova a na

Bratroušově, Jan a bratr jeho Albrecht 1578. — **Kořenský** z Terešova a jeho sestry: Kateřina, Mariána, Anna (manželka Zachariáše Káby z Rybná) a Voršila (manželka Adama Jankovského z Vlašimě a na Skalici), všichni děti Elišky Kořenské z Dlouhé Vsi 1568—1583. — **Koutecký** (Koutský) z Kostelce a v Čelakovicích a syn jeho Jaroslav 1576—1582, resp. 1597. — **Krokičar** z Nové Vsi a na Písečném, Jan a bratr jeho nedlouhý Adam 1573—1589. Adam byl »strýcem« Jana Ludvíka K. 1589.

Lhotský ze Zásnuk, Kryštof a jeho (neb.) bratří Heřman a Jan 1564—1569. — z Lobkovic na Bílině, Kosti, Beřkovicích a Blatné, Oldřich Felix a jeho chot Anna z Hradce 1597—1599.

Malovcová ze Sudoměře Anna a její sestra Maruše 1574—1576. — **Malovec** z Malovic a na Valečově, Vilém starší a jeho chot Kateřina M. z Rychmburka a v Andělské Zahrádě 1581—1590. »Strýcem« Vilémovým byl Jetřich M. 1578—1579. — **Měděnec** z Ratibořic, Mikuláš, syn neb. Jaroslava M. 1577—1582.

Návoj z Dírného a na Dobré Vodě, Albrecht a jeho manželka Lidmila ze Rzavého 1589—1599. — z Neudeku Anna Neudekárka, roz. Lebínová z Ronfeldu a Blatné, vdova po Henrychovi Bíťovském z Lichtenburka a na Bíťově 1573—1574.

Ota z Losu a jeho chot Kateřina z Olbramovic 1582—1583. — **Oudražský** z Kestřan, Jan, manžel Markety z Suché 1590—2.

Pernklovka z Šenrejtu, Johanka, vdova po Janu Šlejkovském z Šicendorfu 1594—5. — **Počepická** z Počepic, roz. z Vchynic a na Hřebeně, nejspíše vdova po Hendrychovi P. 1576—1584. Její dveru si vzal r. 1584 Jan Buzický (z Buzic). — **Přehořovský** z Kvasejovic a na Přehořově Václav a bratří jeho vesměs nezletili: Karel, Kuneš a Jan Štastný 1597—8.

Radkovec z Mirovic, Mikuláš a jeho mladší bratr Karel 1590—1595. — **Radkovicová** z Protivce, Markéta, poručnice dětí po neb. Jiřím R. manželou svém, opět provdaná za Václava Sobku z Jezera a na Jezere 1575—1579. — **Rausendorfová** z Hrobčic, Kateřina, chot Petra R. 1589—1598. — **Robňáková** z Bejšova, sestra Diviše Bejšovce z B., manželka Petra R. z Suché 1582—1590. Jejím »strýcem« byl Beneš R. (1590). — **Robňáková** Eva, sestra Valentýna R. 1582, a ostatních sourozcenců: Markety, Voršily, Alžběty a Anny (1590). — **Růtz** z Dírného a na Dírném, Jan a manželka jeho Anna z Sulevic 1574—1589. — **Růtz** z Dírného Vilém a bratří jeho: Jan a Bohuslav 1582—1597.

Řezaňská z Kadova, a její nezletilí bratří, sirotci po neb. Mikulášovi Ř. z K., jejichž dědem byl Jan Dlouhoveský z Dlouhé Vsi a na Zavlekově 1591—1594. — **Říčanský** Kavka z Říčan a na Vyzovicích, Zdeněk, manžel Johany Trčkové z Lípy 1580—1582. — z **Říčan** a na Hořovicích, Václav a jeho chot Salomena z Talmberka 1581—1585. — z **Říčan**, Vilém starší a bratr jeho Hanuš 1597—1598.

Smrčka z Mnichu a na Radeníč, Oldřich a syn jeho Petr 1567—1590. — **Smrčka** z Mnichu a na Hořicích, Jiřík se svými bratry Janem a Bohuslavem, děti neb. Oldřicha star. S. 1591—1595.

Šanovec z Šanova, Adam a bratr jeho Šebestyán (na Smolotelích). Adam byl ženat s Alžbětou z Dráhova a měl s ní děti: Kateřinu, Simona, Jindřicha a Kunrátu 1576—1598. — **Šelihoval** z Štěkře, Barbora, chot Jiříka Š. 1597—1599. — **Šleglowský** z Šicendorfu a na Jamném, Jan a jeho manželka Johanka Š. z Šenrejtu 1589—1595. — **Svějnichová** z Štěkře a v Kamenici, Barbora 1594—1595. Jejím bratrem byl Aleš Wolfram z Š. a na Brandlíně.

Talmberka a na Jankově, Vilém, »strýc« Bohuslava z T. 1577—1584. Synem Vilémovým byl Jiří na Jankově a Nemyšli 1598. — **Trčka** z Lípy a na Světlé n. Sáz., Burián a bratr jeho Jaroslav 1576—1578. — **Trmal** z Toušic a na Tmáni, Havel se svým synem Václavem 1578—1583. — **Tučap** z Tučap, Jan a jeho manželka Alžběta z Olbramovic a na Záluží 1575—1587. — **Tučap** Jindřich 1579—1594, byl zetěm Štěpána Vratislava z Mitrovic.

Valovský z Úsuší na Hamru Vostrově u Valu, Albrecht a jeho chot Markéta z Hodějova 1567—1598. — **V**ančura z Řehnic, Tristram a jeho synové: Jiřík a Jan Burián 1578—1579. — **V**ítha ze Rzavého na Záhoří a Chotovinách, Bohuslav byl poručníkem »strýců« svých: Zdeňka, Vilíma, Voka, Adama a Oldřicha, sirotků pozůstalých po neb. Václavovi V. ze R. a na Vlčovsi, 1599. — **V**rásbský z Vrábí a v Miroticích, Jan 1598—1599. Jeho bratrem byl Vilím V. Tluksa z V. a na Drahenicích, strýcem pak Aleš V. z V. — **V**ratislav z Mirovic a v Ustrašicích, Stěpán 1576—1578. Jeho chot byla Kateřina z Běšin 1588—1595, jejich děti pak: Adam, Václav, Lásek a Jan. — **V**rchotický z Loutkova, Ctibor a jeho děti: Burián, Jan, Zikmund, Mikuláš a Alžběta, chot pak Elena V. z L. a na Hrádku 1569—1598.

Zálezský z Prostého a na Zálezlích, Mikuláš 1575—1585. Jeho dcerou byla Barbora provdaná Vratislavová z P. a v Z. — **Z**álezská, Voršila 1583—1588. Jejím manželem byl pán z Hozlau a na Zálezlích.

Dr Bohumil Líjka:

Erbovníci palatina Jiřího Bartholda Pontana z Braitenberka 1593—1612.

Palatin císaře Rudolfa II. Jiří Barthold Pontan z Braitenberka, kanovník u sv. Víta v Praze a pozdější mecenáš strahovské i kapitulní knihovny, vedl si, maje mezi výsadami i tu, že mohl pro půjčovati erby s přídomky a vavřín básnický, podrobný kopiář příslušných svých dekretů, který se dochoval a je po dvojí držitelské změně uložen v strahovské knihovně.¹⁾ Rukopis s názvem »Liber instrumentorum et datarum facultatum per me Georgium Bartholomum Pontanum a Braitenberg, S. R. C. Prothonotarium, Metropolitanae Ecclesiae Pragensis Decanum, Comitem Palatinum Pontificium et Caesareum. Anno Domini MDLXXXIII.« má rozměr 32:22 cm, 356 str. na papíře s vodoznakem a je psán nejméně patrou písářskou rukou. Opatřen je pozdějším indexem na třech listech folia, plným chyb. U znakových popisů je vynecháváno místo na vlepení lístků s kreslenými i kolorovanými znaky. Některé byly podle voskových stop skutečně vlepeny, ale zachoval se jen jeden na str. 328. Mimo některé jiné dekrety (citace k sporům, kreace notářů, dispense a legitimace) jsou v rukopise obsaženy erbovní listy s šedesáti nově vytvořenými nebo polepšenými znaky. Seznam příjemců jejich může mít i význam rodopisný, proto následuje v pořadku jazyků, jímž je zapsán text dekretů a v něm abecedně podle prvního jmenovaného. Kde bylo lze, přidány jsou bibliografické odkazy na známé genealogické a heraldické příručky.

¹⁾ O něm, s pěti vybranými ukázkami, na které v dalším seznamu odkazují, psal jsem v článku »Jiří Barthold Pontan z Braitenberka jako značkový tvůrce« v »ERBOVNÍ KNIŽCE NA ROK 1938«, s. 21—28 (vydal »Rád« v Praze v říjnu 1938).

Zápisy české:

1. Košátecký z Braitenberka, Martin, měšťánín Starého Města Pražského. 2. srpna 1605. (S. 312—316.)
Král z Dobré Vody, Adel 123; Schimon 78; Zíbrt I. 12965, 12966. Vesměs šlecht. stav pro statkáře Václava Košáteckého, 1533. Popis znaku otištěn v cit. čl. Erbovní knížky 1938, s. 23—24.
2. Melcarové z Braitenberka, Kašpar Fabián, Jakub a Matouš. 29. září 1604. (S. 103—107.)
Král, Adel 159; Doerr, Adel 65, cit. Saal-Bücher XII/a, 529. Vesměs polepšení znaku, uděleného předkům Daniela Melzara císařem Ferdinandem, z 30. VII. 1596. Popis znaku v cit. čl. Erbovní knížky 1938, s. 22—23.

Zápisy latinské:

3. Akerstein, Nicolaus Theodorus de, organista monasterii Sedlecensis. 30. Augusti 1605. (S. 321—324.)
4. Bittrof de Kuhkelsburgh, Andreas et Laurentius, Matthias et Andreas Gorn, Joannes Wolf, consanguinei, cum commendatione Wolfgangi Selenderi Abbatis Brumoviensis, cum denominatione de Kuhkelsburgh. 5. Martii 1610. (S. 329—331.)
5. Blohelius (Bblobelius), Christophorus, Administrator et Decanus Ecclesiae Budissinensis et fratres Joannes ac Basilius. S. a. [1592 ?]. (S. 239—241.)
6. Bochovský, Blasius, Notarius publicus, R. D. Bartholomaeus Culdanus Parochus in Dolanek, Wenceslaus Niger, Civis Antiquae Urbis Pragensis et Nicolaus Winkler. S. a. [1610 ?]. (S. 323.)
7. Cruciger à Bedrštorf, Zacharias, Decanus Veteroboleslaviensis, Georgius Schreinick, civis in Minorie Praga, Wenceslaus Fratsky Cubicularius apud Officium Supremi Burggraviatus Pragensis, Wenceslaus Lebeda, Civis Novae Civitatis Pragensis, et Joannes Cruciger frater germanus praenominati Zachariae Crucigeri. 19. Augusti 1608. (S. 153—155.)
K Lebedovi z Bedrštorfu: Král 39 uvádí podle Schimona 23 k r. 1621, sr. ibid. i s. 10, 138. Zíbrt I. 6540, 6541, 7825, 13.713. Truhlář, Katal. čes. rkpů Klementinských 377. Jireček, Rukovět I. 446. Balbín, Bohemia Docta II. 428. Jungmann IV. 662, a s. 591. Sedláček II. 502, tam popis štítu podle register Pontanových (od Jakubičky).
Culdanus, Bartholomaeus, viz č. 6.
8. Durych, Joannes, Sebastianus et Daniel Alexius, Cives Novae et Veterae Civitatis Pragensis, consanguinei. 15. Septembris 1604. (S. 290—291.)
9. Franton, Joannes Antoninus, Dni Nuntii Joannis Stephani Ferreri Episcopi Vercellensis Cubicularius. 15. Octobris 1604. (S. 298—300.)
Fratsky, Wenceslaus, viz č. 7.
Gorn, Andreas et Matthias, viz č. 4.

10. a Greiffenthal, Martinus Wenceslaus AA. LL., Ph. Mag., Praepositus Lippensis, decanus et archidiaconus Zittaviensis, Canonicus Olomucensis, et eiusdem intuitu Blasius ac Michael Wenceslaus fratres nec non Blasius Kluger. S. a. [cca 1604]. (S. 237—239.)
11. Hirschberger (Hirsperger) a Blumenberg, Georgius, S. Metrop. Eccl. Pragen. Canonicus. 22. Januarii 1602. (S. 262.)
† 7. XI. 1631. Podlaha, Series praepositorum Metrop. Eccl. Prag. (1912), s. 154., č. 753.
12. Honstadius ab Honstadt, Joannes Rudolphus. 20. Decembris 1604. (S. 293—294.)
- Král 93. Zíbrt I. 11.127: Carmen nuptiale J. R. H. de H. et Magdalena D. Matthaei Limpacheri.
13. Karmenský ab Eberfeldt, Joannes, ad commendationem D. D. Sbignei et Zbyslai Ladislai baronum Berckarum de Duba et Lippa. 10. Januarii 1610. (S. 156—158.)
Zíbrt I. 12.178 a 8712 odkazuje navzájem. Schimon a Král 110: Joh. K. z Eberfeldu, písář u apelačního soudu, šlechtický stav k r. 1614.
Klášterský ab Rosengarten, Adam, viz č. 27.
Kluger, Blasius, viz č. 10.
14. Kolsdorf a Kolsdorff, Mattheaus, canonicus Missnensis, Joannes Adamus et Balthasar fratres. S. a. [cca 1600]. (S. 254—255.)
Jiní z Kolsdorfu: Král 121.
Lebeda à Bedrsstorf, Wenceslaus, viz č. 7.
15. Mallesius ab Eisenburg, Caspar, Opoliensis, Eremitarum S. Augustini Monasterii B. M. V. Pannoniensis prior. S. a. [cca 1601]. (S. 258.)
16. Margarotus a Caresana, Joannes Baptista, Canonicus poenitentiarius Ecclesiae Cathedralis Sancti Eusebii Vercellensis, Th. Dr. et Jur. Can. Dr., et Joannes Paulus, frater. 17. Martii 1605. (S. 308—311.)
17. Müller, Franciscus, D. Matthiae, Archiducis Austriae sacellanus aulicus. S. a. [cca 1595?]. (S. 236—237.)
Niger, Wenceslaus, viz č. 6.
18. Nosalius a Felzberg, Wenceslaus, Lubenus, S. G. M. Redituum Notarius in arce Krziwoklath. 30. Augusti 1604. (S. 287—291.)
Susanna Noskova z Felsbergu: Schimon 112. (Šlecht stav 1608.) Král 57, 175. Zíbrt I. 15.733. Popis znaku Václ. Noska v cit. čl. Erbovní knížky 1938, s. 24—25; Václav Kočka, Dějiny Rakovnicka, 1936, str. 342.
19. Paminondas a Monte Argenteo, Paulus, Abbas Slavorum alias in Emaus, Novae Civitatis Pragensis. Coniunctio cum armis Monasterii. S. a. [cca 1594]. (S. 245—250.)
P. Paminondas Montanus, vlastně Horský ze Stříbrných Hor, vládl jako opat 1592—1598, 1602—1607. Zemřel 15. II. 1607. Seb. Brunner, Ein Benediktinerbuch, s. 102—103. Helmling, Emaus, s. 20—21.

20. Pawlowsky a Cronberg, Matthias, Petrus Pawlowský a Cronberg, Senator Cladrubiensis, Nicolaus Zhorský a Cronberg, Nicolaus Straka, Thomas Straka, Andreas Straka a Cronberg. [10. Mají] 1601. (S. 256.)
 Sedláček II. 686 odkazuje popisem na kopíář Pontanův v knihovně strahovské (Jakubická). Král 274. uvádí později erb jinak. Jiného Zhoršského z Kronberka, Františka, uvádí Král, 305, k r. 1725. Schimon 200. Zíbrt I. 7817, 22.849.
21. Pyczka de Daphynhorn, Joannes, Civis Vet. Civ. Pragensis, iuris utriusque cons. 29. Novembris 1604.
22. Rohatsch a Šrpin, Nicodem et Daniel, fratres, Daniel adlatus D. Laurentii Nigrini a Schottenburg Ord. cruciger. cum rubea stella, Commendatoris hospitalis Egrani. 18. Julii 1608. (S. 151—153.)
32. a Rosenpach, Thomas Blasius et Georgius Caesar. 17. Septembris 1612. (S. 354—355.)
 Schreinick, Georgius, viz č. 7.
24. Steinwasser a Gizza, Georgius, Decanus Vetero Boleslaviensis et frater eius Joannes. S. a. [cca 1604]. (S. 230 —232.)
 Straka a Cronberg, Nicolaus, Thomas et Andreas, viz č. 20.
25. Treitler, Simon, Scheibenbergensis Misniacus, per gratiam Andreae Ebersbach, Abbatis Teplensis. 4. Octobris 1607. (S. 139—141.)
26. Valle a Bedulio, Antonius Petrus, dioecesis Vercellensis. Participes: Ubertus, Joannes Baptista et Caspar de Valle et Joannes Baptista et Carolus, fratres et filii qu. Equitis Laurentii Valle et Petrus Valle. 12. Augusti 1605. (S. 316—319.)
 Jsou-li jmenovaní v příbuzenském vztahu k učenci Vavřinci Vallovi (1415—1465), bylo by zajímavé, pátrati blíže po účelu jejich pražského pobytu. Joh. Bapt. Valle a Petrus Valle: sr. Jöcher, Allg. Gelehrten-Lexikon IV. 1427—1428.
27. Vilimowsky ab Rosengarten, Joannes, Parochus in Tachlowicz, canonicus Wissegradensis, et Adam Klášterský ab Rosengarten, servitor eccl. Metrop. Prag. et Barth. Pontani. S. a. [cca 1604]. (S. 253—254.)
 Martin Kolář, Klášterský z Rosengartenu. Tábor 1864, č. 43. Týž, Obdarování Klášterských erbem a praedikátem. Tábor 1865, č. 2. Pilat, Materialien I., s. 254. Zíbrt I. 17.845, 12.494, 5.135. — O Vilimovském: W. Ruffer, Historie Vyšehradská (1861), s. 259, 260.
 Winkler, Nicolaus, viz č. 6.
 Wolf, Joannes, viz č. 4.
28. Wolfinger a Ploskowitz, Joannes Rudolphus Junior, civis Plznensis. 1609. (S. 155—156.)
 Schimon, Doerr 83. Král 299 (r. 1612). Meraviglia (Siebmacher IV. 9.) s. 271, tab. 126. Zíbrt I. 22.363.
 Zhorský a Cronberg, Nicolaus, viz č. 20.

29. Z y g l, J a c o b u s, Parochus Sadecensis, Hieronymus Josephus et Matthias, fratres eius. 5. Februarii 1610. (S. 165—166.)

Zápisy německé:

30. A gricola von Crönach, Melchior, aus dem Stift Bamberg gebürtig, dieser Zeit Granischer Fürstenbergischer Diener. 9. Febr. 1604. (S. 265.)
31. Althauß, Dietrich u. Paul. Hans Althauß, Röm. Kay. May. Leib-Barbierer, Wappen-Bewilligung auch für seine zwei Vettern. 3. Junii 1597. (S. 195—197.)
32. A uracher (Auroch), Hans. 4. Julii 1597. (S. 192—194.)
33. B arth, M ichael, Kays. Büchesmeister und Zeugschmied. 29. Julii 1607. (S. 141—145.)
34. B lümel, T homas, Mitbürger zu Neiß. 1602. (S. 263—264.) B orcž von G eorgenberg, G eorg, viz č. 50.
35. D örfler, A ugustin, Bürger und Rathsverwandter u. Thomas Dörfler, Bürger der Stadt Brix (Most), Gebrüder. 1608. (S. 343—346.) Dreissig, Veit, viz č. 57.
36. E rlacher von K hay, L inhart, mit Intercession Paumgratz Preū von Haßlsperg zur Schratz, Erzbischöfl. Dieners. 5. Julii 1607. (S. 133—138.)
37. G äbel, G eorg, Hoffbuchbinder am Kays. Hoff zu Prag. 15. Julii 1602. (S. 262.)
38. G öller, G eorg, Bürger in Ziegenhals, vorbracht durch Nicolaum Praus, Domherrn zu Breslau u. Neiß. 1602. (S. 264.)
39. G rüber, A ndreas, von Pilsen, Posauner auf dem kön. Prager Schloss. S. a. [cca 1605]. (S. 223—224.)
40. Kirstain, M artin, Pfarrer zu Braunau, Prediger, u. sein Bruder Adam. S. a. [1596?]. (S. 228—229.)
41. K liman, G eorg, Bartholomaeus, V inzenz u. A ndreas, Gebrüder von Gross Glogau aus Schlesien, auf Intercession u. Commendation H. Doctoris Andreea Climanni, zu Breßlau Domherrn. 1. Juni 1604. (S. 271—274.)
42. K ober, L orenz M atthaeus, A ndreas u. H ieronymus, Gebrüder, mit dem adelichen Geschlecht der Schuczen mit Heirat befreundet, Proviant-Vorsteher beim Kriegswerck Johann Friderichen Herzogen zu Sachsen. S. a. [cca 1605]. (S. 233—235.)
43. K ottmann, M artin u. J ohann, Gebrüder, Bürger zu Bautzen, Martin ibidem notarius juratus u. Rath beim Schlesischen Cammer Präsidenten Niklasen von Nostitz u. Appellations-Rathen Sebastian von Zedtwitz. S. a. [cca 1606]. (S. 242—244.)
44. Krell, G eorg, M artin u. H ans, Gebrüder, von der Neiß, Georg u. Martin beim hohen Stifft S. Johannis zu Breßlau Ad-

- ministratoren d. heil. Sacramenten, Georg dann canonicus in collegiata Ecclesia Nissensi, der Jüngste, Johannes in der Röm. Kay. May. Kriegsdiensten in den hungarischen Hauptfestungen Gran u. Comorn. 29. Mai 1605. (S. 88—91.)
45. K r u m, Jo a c h i m, auf Recommendation des H. Paul Garczweiler, Röm. Kay. May. Reichshofraths. 16. September 1604. (S. 266.)
46. M a y o r, Sie g m u n d, von Strigau gebürtig, Medicinae Studiosus, dann in der Stätt. u. Fürstlichen Apotheke, auf Commendation des H. Jacobi Chymarrhaei, protonotarii Apostolici, Probstes zu Leitmeritz, Domherrn zu St. Gereon in Collen, Eleemosynarii u. Comitis Palatini. 15. Novembris 1611. (S přilepeným kolor. znakem, orig. kresbou.) (S. 327—328.)
47. M i n t z e r, H a n s, Bürger der Stadt Pilsen. S. a. [cca 1608]. (S. 258.)
48. N ä g e l e, J o h a n n, Erbeind der Türcken im Kriege. S. a. [cca 1605]. (S. 186—187.)
49. P e r g e r, S e b a s t i a n. S. a. [cca 1597]. (S. 211—212.)
P l o n k w i c z, K a s p a r, viz č. 50.
50. S e i d l v o n G e o r g e n b e r g, D a v i d, Primas, sein Bruder Wenzel, Kaspar Plonkwickz u. Georg Borcz, alle von Georgenberg, Bürger der Stadt Braunau, auf Recommendation des H. Martin, Abten u. Herrn zu Braunau. S. a. [cca 1602]. (S. 225—227.)
51. S c h ä f e r, C l e m e n t, Officier an Ihrer Kays. May. Hoff. 1. Juni 1597. (S. 198—200.)
52. S c h e i s v o n S c h e n e g g, G e o r g, Bürger u. Rath der Stadt Brüx, mit lauro poetica u. Notariatu schon früher begnadet. S. a. [cca 1600]. (S. 252—253.)
53. S c h e l n e c k h e r, H a n s, Fürstlicher Passauischer Kellermeister, u. sein Bruder Lorenz, Bürger zu Nürnberg. 24. Jänner 1597. (S. 188—191.)
54. S c h ü l i n u s, J o h a n n e s, Mathematicus, Artium et Philos. Magister. 8. Martii 1594. (S. 181—185.)
55. S t a n c k e, B a r t h o l o m e u s, von der Neiß, bei dem Fürsten H. Johann Bischoffen zu Breßlau in Diensten, beim Türkenkrieg in offenem Feldzuge in Siebenbürgen, auf Commendation H. Balthasaris Neandri, Doctoris, des H. Stifts S. Johannis zu Breßlau Archidiaconi u. Domherrn. 4. Junii 1604. (S. 268—270.)
56. S t a r c k e r, A n d r e a s, von der Neiß, in Diensten des Erzherzogen Maximilians zu Österreich in der Cron Pohlen, auch in Kay. May. Kriegsdiensten gegen Türcken in Hungern, auf Intercession Dris Balthasaris Neandri, des H. Stifts S. Johannis zu Breßlau Archidiaconi. u. Domherrn. 15. Junii 1605. (S. 85—87.)

57. *S tranienský, Johannes*, Amtsverwalter des Pragerischen Erzbischöflichen Hospitals und Veit Dreisig, Rentschreiber zu Ossek, auf Commendation des Fürsten H. Carl, Erzbischoffen zu Prag. S. a. [cca 1609]. (S. 163—165.)
 Straněnský snad příbuzný spisovatele a počáteckého městana stejného jména. Popis znaku v cit. čl. Erbovní knížky 1938, s. 26—27.
58. *S y b e r, Hans*, auf Recommandation des Herrn Pauli Garczweiler, Kay. May. Reichshofraths. 16. Septembris 1604. (S. 267.)
 {58.a} *W eissemäntel von Pfaffen hoven, Georg.* [Bez popisu. Pouhý titul.] (S. 233.)
59. *W ekerle a W ekenstein, Georgius*, civis et senator Cadaensis. 3. Junii 1609. (S. 150—151.)
 Schimon 184 (A. 1616). Král 293. Zíbrt I. 21.731, 21.732.
60. *W ünzel, Julius, Martin, Melchior u. Johann*, zu Breßlau, Gebrüder, Julius u. Martin Officier Obrister, im Krieg in Hungern, jetzt des Fürsten Johann Bischoffen zu Breßlau Cammerdiener, der jüngste, Melchior, nach den Studien. 4. Junii 1604. (S. 100—102.)
-

Dr Václav Bartůněk:

Úmrtní matrika fary sv. Martina z let 1660–70.

Matrika jest dnes chována v archivu farního úřadu u Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici v Praze II. Dávno před obezděním Starého města rozkládala se na území nyní jednak k Novému, jednak ke Starému městu nalezejícím, mezi ulicemi Jungmannovou, Spálenou, Perštýnem a Platýsem osada řečená »Újezd sv. Martina«. Tento Újezd patřil kdysi kněžně Adelhaidě (zemř. 1140), po níž jej zdědil syn její kníže Soběslav II., který jej potom r. 1178 daroval kapitole vyšehradské. V této osadě se uvádí po prvé r. 1187 kostel sv. Martina, od něhož měl i Újezd své jméno. Když král Václav I. r. 1235 staré podhradí pražské rozšířil a zdí obehnal, byla svatyně nazívána kostelem sv. Martina »ve zdi«, protože nová hradba přiléhala přímo ke kostelu. Při kostele stála na místě nynějšího čp. 418-I. farní budova, v níž byla tato matrika psána, a vedle nynějšího Platýsu byla na hřbitově škola. Kostel se stal pověstným tím, že již r. 1414 farář Jan z Hradce podle návodu Jakoubka ze Stříbra první v něm podával lidu pod obojí. Přes sto let působili při kostele duchovní nekatoličtí.

Po bitvě bělohorské neměl kostel zase na delší dobu vlastního faráře. Nějaký čas jej spravoval karmelitán Zikmund Kdovský. Pro trvající nedostatek duchovenstva zamýšlel kardinál Harrach farní osadu zrušit a připojiti ji k jiné farnosti. Třetím řádným katolickým farářem, který řídil po ēre náboženských zmatků faru,

byl Jiří Martin Viktora, který psal tuto úmrtní matriku. Zápisy jsou uvedeny invokací po tehdejším způsobu: »Omnia ad majorem Dei gloriam et sancti Martini episcopi et confessoris honorém. Liber mortuorum ecclesiae parochialis divi Martini majoris in veteri et nova civitate Pragensi inchoatus anno reparatae salutis 1660 per Georgium Martinum Victoram, parochum ejusdem ecclesiae, ss. Theologiae baccalaureum formatum« (»Vše k větší cti a slávě boží a sv. Martina biskupa a vyznavače. Knihy zemřelých kostela farního sv. Martina většího ve Starém a Novém městě pražském začatá léta spásy 1660 od Jiřího Martina Viktory, faráře téhož kostela a bakaláře sv. theologie«).

Kniha je brožovaná, obsahuje na 57 popsaných listech úmrtní zápisy v rozsahu jednoho desetiletí psané latinsky, místy česky. Zápisů jest 717, při čemž dlužno mít na zřeteli, že toto číslo nezachycuje počet osob skutečně na osadě zemřelých, nýbrž, že se jedná v několika případech jen o zápisy osob jinde zemřelých nebo z osady jinam převezených, nebo o zápisy významných osobností, kterým bylo farními zvony zvoněno. Tyto poslední zápisy začínají formulí: »Pulsatum est..« Zápisy nemají pevné struktury. Příčina nemoci jest uváděna jen někdy, rovněž tak místo narození, povolání. Ještě nejjistější jsou údaje o věku zemřelých. Často udává »asi padesát«, někdy »60, 70 nebo 80«. Jest patrné, že matrikář neměl žádného psaného dokumentu, o který by se při udávání věku mohl opřít. Stáří odhaduje sám, nebo podává podle údajů osob, které byly v blízkosti zemřelého.

Příčiny smrti zachycuje matrikář takto: »Katerina N. věkem seslá plus quam 70 annorum aetatis habuit ...« (měla věk více než 70 let...). (14). »Sepulta est pes Joannis Krocii, inflammatio est causa.« (Pohřbena noha Jana Krocii, příčinou smrti požár.) Zažnamenává pohřbení nohy zvláště a v následujícím zápisu č. 72 teprve zápis celého těla. Samuel Bukeš »pulmento intoxicatus est a filia (otráven jídlem od dcery). (301). Baro Joannes de Schnaidau »in duello occisus«. (Šlechtic Jan ze Šnajdavy v souboji zabit.) (417). »Casu fortuito in domo Catharinae Červenkianae«. (Nešťastnou náhodou v domě Kateřiny Červenkové.) (629). »Ob epilepsiam et cancri infirmitatem in ubere« (643). (Pro padoucniči a rakovinu v útrobách.) »Prima nocte post nuptias reperti sunt mortui ab Elshaim et Anna post Montissir, lugubre, horrendum et terrible spectaculum, non visum nec auditum. Sponsa 50 annorum aetatis sua fuit, sponsus 70 circiter (650).« (Po svatební noci nalezeni jsou mrtvi pan z Elshaimu a Anna vdova po Montissirovi; žalostná, hrozná a děsná podívaná, nevídaná a neslychaná. Nevěsta byla 50 let, ženich kolem 70 let věku.) »Veneno arsenico fuit intoxicatus (688)«. (Jedem utrejchovým byl otráven.) »Karlíková in summa egestate e vita discessit, quia maritus omnem pene substantiam perpotavit (707). (Karlíková ve svrchované nouzi ze života vykročila, ježto manžel téměř všechno jmění propil.) »Capitali morbo laboravit«.

(Na hlavní nemoc stonal.) (254). »Mendicus obiit repertina morte« (Žebrák zemřel náhlou smrtí.) (388). »Disenteria obiit«. (Sešel úplavici.) (283). »Occisus in crepusculo nocturno«. (Zabit za ranního svítání.) (352). »Infans fuit flagellatus crudelissime« (Dítě bylo přeukrtně ubičováno.) a proto byla účast na pohřbu veliká. Jednalo se o nějaký zvláště krutý případ, který není blíže vylíčen, ale na který můžeme usuzovat ze způsobu zápisu. Praví s nadsázkou, že pohřbu tohoto dítěte krutě bičovaného »in plateis millions hominum aderant, in conductu 10 presbyteri et 16 clerici ex collegio convictorum Societatis Jesu« (na ulicích tisíce lidu bylo přítomno a v průvodu pohřbním bylo 10 kněží a 16 kleriků z koleje konviktské Tovaryšstva Ježíšova). Pak podává nezvykle podrobné nationale rodičů, podle něhož v době pohřbu dítěte byl otec jako voják někde ve Španělsku a matka pocházela z Hradce Králové (6). « Manželka slovutného písáře král. měst komorních Dorota Eyslarova »na dušnost prsův a srdeční psotník« zemřela (15) a pod.

Domy nebyly číslovány a tak místo, kde osadník zemřel, označováno podle tradičních názvů podle majitelů anebo značně obsáhlým popisem místa. S některými názvy místními se ještě dnes setkáváme. Zemřela »Lidmila N., kteráž jídlo vařila a strojila na Stupničkách . . .« (9). »Combusta platea« (Spálená ulice). »Penes Minorem s. Stephanum« (u sv. Štěpána menšího). Z domu »U Pacovských«, »Od dvou kozlů«. »Ex domo in qua olim Hakl, arcularius erat, quam, deinde parochus emerat«. (Z domu, v němž kdysi byl Hakl truhlář, jež potom farář koupil.) »Od Herynků na Židovské zahradě« (108). »Ex domo apud album leonem« (Z domu u bílého lva.) (290). »Z domu o Vohanký zelený« (236). Jindy prostě »U Voháňků«. »Ex domo u Křížků« (246). »De domo U stolu (156). »U pernikářů« (469). »U Běšínů« (356). »Apud aureum gallum« (U zlatého kohouta.) (48). »U Žuterů« (380). »U tří štíček« (481). »U tří pejrů — tres plumas« (U tří per) (579). »U knoflíčků« (652). »U zlaté růže« (345). »U Kaničkářů« (681). »U bílého pštrosa« (694). »Na Charvatské ulici« (578). »U dvou medvídků« (308). Od Trnků, od Strnadů, z domu Pachtova atd. . .

Matrikár poznamenává také příjmy, které dostává z titulu štoly hlavně při zvonění, při čemž, jak uvidíme, bývá často oproti zvoníkovi v nevýhodě. Za zvonění při pohřbu urozené Marie Mykové, které trvalo 4 hodiny, dostal farář 4 zlaté »uti moris est« (podle obyčeje) (113). Při pohřbu baronky Karoliny de Walmerod (Walenrod?) dostal jen jeden zlatý »quia pauper baro est« (poněvadž pán chudý jest) (124). Advokát Rovenský odkázal faráři 6 zlatých (129). Za pohřeb Kateřiny de Boden roz. de Millesimo dostalo záduši a zvoník 24 zl., kdežto farář jen 6 zl. (277). Syndik Nového města Šimon Hesselius objednal pohřeb zesnulému Janovi Čechovi i zvonění, ničeho nezaplatil, jen kostelu dal 3 zl. a to ještě »cum summa altercatione« (po velmi dlouhé tahanici). Pan Hesselius i jindy se choval vyzývavě a nepřátelsky vůči faráři. Při zápisu smrti

jeho manželky byl matrikář tak roztrpčen, že zapomněl zapsati její jméno i bližší údaje kromě data a nazývá pana Hesselia, zádušní úředníky a zvoníky »zločečenými, neposlušnými syny Církve...« (507). Když bylo konsistorí nařízeno, aby pražští zvoníci zvonili na pamět zesnulého arcibiskupa Jana Viléma z Kolovrat, odmítl »pan zvoník«, jak ho farář posměšně nazývá, zvonit a poraditi šel se dříve se zádušními úředníky (508). Napiatý poměr mezi farářem a zvoníkem patrně záduším popouzeným vyústil 2. května 1669, kdy zvoník jedná proti faráři, vypovídá mu poslušnost a praví, že jest placen od magistrátu a tedy že nepodléhá faráři, nýbrž magistrátu a bude se řídit přáními a rozkazy, které mu udělí magistrát. Zvoníka Jana Fridricha, který faráři připravil mnoho trpkých chvil, farář nevzpomíná v dobrém a nazývá ho »lhářem, svatokrádcem a donašečem« (616). Při pohřbu dcery hejtmana Smilkovského, Anny, jest zaznamenáno, co všechno při takové příležitosti bylo třeba zaplatiti. Zvlášt se platilo za zvonění, hrobové místo, zpěvákům 4 zl., varhaníkovi 6 kr., kalkantovi 6 kr., za černou přikrývku oltáře 12 kr., hrobníkovi 1 zl. za kopání hrobu, od mar nešení 6 kr., od postavníků a utíráni fakul 5 kr., zvoníkovi za kadidlo 4 kr., od kříže a kropáče 4 kr., od ministrování 4 kr., od zvonění maličkých zvonečků 2 kr., Pořádku krejčovskému od nešení těla mrtvého, od příkrovu a 6 fakulí 3 zl. 42 kr.

Pokud se týče povolání osob uvádí je matrika jen někdy a v tom případě se neliší od ostatních současných matrik pražských.^{*)} Snad by bylo podotknouti, že se vyskytuje nápadně mnoho sládků a jejich pomocníků. Jinak jsou jmenováni puškaři, přeskaři, krexčí, ševci, soukeníci, zedníci, pekaři a j. Zajímavou vzpomíncu věnuje matrikář členu literátského sboru u sv. Martina Martinu Růžičkovi. Ukazuje nám tak, že se tehdy členové kostelního pěveckého sboru těšili velké vážnosti. Martin Růžička zemřel 17. srpna 1669 a zanechal Kancionálník neboli Decacord. Sám jej dostal ze štědrosti Jiřího Goliaše, pokojníka. »Nyní se tedy odevzdává kůru literátskému a jeho velebnému bratrstvu, aby slovutné a vzácné poctivosti pobožní a horliví páni literáti za duši nebožtíka Martina Růžičky se modlili, zpívali (kdo zpívá, dvakrát se modlí), za mne faráře svého a já zase farář napodobně za pány literáty povinován jsem při službách božích pomniti.« (č. 633).

Formule zápisní jest rozmnožena, patrně po novém nařízení církevní vrchnosti, o poznámku, že zemřelý byl zaopatřen svátostmi umírajících. Poprvé se setkáváme s touto zmínkou u zápisu č. 636. Tím se přibližuje úmrtní zápis až na přesné znění nemoci úmrtním zápisům dnešních matrik.

Následuje výčet jmen s udáním stáří, které ovšem jest jen přibližné. Čísla v závorce udávají rok, v němž jmenovaný zemřel,

^{*)} Viz Časopis Společnosti přátel starožitnosti čsl., roč. 1937-8, str. 41, 84, 136, 185.

ovšem s vynecháním století. Ze jmen častěji se vyskytujících jsou uváděna jen jména osob, které se dožily vyššího stáří. Pokud se vyskytují ve výčtu jmen slova latinská, odkazuji na Rodopiscův latinisko-český slovníček od Dr. A. L. Krejčíka (Knihovna Rodopisné společnosti čsl. čís. 1.). Přeložena jsou jedině ta slova, jež ve slovníčku chybějí.

*

Marie Elisabetha comitissa de Attimis (64), Anna Albrechtová (64), Georgius Acheren z Rakous, 45 let (67), Anna Augenfelder, 35 let (70), Anna Abarth 5 dní (61).

Mariana Bassa, 24 let (60), Venceslaus Bartošek 9 měs. (70), Joannes Babka 45 let (65), Melchior Bejschauser (70), Bohuslav Bepta decemvir (desatnící), 50 let (67). Daniel Bílkýř, písář na radnici, asi 30 let (62). Lidmila Bílokřížová 65 let (61). Anna Bistrická, nutrix (kojná), asi 80 let (70). Joannes Bilaxius 8 měs. (63). Beatrix Bilaxia 1 rok (64). Adamus Blück, filius Joannis ex Flandria (62). Jacobus Blumschain 8 let, (66). Anna Blumschainová 43 let, (63). Joannes Bošinský 4 dny (70). Rosina Boškovská 60 let, (68). Georgius Mařan Bohdanecký, hejtman panství brandýsského, 64 let, (68). Joannes Böcker 1 měs. (65). Silvia Catharina de Boden nata de Millesimo (64). Joannes Braunschmidt, 6 neděl (62). Anna Brieczel, 1 rok (62). Joannes Brežanský, civis Klatoviensis, 70 let, (61). Andreas Brzobohatý, (70). Maria Braunschmidt, 33 let, (70). Vitus Brouček, 70 let, (68). Lidmila Břekovecová (67). Kateřina Brokešová (67). Uršula Brokešová, 6 neděl (65). Tomáš Brainšovský, 1 rok, (64). Salomena Braunschmidt (60). Františka Braunschmidt (63). Joannes Bravníček, 50 let, (63). Joannes Burgois, 10 dní, (66). Anna Buliciová, 1 měs. (67). Dorota Burianová (66). Samuel Bukeš (64). Tomáš Bureš, 15 neděl, (63). Jan Bureš, 3 měs., (63).

Jiří Časlavský, 9 neděl, (66). Anna Čáclavská, 7 dní, (68). Ondřej Časlavský, in utero (v životě), (70). Jakub Čejka, 14 neděl, (70). Mariana Čejčová, 60 let, (69). Anna Černá, 65 let, (69). Margareta Černá, 55 let, (67). Jakub Čermáček, 83 let, (66). Jan Červenka, 75 let, (66). Pavel Černý, 60 let, (65). Anna Čermáková, 64 let, (65). Uršula Čermáková (70). Kateřina Čermáková, 52 let, (64). Jiří Čihař z Třebíče, 23 let, (60). Jiří Čížek, 50 let, (60). Jan Cihlář, 80 let, (65). Eva Čubavá, 3 neděl, (66). Mathias Cyrasovský, laureatus poeta (slavný básník), (63). Joannes v. Contrasis, Belgičan, 25 neděl, (63). Jakub Colner, 2 roky, (63).

Jan Danhelius, 60 let, (63). Kateřina Danheliova, 18 a půl roku, (64). Elisabetha Danheliova (64). Anna Danheliova, 3 roky, (70). Jiří Derž (69). Jan Dendulín, 43 let, presbyter ecclesiae (kněz církevní), (68). Sebastian Denert, 12 neděl, (64). Dorota Dítětova, 70 let, (70). Mikuláš Dlouhošák, 90 let, (68). Maximilian Dlouhý, 9 let, (66). Dorota Dobranská, dítě, (60). Jiří Dobranský, dítě, (60). Anna Dobrovolná (65). Elisabeta Dobrovolná, 38 let, (66). Marie Dobrovolná, dítě, (69). Anna Doubravová, 2 a půl roku, (68). Anna Drábková, 10 neděl, (60). Pavel Drábek z kraje Novoboleslavského, 40 let, (70). Anna Duchková, 70 let, (70). Veronika Dubská z Pohnání (65). Anna Dvořáková, 43 let, (60). Jan Dvořák, 40 let, (68). Václav Dvořák, 43 let, (70). Kateřina Dvorská z Chrasti, 60 let, (63). Eliška Dvorská, 93 let, (69).

Anna Elerbeková, 72 let, (62). Marie ab Elshaim nata de Fichtenberg, 63 let, (69). Anna ab Elshaim, vidua post comitem Montissir, 50 let, (1670). Joannes ab Elshaim, comes palatinus (hrabě palácový), 70 let, (70). Filip Engelmayr, 67 let, (66). Lidmila Engelmayrova, 11 dní, (68). Jan Engelmayr, 28 let, (68). Marie Erkertova, 17 neděl, (63). Dorota Eyslarova, 46 let, (60).

Václav Farráček, 8 neděl, (66). Barbora Festová, 16 let, (62). Jan Feil, 18 let, (68). Margarete Fialová, 70 let, (60). Anna Fialová, 72 let, (62).

Anna Fialova, žena hrnčíře, 70 let, (67). Martin Fiala, 15 neděl, (69). Krištof Friš, 36 let, (66). Řehoř Flam, asi 22 let, (60). Jáchym Fogel, 88 let, (66). Vít Friš (64). Marta Frostová, 40 let, (63).

Václav Gabal, 3 roky, (65). Kateřina Gallassiana nata de Martinic (66). Jakub Gelinský, 15 měs., (64). Leopold Godfrid, 2 roky, (70). Jiří Goliáš, žebrák, 100 let, (69). Kristina Grafftová, 5 neděl, (66). Jan Gulini, Ital, 40 let, (68).

Rudolf Haan, šepmistr kutnohorský, 33 let, (62). Vojtěch Had z Proseče, senator, 55 let, (65). Jan Hájek, 26 let, (62). Anna Hájková, 65 let, (70). Jan Hajný, 50 let, (60). Jakub Hamerle, 80 let, (61). Anna Hamrlová, 70 let, (61). Apolonia Habrovská, 90 let, (62). Anna Hannelová, 3 roky, (62). Antonín Hašek, 8 let, (64). Anna Hašková, 15 měs., (61). Lidmila Hašková, 38 let, (63). Alžběta Hašková, 19 let, (64). Anna Havlíčková, 70 let, (65). Jan Havránek, 70 let, (61). Uršula Heitmanová, 73 let, (67). Lidmila Helmonová, rok, (62). Kašpar Hendrich z Drážďan, 40 let, (65). Anna Hendrichová, 40 let, (62). Anna Henichová, 35 let, (67). Michael Himmelsticzer, rok, (67). Anna Hirak, 27 let, (66). Jiří Hitzfeldius, 65 let, (60). Ondřej Hitner, 90 let, (70). Magdalena Hoffmannová, 40 let, (65). Jan Hoffman, 9 neděl, (65). Filip Hofman, 32 let, (69). Alžběta Hoffnagelová, 2 roky, (65). Anna Hofnagelová, 4 neděle, (65). Kateřina Hofnokel, 27 let, (70). Kateřina Holubová, 3 neděle, (65). Uršula Holubová (66). Kateřina Homostavová, 60 let, (62). Fridrich Hönnig, 11 měs., (66). Jan Horák, 60 let, (65). Jiří Hořenka (70). Jan Hostivárecký (64). Kateřina Hostivárecká, 42 let, (65). Gabriel Hoslaur, 77 let, (63). Anna Hoslaurová, 70 let, (66). Kateřina Hlaváčová, 70 let, (63). Jan Hracek, 60 let, (68). Metoděj Hradištenský (69). Václav Hradecký, 52 let, (60). Jiří Hraběšinský, 52 let, (61). Tomáš Hrachový, 15 neděl, (64). Marie Hrachovinová, 46 let, (64). Kateřina Hrdličková, 60 let, (66). Jiří Hrdlička, 4 roky, (62). Jakub Hrdlička ze Slatného, 35 let, (63). Štěpán Hrejsemnou, 4 dny, (64). Matěj Hromada, 60 let, (61). Jan Hruška, 1 rok, (68). Anna Hrušková, 25 let, (68). Ondřej Hustoles, 88 let, (68). Kateřina Hupfingerová, 7 let, (64). Judit Hubner, 9 měs. (70). Karel Hubáček, 79 let, (61). Jana Humlova, 29 let, (61).

Václav Chvalenický, 30 let, (69). Kateřina Chrastecká, 19 dní, (61). Jan Itter, 60 let, (68).

Eva Janečková, 74 leta, (63). Martin Janeček, literát u sv. Martina, 80 let, (67). Jan Janovský, 10 let, (67). Pavel Jaroš, 7 měs., (60). Anna Jedličková, 60 let, (70). Vojtěch Ježek, 7 měs., (60). Martin Ježek, 2 roky, (60). Václav Jelínek, 21 neděl, (62). Lidmila Jelínková, 75 let, (67). Alžběta Jelínková, 30 let, (68). Petr Jelínek, 25 let, (68). Dorota Jelínková, 35 let, (70). Lidmila Jemnická, 58 let, (65). Jakub Junek (64).

Václav Kabatík z Náchoda (62). Jan Kadečka, 60 let, (70). Maria Kaledo (63). Václav Kaldin de Helmfeld, 60 let, (66). Pavel Kamberský, mlynář, 70 let, (67) a jeho syn Jan 12 let, manželka Julianá, 45 let, (64). Bartoloměj Kapoun, 7 neděl, (69). Marie Karlíkova, 70 let, (70). Albert Kaufman, 20 let, (63). Ondřej Kavka, 95 let, (64). Alžběta Kavíkova, 1 měs., (64). Jan Keblovský, 61 let, (65). Jan Keczler, tympanista z Bratislavly (Posonium), 16 let; (65). Marketa Kefferová, 10 let, (60). Thdr. Martin Kemlich, episcopus Sabinensis, probošt Staroboleslavský, (67). Eva de Khelumberg nata de Byschicz, 39 let, (60). Alžběta Khizerová (64) a děti Judita a Anna, 4 roky. Pavel Khiber, 2 roky, (66). Barbora Khonová, 80 let, (64). N. Kaničková de Čachrov, 22 let, (60). Anna Kladivková, 40 let, (66). Magdalena Klausmayerová, 28 let, (65). Jan Klatovský (60). Matouš Klouček, 3 měs., (67). Gabriel v. Kleva, Ital, 30 let, (66). Václav Kleša, 12 neděl, (63). Helena Klímová, 14 neděl, (62). Lidmila Klusová, žena Jindřicha, registrátora u berné (70). Petr Kocourek (69). Vojtěch Koch, syn praefecti silvarum v Krkonošských horách (62). Antonín Koch, otec předešlého, 53 let, (63). Jiří Kodidek, 61 let, (67) a jeho žena Helena, 65 let, (61). Jiří Kohout, 48 let, (69). Jan Kolář z Týniště n. Lab., 23 let, (65). František Kol, 6 neděl, (69). Kateřina Koukolovská, 8 let, (63). Kateřina Kozáková, 75 let, (69). Dorota Kokrllová, 70 let, (60). Jan Košík, 1 rok, (67). Eva Kor-

nusová, 60 let, (65). Bedřich Koranda, 60 let, (61). Jiří Košířský, 60 let, (63). Matěj Košař, 19 let, (66). Tobiáš Koraš, 21 let, (67). Matěj Kovář z Milikova (?), 24 et, (64). Lidmila Kozlová, 9 měs., (61). Magdalena Knihpaumová, 25 let, (67). Vavřinec Knaur, 5 dní, (69). Anežka Krabačová, 7 dní, (63). Jan Královec Týnhoršovský, 60 let, (66). Matěj Kratochvíle, 6 let, (62). Kristina Kratochvíle, 14 dní, (65). František Kratochvíle, filius pedisequi (syn lokaje) baroni Witha, 10 neděl, (66). Kateřina Kratochvílová, 40 let, (70). Jakub Krau (Croo), 2 leta, (60). Sestra Maria Krau, 15 neděl, (64). Leopold Kraus, 10 neděl, (61). Václav Kroupa (Kraupa), 60 let, (69). Žena jeho Anežka, 80 let, (69). Václav Kroupa, 40 let, (70). Susana Kreczelová, 53 let, (65). Alžběta Kročechová, 13 let, (61). Sigismund Kropáč de Krimlova (65). Jan Krochius, 24 let, (71). Anna Krčková, 80 let, (66). Alžběta Kubešová, 5 měs., (65). Václav Kuboš, rok (67). Kateřina Kučerová, 60 let, (63). Kateřina Kučasová, 2 a půl měs., (69). Jiří Kudela, 10 dní, (67). Jiří Kuneš, 90 let, (61). Vojtěch Kus, 2 leta, (60). Kateřina Kryštufková, 5 dní, (64). Jan Křeček, 90 let, (63). Šimon Kvěch, 55 let, (67). Martin Kříž, 4 leta, (61). Václav Křen, 9 měs., (68).

Alžběta Laubová, 60 let, (62). Jan Laňka, 74 let, (65). Jiří Laurenz z Hostivic, 40 let, (64). Jan Lautcký (61). Magdalena Leberová, 36 let, (62). Lidmila Leflová (64). Jan Libek, asi 50 let, (63). Barbora Libeková, jeho žena, asi 60 let, (64). Trezie Litická, 9 měs., (70). Jan Litovský, 33 let, (64). Dorota Litová, 8 let, (67). Alžběta Lopacká, 10 neděl, (62). Anna Lohanovská, 3 roky, (63). Adam Lukavský de Lukovce et in Radonitz (62). Václav Lukáš z Humpolce, 60 let, (60).

Kateřina Magna, 70 let, (70). Vít Mancfeld, 70 let, (64). Jan Mändl de Stainfeld, decemvir, asi 26 let, (60). Jan Maczky, sacellanus Smetecensis (kaplan smečenský), 26 let, (66). Václav Malý, 4 dny, (66). Dorota Malá, 11 dní, (67). Kateřina Malíková, rok, (60). Anna Malíková, 5 neděl, (60). Veronika Mrková, 16 let, (67). Jiří Maršálek, 8 let, (60). Kateřina Mašíková, 80 let, (70). Dorota Matějková z Dobřejovic, 33 let, (67). Jan Mayer, pictor, 38 let, (65). Alžběta Mayerová, jeho dcera, 19 let, (65). Judit Medecká, 9 let, (67). Alžběta Mělnická (64). David Mencl, asi 40 let, (68). Jakub Menčík, 4 leta, (67). Dorota Mercinová, 7 neděl, (66). Barbora Mestlová, 3 měs., (69). Matěj Milej (63). Jana Milá, 42 let, (60). Jan Misík, 2 roky, (69). Alžběta Mitissova ze Slaného, 63 leta, (67). Jiří Mildner (64). Pavel Milner Krumlovský, 40 let, (64). Matěj Modl, rok, (67). Jana Modestinova, 26 let, (67). Anna Millerová, asi 28 let, (66). Vavřinec Moravec, 15 měs., (63). Alžběta Moškova, 11 měs., (63). Barbora Mrázová, 3 leta, (60). Ondřej Mráz, rok, (69). Václav Mrazík, 2 a půl roku, (65). Marketa Müllerová, 31 let, (64). Karel Müller, zlatník, 33 let, (64). Kateřina, jeho dcera, rok, (60). Kateřina Myslivcová, 51 let, (66).

Daniel Náhlík, 1 měs., (67). Anna Neumonova de Olbramovic, 60 a něco, (68). Lidmila Neřádková, 80 let, (68). Mariane Netáhlová, 70 let, (64). Petr Němcický, 70 let, (60). Marie Nonberská, asi 60 let, (69). Dorota Nohelova, 91 let, (64). Dorota Nováková, 40 let, (65)

Anna Olivová, 60 let, (62). Anna Opavská, 29 let, (61). Eva Othová, asi 70 let, (70).

Jan Pacovský, 67 let, (65). Bartoloměj Pacovský, 80 let, (67). Michael Pachta na Skrchlebích, 21 let, (64). Lidmila Pachtová na Krchlebích (65). Petr Palička, rhetor (studující rhetoriky), 19 let, (61). Simon Panenka, 60 let, (70). Kateřina Pařízková, 40 let, (65). Jakub Paráček, 70 let, (70). Lidmila Pavková ze Strakonic, 90 let, (67). Kašpar Paulklesér, 5 měs., (64). Václav Pauer, filius procuratoris Bohemiae, půl roku, (64). Dorota Payerová, 70 let, (67). Lidmila Pelikánová, 90 let, (66). Manžel její Jan Pelikán, 80 nebo 90 let, (67). Ursus Pešek, 1 rok, (68). František Pešík, 13 let, (60). Jan Petřželka, 1 rok, (63). Jeho matka Lidmila Petřželková, 45 let, (64). Anna Pichmanová, 90 let, (61). Wolfgang Pil, mrtvě nar., (63). Anna Pinkova, 11 neděl, (66). Karel Pinsksek, 8 neděl, (60). Anna Pipova, 36 let, (69). Martin Pirner, rok, (65). Kateřina Piskáčkova, 2 leta, (63). Rosina Písecká, 32 let, (70). Václav Pivnička z Radotic, 90 let, (65). Dorota Počábská, 21 let, (61). Jan Podušanský, 6 dní, (63).

Lidmila Podzimková, 70 let, (63). Karel Podkostelecký, 15 let, (70). Jeho otec Václav P., 54 let, (60). Dorota Podolská, 21 let, (69). Jodocus Pograd z Chebu, 19 let, (66). Jakub Pok (64). David Poklop, chyrurg, 44 let, (64). Jeho syn Daniel P., 3 leta, (62). Ondřej Pokorný, sládek, 70 let, (67). Jan Pokora z Chaber, 70 let, (70). Václav Polívka, 7 let, (66). Maxmilian Polička, 2 leta, (66). Kateřina Plataisiana, 32 leta, (62). Anna Plaištainova, 24 let, (69). Jakub Popelka, půl roku, (69). Zuzanna, jeho sestra, 10 neděl, (68). Pavel Postřihač, 6 let, (60). Kristian Prix ze Saska, 19 let, (60). Alžběta Pavlovská, 18 let, (62). Mikuláš Prentl, 70 let, (70). Matěj Prathofer, 10 neděl, (70). Barbora Procházková, 5 a půl roku, (68). Jan Proškovský de Krochenstain, Judr., rada u apelací, 46 let, (68). Václav Precher, mrtvě nar., (66). Jan Procházka, 62 let, (66). Rosina Procházková, 9 dní, (67). Dorota Pruncová, 77 let, (70). Matěj Prusovský, 12 neděl, (66). Václav Pšenovský, 35 let, (60).

Simon de Rabuza z Plzně, 18 let, (62). Mikuláš Ratkovec de Mirovic, consiliarius in supremo judicio (rada nejvyššího soudu), 50 let, (61). Martin Radler, rok a půl, (70). Marketa Radonovská, 70 let, (69). Alžběta Raušková, 60 let, (67). Karel Raus, 45 let, (67). Kateřina Rajská, 18 dní, (66). Anna Raismanová, 63 let, (64). Kateřina Rezlichová, 60 let, (62). Salomena Rechová, 70 let, (62). Kateřina Rezková, 60 let, (62). Magdalena Reismanová, uxor praefecti piscium, 60 let, (69). Jiří Reiss, 25 let, (62). Václav Repš, 24 leta, (66). Petr Richtalský, 28 let, (64). Susana Robova, 65 let, (62). Dorota Rosová, 5 let, (61). Václav Rosický, 52 let, (67). Žofie Rotlebová nata de Skalka, 50 let, (70). Alžběta Rosenbergova (65). Marie Rovenská (65). Jan Rovenský de Libano, advocatus regni B., 39 let, (62). Zacharias Rubellio, organista, 60 let, (67). Antonius de Růžová, 13 neděl, (62). Martin Růžička od Jindřichova Hradce, 25 let, (69). Mariana Růžková ze Sedlčan, 23 let, (68). Václav Růžička, 35 let, (55). Jiří Rutpart, 48 let, (61). Pavel Rybář, 40 let, (69). Kateřina Reháčková, 6 let, (61).

Jan Secundorff ab Hartenstein, MUDr, juratus physicus Bruna, 22 let, (62). Eva Serafínová, 5 dní, (66). Simon Sedláček, 70 let, (64). Václav Sikora, 22 neděl, (62). Dorota Sislova, 96 let, (70). Marie Sitova (64). Anna Sixtová, 33 let, (63). Jakub Skákalík, 68 let, (60). Vít Skočdopole, 60 let, (69). Samuel Skopeček, 28 let, (64). Susana Slonková, 4 měs., (70). Martin Slama, 15 měs., (62). Václav Slunečko, 40 let, (68). Dorota Slavíčková, 31 let, (60). Helena Slavíkova, 60 let, (60). Anna Smilkovská, 38 let, (69), filia Venceslai, capitanei. Maximiliana Smutná, 5 měs., (64). Tomáš Smutný, braxator, 70 let, (64). Pavel Smutný, 2 leta, (62). Matěj Smutný, 25 neděl, x64. Šimon Smutný, 2 leta, (67). Jakub Sobotka, 4 leta, (68). Tomáš Soukup z Klenovic u Soběslavi, 70 let, (67). Justina Soukupová z Volšan u Jihlav, 40 let, (65). Jan Sopak, 67 let, (64). Tomáš Sokolovský, 46 let, (60). Jiří Spěvák, 34 leta, (60). Dorota Sponová, 2 leta, (60). Anna Srnová, 3 leta, (66). Lidmila Stárková, mrtvě nar., (68). Matouš Stainhot, 68 let, (69). Lukáš Starohlík, 28 let, (61). Alžběta a Petr Stehlíkovi (67) a (64) po čtyřech nedělích. Jan Stehno, 1 rok, (65). Jan Stimpl, 16 neděl, (68). Kateřina Stimplová, 56 let, (68). Barbora Stefanová, žena chirurga, 52 leta, (63). Ludvík Stříbrský, 45 let, (70). Kristian Stoffelsteimr, 24 leta, (68). Kateřina Surová, 70 let, (70). Jaroslav Suchánek, organista ecclesiae S. Martini, 33 let, (68). Anna Suchánková, 45 let, (62). Její syn Martin S., 14 dní, (62). Martin Svoboda, 90 let, (62). Vojtěch Sýkora, 16 neděl, (68).

Kristian Šacek (61). Matěj Schainhart, 3 neděle, (67). Jakub Scharff, 30 let, (66). Kateřina Šatová, 21 let, (65). Alžběta Šayblová (64). Jan Scherz, 50 let, (70). Baro Jiří Šebišovský, capitaneus Neopragae, 70 let, (64). Adam Šinperger, 72 let, (68). Mariana Šiková, 82 let, (67). Leonard Schlidt, 3 leta, (60). Dorota Schletová, rok, (69). Mikuláš Schletz z Bavor, 23 leta, (68). Kateřina Schroppová, dcera sekretáře hraběte Kinského (65). Michael Schmidt, 32 leta, (67). Václav Šmejkal, 90 let, (67). Markéta Schmuková, rok, (67). Jan Šmajdler z Moravy, 28 let, (64). Baro Jan de Schnaidau, 28 let, (66). Ondřej Schocht, 24 leta, (65). Václav Špatenka, 70 let, (62). Vojtěch Šreter, 20 měs., (62). Jan Šturm, 14 neděl, (60). Alžběta Štoková, 5 dní, (70). Lidmila Štampachová, 7

let, (67). Jan Schumfeld, 50 let, (65). Anna Schwarzbachová, uxor procuratoris in regno Boh. (62). Zikmund Švenin, 55 let, (61). Magdalena Schestková, 74 leta, (60). Vít Švesterlík, 87 let, (68).

Leopold Tam, 3 leta, (64), jeho bratr Jan, 2 měs., (64). Antonín Testa, 21 let, (67). Jiří Tepmer, 14 let, (66). Sára Teutnerová (66). Kateřina Tichá, 40 let, (61). Mariana Timlichová, 70 let, (66). Žofie Trubáčková, 4 leta, (62). Vilém Trogerlau, Belgián, 24 leta, (70). Lidmila Trnková, 18 let, (66). Lidmila Třebechovská, 9 měs., (70). Jan Třebechovský, 15 let, (70). Jan Tupina, 32 let, (68). Marie Tumlerová, 11 neděl, (68). Kateřina Tušmanová, rok, (68). Alžběta Tuchlovská, 70 let, (65).

Dorota Urbánová, 67 let, (65).

Jakub Vacovský, 4 leta, (62). Jan de Walistain (62). Kateřina Valentová, 70 let, (69). Martin Vajner, syn knihtiskaře, 2 leta, (68). Anna Vaněcková, 2 leta, (67). Martin Wanda, 21 let, (67). Kateřina Varliškova, 60 let, (65). Lidmila Valinotková, 9 let, (64). Barbora Vejvanovská, rok, (61). Jan Weis, 60 let, (61). Anna Veselá, 9 dní, (61). Vojtěch Vejvoda, 2 neděle, (60). Kateřina Welišová, instruxit puellas, in litteris (vyučovala dívky v umění literním), 60 let, (60). Marie Věžníková (69). Václav Wenklar, 4 leta, (68). Jiří Weyvoda, 12 let, (67). Marie Weixlpergerová, 3 měs., (65). Václav Werner, 23 let, (64). Eva Wintnerová, 6 měs., (70). Rosina Višňová, 30 let, (69) de Clarenburg. Judit Viktorinová, 55 let, (68). Kateřina Winidrauslová, 40 let, (68). Karel Winkler, 6 měs., (68). Jan Vinařský (87). Baro Vilém Witha, 28 let, (66). Několik dětí Mikuláše de Witha na Dobrovicích, které zemřely po několika dnech. Josef Vítěk, 14 dní, (66). Beatrix Wichnerová, 5 let, (64). Anna Vlková, 60 let, (64). Duchoslav Vlk, 12 let, (62). Alžběta Vlková, 48 let, (69). Urban Vlček, 110 let, (65). Anna Vlasáková, 92 leta, (67). Ferdinand Vodička, 7 let, (61). Jiří Wolf, 36 let, (60). Přemysl Woškovský, 12 dní, (60). Dorota Wohrabková, 80 let, (70). Samuel Vodvářka, 19 let, (70). Karel Wölker de Wolkenthal, 40 let, (70). Anna Voňáková, měs., (67). Zuzana Vostrošská, 73 leta, (66). Anna Volfová, 88 let, (65). Adam Wratislav, Magnus prior Melitensium (velkopřevor maltézský), (66). Magdalena Vtipová, 70 let, (61).

Kristian Xylander, 37 let, (62).

Albert Zahoranský, 4 leta, (68). František Zachariáš, 5 měs., (68). Martin Zápotocný, 7 let, (70). Anna Zatočilova, uxor syndici Veteroprag., 36 let, (62). Její děti Mikuláš, 26 neděl, (61), Karel, 9 let, (61) a Augustin, 2 leta, (62). Dorota Zavadilova, 21 let, (64). Václav Zekel, 3 leta, (61). Jan Zelnar, 11 měs., (70). Kristian Zettel, 2 leta, (62). Jan Zettel, 5 let, (68). Anna Zettelová, 6 let, (66), dítka Kristiana JUDra, advokáta. Dorota Žemanová, 80 let, (64). Felix Zíka, 70 let, (67). Václav Zich, (65). Tomáš Zmrzlý, 6 měs., (62). Jiří Zolner, 30 let, (3).

Anna Žabková, 65 let, (66). Alžběta Žaloudková, 3 ned., (64). Lukáš Zdárský z Moravy, 80 let, (70). Pavel Žoček, 20 ned., (62). Jan Žežulká, 35 let, (68). Polexina Žežulková, 15 ned., (61).

RODOPISNÁ GALERIE.

Emanuel Slavík:

Příspěvek k rodopisné otázce houslisty Josefa Slavíka.

Iniciátorem převozu ostatků slavného českého houslisty, zvaného »český Paganini« — Josefa Slavíka z Budapešti do Prahy, za stého výročí jeho smrti v r. 1933 byl profesor František Praský.¹⁾ Tato událost byla mi pobídka, abych uskutečnil svůj dávny úmysl, napsati kroniku svého rodu a zároveň i přezkoušet oprávněnost rodinné tradice o rodové příslušnosti k němu. Opěrným bodem k tomu byla mi vzpomínka z dětství. Před třiceti lety zesnulý můj otec Jan Slavík, znamenitý hudebník z povolání, mluvil o příbuzném, carském kapelníku Slavíkovi. Vypátral jsem, že skutečně přechodně žil v Praze, a to v r. 1854.²⁾ Neprímým pak dokladem pro tuto tradici jsou mi ještě dvě listiny ze XVII. století, které se zachovaly v naší rodině a dotýkají se spíše naší větve. Proč zůstaly v našich rukách, je ovšem hádankou. Obě jsou lesnického obsahu. Prvá z nich, z 22. III. 1681, z Karlovy Huti (u Berouna) svědčila »JMC panství Zbirovského, Točnického a Kralodvorského nářízenému písání listovnímu, pánu mně laskavému k dodání« na Zbiroh. Jsou v ní narázky na lesní robotu (»fúry robotní uhelné«). Tehdy ovšem karlohutské vysoké peci, které se vytápely dřevěným uhlím, nedosahovaly rozměrů, jakých vídáme u dnešních podniků. V druhé listině, z 1. I. 1682, posланé z Točníka »Urozenému a statečnému rytíři, panu Samuelovi Ignatiusovi De Bogis, JMC panství Zbirovského, Točnického a Kralodvorského vzáctně zřízenému hejtmanu,

¹⁾ František Praský, kdysi člen král. opery v Budapešti a profesor konzervatoře tamže, † 12. I. 1936 na Žižkově, stár. 64 r. Viz »PROGRAM SLAVNOSTÍ«, vydaný v r. 1933 »Pracovním komitétem Slavíkových oslav« v Praze II. a »HÚDEBNÍ VYCHOVA« r. XVII. (1936) č. 2/3, str. 24.

²⁾ Popisní úřad hl. m. Prahy: Matriky obyvatelstva (bez nápisu; zápisu jsou psány německy) sv. 104 Ski — Smu: Antonín Slavík, narozen 1810, soukromý učitel z Velké Vísky (nyní Hořovice II.), okr. Hořovice; manž. Anna, narozen 1826, roz. Drozdová z Moskvy. V r. 1854 bydlil v č. p. 900/II. (Jindřišská ul.). Byl druhým bratrem houslisty Josefa Slavíka.

pánu mně vzáctně a důvěrně laskavému k dodání« na Zbiroh se dočítáme o návrzích nejmenovaného fořtmistra.³⁾ Historicky zajímavou je v ní též stížnost, že »jest dle povědomosti zde na nedostatku potažitých lidí neb to, co po hospodářství zbylo, to k hutěm železným a hospodářství kralodvorskému obrácené jsou«. V r. 1680 byly Čechy postiženy těžkou morovou ranou, která se silně projevila i v kraji berounském — na Zdicu, kdež vymřely celé vesnice. Tato pochmurná událost jest zároveň vysvětlením dotčené věty.

Rod Slavíků v kraji berounském byl velikou měrou rozšířen. A byla to tamní víška Slavíky, z níž mnozí odvodili své rodové jméno.⁴⁾ Četné jich potomstvo se rozeslo po kraji, aby založilo nové rody. Nedostatek pramenů ztěžuje však natolik nalezení spojovacích článků, že minohdy nezbývá ničeho jiného, než uchýlit se k domněnce. O nejstarších členech rodu se dovídám, tam kde selžou veškeré prameny, pouze z matrik zemřelých, které alespoň trochu osvětlují ono nezbadatelné temno. Další překážkou je přílišná stručnost, zvláště starších matričních zápisů a poté hromadění stejných křestních jmen, zejména Jan. Tento zjev si vysvětluji přípravami k svatořečení (r. 1729) nového světce bl. Jana Nepomuckého a z toho vyplývající jeho oblíbenost, takže se zhusta dávalo i když se dítko pokřtilo jiným jménem (na př. Jan Leopold). K vyřešení otázky, na které větví stromu Slavíků rozkvétla onen krásný květ, jímž byl proslulý houslista Josef Slavík, pokusil jsem se vytvořiti alespoň zhruba mozaikový obraz rodu Slavíků na Berounsku.

U Slavíků kraje berounského shledávám jakýsi rys rodového konservativismu v povolání, zjišťuji-li, že většina z nich se věnovala

³⁾ V »Časopise rodopisné společnosti čsl.« r. III., str. 108 a další byla již zmínka o jméně de Bois; opisuji proto úmrtní zápis dotčeného hejtmana z matriky zemřelých v Žebráce, sv. A (1673—1728): „1690, December 26. In arce Zbirov mortuus perillustris ac generosus dominus Samuel Ignatius de Bois, dominiorum Zbirovensis, Točnickensis et Aulae Regiae caesariorum capitaneus meritus simul civis Žebracensis, quondam locorum benefactor liberalissimus, atque omnibus sacramentis moribundorum munitus; eius corpus 2. Januarii in ecclesia Cerhovicensi et Žebracensi ad divina pro ipso habita constitut, et eiusdem cum pietate magna ad Sanctam Benignam (Sv. Dobrotivá u Hořovic) V. et M. in templo O.P.P. Augustinianorum sepulatum“. Pojmenování posledního panství v zápisce »Aula Regia« není patrně správným, poněvadž totéž je historickým názvem Zbraslavě u Prahy. V období, z něhož jsou výše citované listiny, zaujímal místo »Hofjágra nad hvozdama« Jan Krt. ryt. du Bois. Viz Cerhovice - matr. narozen. (1678—1706) r. 1681, str. 11. Pokud jde o řečeného nejmenovaného fořtmistra, myslím, že jím byl Demetrius Margoldt, »Civis et dominiorum caesareorum sylvarum praefectus«, který zemřel v Žebráce 11. II. 1685, jsa stár 57 let. Viz Žebrák — matr. zemř. sv. A (1673—1728).

⁴⁾ Blíže Tmáň u Zdic se jmenuje rytířské sídlo Vesec, snad nynější víška Slavíky (r. 1324 svědčil Martin z Vestce o ves Lounín). JOSEF VÁVRA, *Paměti král. města Berouna*, str. 31. Beroun 1899. B. CHROMEC, *Mistorpisný slovník Csl. republiky*, Praha, 1929: Slavíky, dědina, ves., 6 domů, 30 obyvatel. Fara Tmáň.

kovářství a bednářství. Zatímco nejstarším známým Slavíkem na Berounsku je kovář Slavíček, jenž se připomíná v r. 1500 v Berouně, v ulici Biřické čili Pánkové, nazvané po Pánkovi biřici.⁵⁾ Uplynulo nato více jak sto let, kdy se opět v historických prameňech setkáváme se jménem Slavík. Jsou jimi kováři, oba Janové Slavíkové z víska Slavíky a kovář Zachariáš Slavík v Berouně. U obou kovářů Janů Slavíků bezpečně zjištujeme, že za své rodové jméno vděčí vísce Slavíky.⁶⁾ Prvou stopou po jednom z nich a snad po obou kovářích Janech Slavících jsou zápis v Berouně v matrice narozených (viz pozn. č. 6 a 8). R. 1603 byl kmotrem Jan z Slavík a v r. 1610 Jan, kovář od Králové Dvora. Prvý kovář Jan Slavík, který měl za manželku Dorotu, později se přestěhoval do Berouna (č. 38). Na jaře roku 1628 odešel z náboženských pohnutek do ciziny, ježto za prováděné tehdy katolické reformace setrval ve víře podobojí. V zápisech obecních vydání od 8. VI. 1632 se dočítáme, že byla provedena správka na domě emigranta Jana Slavíka po odchodu vojáků, kteří sházeli šindele s jeho domu, což se připisovalo na vrub vojínům císařským neb Sasům. Zdá se však, že kovář Jan Slavík patrně v r. 1632 do Berouna navrátil.⁷⁾ U druhého kováře Jana Slavíka, majícího za manželku Annu, bezpečně zjištujeme kovářské zaměstnání z příslušného zápisu v matrice narozených v r. 1614: kmotři Jan kovář, Anna kovářka ze Slavík.⁸⁾ V r. 1615 se ujal berounské obecní kovárny zvané »K a c e ř o v« a lze se důvodně domnívat, že se tak stalo asi přičiněním berounského kováře Zachariáše Slavíka, o němž se zmíním v dalším od-

⁵⁾ JOSEF VÁVRA, *Paměti*, str. 64. Ke jménu Slavíček podotýkám, že bývalo kdysi zvykem dávati synům zdrobnělé rodné jméno, které pak mnohdy trvale zůstalo rodovým jménem. Zmíněné pojmenování lze si též vyložit i použitím tohoto výrazu pro příslušníka rodiny drobné postavy.

⁶⁾ Beroun, Matr. narozen. A (1601—1632), str. 16: r. 1603 kmotr Jan z Slavík; str. 43: r. 1610 kmotr Jan kovář od Králové Dvora; str. 56: 28. IX. 1612 Janovi Slavíkovi ze vsi Slavík okřt. dcera D o r o t a, zplzena z Doroty manželky; str. 73: 26. II. 1615 Janovi z Slavík okřt. dcera A n n a, zplzena z Dorothy manželky; str. 78: 5. II. 1616 Janovi Slavickému (t. j. ze Slavík) okřt. dcera D o r o t a, zplzena z Dorothy manželky.

⁷⁾ JOSEF VÁVRA, *Paměti*, str. 202, 216. V berounské matrice narozen. sv. A je na str. 190 zápis z 2. II. 1632: Janovi Slavickému z Dorothy manželky jeho okřt. dcera D o r t a. Od posledního zápisu dítka rodičů téhož jména uplynulo 16 let a proto jest otázkou, jde-li o tytéž.

⁸⁾ Beroun, Matr. narozen. A (1601—1632), str. 70: r. 1614 kmotři Jan kovář, Anna kovářka ze Slavík; str. 73: 21. IV. 1615 Janovi Slavíkovi kováři okřt. dcera D o r o t a, zplzena z Anny manželky; str. 84: 6. XII. 1616 Janovi Slavíkovi na Kaceřově okřt. syn J a n, zplzený z Anny manželky; str. 92: 31. I. 1618 Janovi Slavíkovi okřt. dcera K a t e ř i n a z manželky Anny; str. 106: 28. VII. 1619 přišel o křest Jan Slavík, Anna manželka, kteréhož zplodila syna J a n a; str. 116: 31. I. 1621 Janovi Slavíkovi z manželky Anny okřt. jest syn jménem J a k u b; str. 141: 9. IX. 1622 okřt. jest dcera A l ž b ě t a Jana Slavíka, manželky Anny; str. 172: 16. XII. 1629 okřt. dcera Jana Slavíka a manželky Anny, dánou jí jméno na křtu L u c i e.

stavci.⁹⁾ V r. 1653 byl kovářem »na Kaceřově«, podle katastru městského, Jan Slavík Hořovský. Pokud jsem mohl sledovat v Hořovicích stopy po nejstarších Slavících, nikdo z nich nebyl kovářem. Tamní jich »výsadou« bylo pouze řemeslo bednářské.¹⁰⁾

Posledním z trojlístku nejstarších kovářů Slavíků byl Zachariáš Slavík. O jeho kovářském zaměstnání se jedině dovdáme z Vávrových Pamětí.¹¹⁾ Píše v nich, »že město Beroun mělo účast v odboji již od samého počátku (s neblahým koncem po bitvě na Bílé hoře). Od května r. 1618 byli v čele města Zachariáš Slavík, kovář (č. 127)«. Ve statí o živnostech v Berouně se zmiňuje Vávra ještě o řezníku Zachariášovi Slavíkovi, a to k r. 1608.¹²⁾ Jde o rozpor nebo o dva různé Slavíky? Ze by byl Zachariáš Slavík provozoval dvě živnosti, nezdá se pravděpodobným. Přijatelnějším byl by snad výklad, že byl asi pro své kovářské povolání řeznickým cechem uznán vhodným za porážeče (šlachtatníka). Kdy se oženil, není stejně jako u předchozích Slavíků známo, poněvadž berounská matrika oddaných začíná teprve r. 1614. Zato z matriky narozených zjišťuji, že jde nejen o jednoho Zachariáše Slavíka, nýbrž i to, že do kraje přišel z Rakovníka. Vávra ve svých Pamětech vypravuje, že Jan Srbovic prodal r. 1585 starší pekárnu v Hrdlořezích (tehdejší název uličky v Berouně) za 320 kop Václavu Rakovnickému. Byl-li Zachariáš jeho synem neb byla-li mezi nimi vůbec nějaká souvislost, není známo. Jméno Slavík přijal nebo bylo mu snad dáné teprve zde. Dohad o jeho pojmenování Slavík mohl by být dvojí: buď z počátku působil ve vísce Slavíky, nebo se přistěhoval do domu, kde kdysi žil prvý známý kovář berounský — Slaviček (viz pozn. č. 5). Z matričních zápisů též seznávám, že jeho jméno Slavík nebylo zprvu ani ustáleno.¹³⁾ Dalším příslušníkem víska Slavíky byl Vít.¹⁴⁾

⁹⁾ Za moru v r. 1520 vznikl při silnici ke Královu Dvoru nový velký hřbitov berounský, na němž byl r. 1525 zbudován kostelík Bl. Panny Marie. Za ním byla obecní pastouška a pak obecní kovárna zvaná »Kaceřov«, u níž byla brána »Kaceřovská«, která v čas nebezpečí zavírala silnici. Kovárna stála, kde nyní městský chudobinec. V r. 1615 pracoval v ní Jan Slavík. JOSEF VÁVRA, *Paměti*, str. 67, 137, 159.

¹⁰⁾ Výjimku mezi hořovickými Slavíky činí mlynář Jan Slavík, jenž měl za manželku Alžbětu. V Hořovicích je o něm pouze jediný zápis, a to v r. 1668, kdy mu byla pokřtěna dcera Lidmila, 8. května (Matr. narozen. 1649—1669, str. 186). Nejspíše jde o syna kováře Jakuba Hořovského, který pracoval kolem r. 1651 v kovárně u branky »Kaceřovské«. (JOSEF VÁVRA, *Paměti*, str. 240 a 243.) Před nimi byli na »Kaceřově« kováři Slavíkové a proto patrně v tom lze spartřovati podnět k pozdějšímu přijetí jména Slavík.

¹¹⁾ Tamže, str. 189.

¹²⁾ Tamže, str. 135.

¹³⁾ Tamže, str. 134. Beroun, Matr. narozen. A (1601—1632), str. 35: 18. XII. 1609 Zacharyášovi z Rakovníka okřt. Jan; st. 53: 30. III. 1612 Zacharyášovi Slavíkovi Rakovnickému okřt. dcera Anna, zplozena z Doroty manželky; str. 67: 24. VII. 1614 Zacharyášovi Rakovnickému okřt. syn Daniel, zplozený z Doroty manželky; str. 83: 31. X. 1616 Zacharyášovi Slavíkovi okřt. syn Jindřich, zplozený z Doroty manželky. Zajímavým je křestní zápis ze

O jeho zaměstnání nemohu dosud ničeho říci. Stal se však středem mé domněny, že v něm bych mohl spatřovati praotce hořovické větve Slavíků. Pokládám-li tedy jmenované již nejstarší Slavíky za alespoň známé praotce Slavíků v kraji berounském, nemíním tím tvrditi, že by snad jich jmenovci nemohli přijíti i odjinud. Přes to nelze však přezírat, že tehdejší poddanská vázanost nepřipouštěla volného pohybu, »výhosty« vyjímaje.

Nedaleko víska Slavíky, v Popovicích, se objevuje v r. 1672 Vít Slavík.¹⁵⁾ Svoji domněnu, že jde o potomka rodiny Vítka z víska Slavíky vyvozuji z poznatku, že je dosud jediným zjištěným Vítěm v kraji berounském. Z jeho synů zejména Jan vzbudil mou pozornost, neboť o něm se dosti oprávněně domnívám, že bych ho mohl pokládati za potomního zdického kantora Jana Slavíka; jeho případný vztah k hořovickým Slavíkům řeším v příslušné statí. Ze směsi nejstarších Slavíků, kteří jsou zatímně pouze stopami pro budoucno, uvádí: Ve Zdicích hospodařil na chalupě o 10 strychách rolí a 4 strychách porostlin Václav Slavík.¹⁶⁾ Dne 1. III. 1652,¹⁷⁾ koupil pustý a spálený grunt Václava Jirky za 30 kop míš. na roční splátky (vejrunky) po 2 kopách míš., a to ve prospěch syna

7. III. 1619, str. 102: »Přišel do domu našeho slovutný pan Zacharyáš Slavík oznamujíc, že jemu P. B. (Pán Bák) s manželkou jeho synáčka dátí ráčil, žádaje, aby témuž synáčku křtem sv. bylo poslouženo. Jméno jeho Symeon«. Str. 128. 17. I. 1622 pokrt. jest syn Pavel p. Zacharyáše, souseda města Berouna, z manželky své Doroty.

¹⁴⁾ Beroun, Matr. narozen. A 1601—1632), str. 70; 12. XI. 1614 okřt. syn Martin Vítovi ze vsi Slavík, z manž. Anny. Další zápis o dětech Vítových se nevyskytuje. Snad se vystěhoval.

¹⁵⁾ Ves Popovice se připomíná již v roce 1266. Od XV. st. náležela vlastníkům Karlům ze Svárova; v ní měli tvrz, dvůr, pivovar a železný hamr a poblíže velkou hut železnou, zvanou Kdyně, jinak »páně Karlova Huť«. JOSEF VÁVRA, Paměti, str. 10, 183. Beroun, Matr. narozen. C (1664—1675), str. 275: 6. III. 1672 narozen. Jan, syn Vítka Slavíka z Popovic, manž. Lidmily. Dalším asi jeho synem byl Vít (Slavík z Popovic), narozen. kolem r. 1670, který se oženil 2. II. 1693 s Annou, dcerou po zemř. Janu Jedličkovi z městyse Chrhovic (Cerhovic); Beroun, Matr. odd. 1687—1734, str. 11. Jemu se narodila a byla pokřt. dcera Dora 3. XI. 1695 (Beroun, Matr. narozen. 1687—1712, str. 71); zemř. 29. III. 1697 ve Zdicích (Žebrák, Matr. zemř. A — 1673—1728). Otec zapsán jako obyvatel. V r. 1702 nalézáme ho ve dvoře bítovském (Bítov — nyní fara Počáply), kdež se mu 30. IV. narodila dcera Kateřina (Beroun, Matr. narozen. 1687—1712, str. 132) Blažej, pokřt. 20. X. 1677 (Beroun, Matr. narozen. D — 1674—1684, str. 64). Byl patrně hospodářským zaměstnancem, podruhem. Oženil se s Markétou, neznámo kdy a kde. Po prvé se s ním hledáváme v Třebušně na panství zbirožském. Tam mu byl pokřt. syn Tomáš 11. I. 1710. (Drahoňův Újezd, Matr. narozen. B — 1683—1737, str. 281). Poté v Berouně, kde se mu narodili a byli pokřt. dva synové: Martin 1. XI. 1713 a Václav 27. IX. 1716 (Beroun, Matr. narozen. 1712—1738, str. 30, 77).

¹⁶⁾ Archiv země České: Berní rulla, kraj podbrdský, sv. 20., fol. 25, Zdice.

¹⁷⁾ Tamže: Knihy purkrechtní panství J. Mti císaře Točnického, založené r. 1655, fol. 712

Václava po neb. Václavu Jirkovi.¹⁸⁾ Dne 23. dubna 1674 prodal Václav Slavík chalupu, jsa ovdovělý a věkem sešlý, s povolením hejtmana ryt. Samuela Ignáce de Bois Kryštofu Sládkovi za 50 kop mís., rovněž na splátky. O dětech Václava Slavíka není nicého známo. Václav Slavík zemřel asi v r. 1683 a byl patrně dvakráté ženat, poněvadž o dlužných 13 kop se přihlásil Václav Voršilka, soused z Podčápel, jemuž byl Václav Slavík otčímem. Se zřením k doložce při prodeji, že je člověk věkem sešlý, dalo by se souditi, že se Václav Slavík narodil asi kolem r. 1610. Z dalších pak jsou: Marek z Slavík a Anna Slavická Markova, Symeon Slavík (asi z Berouna), Mikuláš Slavík ze vsi Počáply. Šebestyán Slavíček ze vsi Tmánek, který se patrně odstěhoval do Nové Huti u Křivoklátu, poněvadž další jeho děti asi se tam narodily. Snad nejsem dalek pravdy, domnívám-li se, že se cdebral za svým bratrem Kryštofem. V Berouně se oženil Jan Slavík s Alžbětou Kučerovou. Rodiče snoubenců neudáni a proto těžko se rozhodovati, kam je zaraďiti. Jakého byl zaměstnání, nedalo se zjistiti. Se svou ženou měl šest dětí.¹⁹⁾ Ve Zdicích byl ještě, patrně přechodně, Daniel Slavík, o němž však nevím nicého určitějšího.²⁰⁾ Úmrtní zápis z roku 1676 v žebrácké matrice připomíná pak, že na Zdicu, ve vsi Knížkovicích, žil též pastýř Jan Slavík.²¹⁾ Úvodní nadpis v této matrice,

¹⁸⁾ Kupní síla jedné kopy mšeňské v oné době byla asi nynějších K 140; viz J. PEKAŘ, *Dějiny Československé*, str. 81.

¹⁹⁾ Beroun, Matr. narozen. A (1601—1632), str. 18: R. 1604 se uvádí jako kmotr Marek z Slavík. Snad i on později přijal jméno Slavík. Soud bych to z toho, že v r. 1619 (viz str. 104) byla kmotrou Anna Slavická Marková a to zato, že v r. 1619 byla kmotrou Anna Slavická Marková. Poněvadž však nejsou v citované matrice křestní zápis dětí Marka Slavíka, myslím, že žil asi v jiné farnosti; str. 112: v r. 1620 se vyskytuje jediným zápisem Symeon Slavík, a to rovněž při kmotrovství. U něho je podotknuto »toho času služebník p. p. panu (m?)«; za převazby matriky dokončení slova porušeno. Symeon Slavík byl nejspíše synem Symeona zámečníka, o němž je zmínka v r. 1595. (J. VÁVRA, *Paměti*, str. 153). Remeslo, které provozoval, možno sice nazvat příbuzným s oním Slavíkem, přes to však nevím, obstála-li by domněnka, spřetovati v tom důvod k pozdějšímu přijetí rodového jména Slavík. Str. 154: 6. IX. 1625: okřt. dcera Linda Mikuláše Slavíka, manželky jeho Mandelinové ze vsi Počáply. Matr. narozen. C (1664—1675); str. 76: 25. I. 1667 narozen. Daniel syn Šebestyána Slavíčka ze Tmánek, matka Voršila; str. 124: 1. VII. 1668 narozen. Martin syn Šebestyána Slavíčka z Nové Huti, matka Voršila; str. 187: 23. II. 1670 narozen. Maria na dceru týchž rodičů; str. 45: 25. X. 1665 narozen. Jan syn Kryštofa Slavíčka z Nové Huti, matka Voršila. Matr. odd. 1687—1734, str. 5: 15. V. 1689 oddán Jan Slavík s Alžbětou Kučerovou z města Berouna. Jejich děti pokřt.: Anna Veronika 29. I. 1690, Dorota 18. IX. 1691, Eva 3. I. 1694, Josef 2. II. 1696, Jakub 30. IV. 1698 a Jan 7. III. 1700. (Matr. narozen. 1687—1712, str. 24, 39, 56, 75, 97 a 113).

²⁰⁾ Žebrák, Matr. narozen. A (1675—1729): 15. II. 1678 ve Zdicích okřt. Veronika Polyxena, dcera Daniela Slavíka a manželky Anny. Daniel Slavík byl pravděpodobně synem mlýnáře Jana Slavíka z Libomyšle u Zdic a jeho manželky Kateřiny, narozen. 31. VIII. 1649. Hořovice, Matr. narozen. 1649—1678, l. 2.

²¹⁾ Žebrák, Matr. zemř. A (1673—1728): 6, I. 1676 pochována Zuzana, manželka pastýře Anna Slavíka z nové vsi Knížkovice, stará 48 r.

šlo o prvý zápis v novém roce, »Annus 1676 in Boemia universalis jubilei« je zajímavým s hlediska historického. Soudíme, že se asi tehdy oslavovalo 150 leté výročí nastoupení Habsburků na trůn český. Ještě jednu věc nám zmíněný zápis prozrazuje: že byla tehdy založena nová ves, nazvaná Knížkovice.

*

Nejstaršími zjištěnými Slavíky v Žebráce byli kováři Jan a Tomáš Slavík a pivovarský podstarší Tomáš Slavík. Byli-li tamními rodáky, nelze říci. Pouze na jednoho z nich, Jana, hodila by se domněnka, že je asi synem berounského kováře Zachariáše Slavíka — Rakovnického (viz pozn. č. 13).

Kovář Jan Slavík koupil dne 26. IX. 1631²²⁾ kovárnu (č. 53), bývalou chalupu poštmistru od Bartoloměje Jelínka za 150 kop mísen.²³⁾ a 2000 šindeláků, což uplácel v ročních lhůtách. V letech 1633—36 nemohl ničeho splatiti, protože peníze musil před »sběří vojenskou schrániti«. Dne 29. X. 1639 švédský vůdce Banér město spálil, takže po celý následující rok sotva deset obyvatelů se zdržovalo v Žebráce. Vyhořelá kovárna zůstala pustou až do 17. IV. 1656, kdy páni města poustku jako spáleniště prodali Jakubovi Dítěti, který nato postavil chalupu novou.²⁴⁾ Zahynul-li kovář Jan Slavík za vpádu Švédů neb opustil-li Žebrák dobrovolně, není známo.

Druhý kovář, Tomáš Slavík, koupil 12. I. 1637 dům (č. 119) a patrně v něm kovárnu teprve zařídil.²⁵⁾ Útrapy třicetileté války šťastně přečkal, neboť se s ním shledáváme v berní rulle z r. 1654.²⁶⁾ Podle ní mu náleželo 5 a $\frac{1}{2}$ strychu orných rolí, takže se čítal za $\frac{1}{4}$ osedlého.²⁷⁾ Z jeho dětí znám bezpečně pouze syna Jana, rovněž kováře. Po smrti Tomáše Slavíka zdědila dům (kovárnu) vdova Dorota Slavíková. Dne 27. IX. 1657 postoupila jej svému již jmenovanému synu Janovi.²⁸⁾ Ani o dětech tohoto kováře Jana Slavíka, ničeho není známo, poněvadž žebrácké matriky nesahají tak hluboko. Proto porovnáním matričních zápisů oddacích mám za děti kováře Jana Slavíka: Václava, narozeného asi r. 1658, Tomáše, narozeného asi r. 1662 a Alžbětu, narozenou r. ? Děti: Magdalena,

²²⁾ LUDVÍK VOREL, *Topografie města Žebráka*, str. rkp. 131 (uložen v městském archivu v Žebráce). Viz též VÁCLAV MÜLLER, *Hrady Žebrák a Točník a město Žebrák*, Žebrák, 1925, str. 56.

²³⁾ Viz pozn. č. 18.

²⁴⁾ V r. 1639 a 1641 ovládl velkou část Čech švédský generál hr. Banér. Když se ukončila třicetiletá válka shledalo se (1650), že počet obyvatelstva klesl s 2,000,000, jež bylo v zemi před válkou, asi na polovinu a skoro třetina gruntů městských a vesnických ležela ladem, opuštěna hospodáři. Viz J. PEKAŘ, *Dějiny Československé*, str. 92/93.

²⁵⁾ LUDVÍK VOREL, *Topografie*, str. rkp. 362.

²⁶⁾ Archiv země České: Berní rulla, kraj podbrdský sv. 20. J. Mti cís. panství Točnické, fol. 19.

²⁷⁾ V 2. polovici XVI. stol. zavedena daň z »usedlosti«, t. j. ze statků o 40—120 korcích; chalupa o 20 korcích byla $\frac{1}{4}$ »usedlosti«. To trvalo v Čechách až do r. 1792. J. PEKAŘ, *Dějiny Československé*, str. 81.

²⁸⁾ LUDVÍK VOREL, *Topografie*, str. rkp. 362.

narození asi r. 1667, Karel asi r. 1668 a Jindřich, narození asi r. 1670 zemřely za moru r. 1680. Z jejich společného úmrtního zápisu usužuji, že zemřely jedním dnem. Když asi, nedá se určiti, poněvadž v matrice jest pouze povšechný nadpis »Od toho času až do 9. Dezember zemřeli«, t. j. od 28. IX. do 9. XII. 1680. Počáteční zápisy byly dosti podrobné (církevní doložky), pak ale morová rána snad denně kosila desítky lidí, takže se už jen hromadně registrovala, a to skupinově, pouhá jména s označením stáří (patrně denní pohřby). A v jedné takové skupině jsou uvedeny i zmíněné tři děti. Po devátém prosinci morová zhoubna polevila.²⁹⁾ Domnívám se, že patrně

²⁹⁾ Týž, str. rkp. 362. Žebrák, Matr. A oddaných (1665—1727): 9. II. 1683; oddán Václav Slavík, syn měšťána Jana Slavíka s Marií Annou, dcerou spoluměstěnina Jakuba Dítěte (viz pozn. č. 24). Podle Vorlovovy Topografie (str. 101) koupil od Wolfganga Platenbergra dům nyní č. 28 (st. 67, původně č. 57—62) za 80 zl. kovář Václav Slavík dne 15. VI. 1690. Dům prodala v r. 1702 vdova Slavíková za 180 zl. Františku Kryndlovi. Vdova Slavíková se znova provdala 17. VIII. 1697; Žebrák, Matr. A — odd. 1665—1727: V stav sv. manž. vstoupili mládeček poctivý Matěj Rinkes (Rinkoš?), rodilý v Jaroměři n. L. a šlechetná vdova, požůstala po nebošt. Václavu Slavíkovi, sousedu Žebráckém, Magdalena. — Porovnáním zápisů matriky narození i zemřelých vyplynula však potřeba předložit si otázku: Jde opravdu o dva různé Slavíky s křestním jménem Václav přes to, že jeden z nich měl za manželku Marii Annou a druhý Magdalenu? Co nám o věci prozrazují matriky? Žebrák, Matr. A — narození (1675—1729):

Václav Slavík, kovář

a Mařena

— Dorota, pokřt. 16. X. 1683; kmotra urozená pí Rozina Schleichartová (z Wiesenthalu), na místě její pannu Lidmilu Kučerovou z Cerhovic. Podle matriky zemř. sv. A (1673—1728) byla pochována 13. XII. 1686 Václavu Slavíkovi (psáno fabri — řemeslníka) a Magdalene dcera Anna, stará 3 r. 3 m. Narodila se tedy (kde?) na podzim r. 1683, jako výše jmenovaná Dorota. Na tehdejší údaje o stáří nemůžno se však spoléhati.

Václav Slavík

a Mařena

— Alžběta, pokřt. 13. X. 1685.

Václav Slavík, soused

a Magdalena

— Anna, pokřt. 3. III. 1690; kmotra urozená panna Anna Beigna de Bois.

Václav Slavík

a Magdalena

— Bartoloměj, pokřt. 29. VIII. 1693.

Václav Slavík, soused

a Mařena

— František, pokřt. 17. XI. 1695.

Z předchozího lze seznati, že narození všech dětí jde v pořadí, jakoby šlo o jednoho otce. Václav Slavík (civis — měšťan), jenž měl za manželku Magdalenu, zemřel 24. V. 1696, stár 38 r. (Žebrák, Matr. A zemř. 1673—1728). A po jeho smrti neobjevují se již křest. zápis dětí, jímž by byl otcem vůbec Václav Slavík. Nelze též pustit z myslí, že narození jmenovaných dětí se shoduje, až na uvedený rozpor o narození Doroty a Anny, se svatbou prvého Václava Slavíka, který měl za manželku Marii Annou. Nejpravděpodobnější vysvětlení dlužno snad hledati v tom, že Václav Slavík s Marií Annou měli v Žebráci pouze svatbu, kdežto Václav Slavík s Magdalénou (Máří Magdalénou = Mařenou?) přišli asi už jako manželé v též roce do Žebráka.

T o m á š Slavík, kovář z Chluminy, se oženil s Dorotou, dcerou po zemřelém Heřmanovi Schmidovi (snad tím bylo míněno povolání — kovář) ze

kováře Jana Slavíka se týká úmrtní zápis z 15. III. 1698. Podle něho byl stár 54 r., t. j. narodil se asi v r. 1644. Měl-li bych však pokládati zmíněný zápis za souhlasný s kovářem Janem Slavíkem, byl by musil dosáhnouti věku alespoň 64 let, aby se nestřetl s kombinacemi, k jeho osobě připínanými.³⁰⁾ Jak se jmenovala jeho manželka, není známo.

Další osudy této kovářské živnosti jsou zatemněny. U žádného tehdy v Žebráce žijících Slavíků nelze prokázati osobní vztah k ní. A tak se o ní dovídáme až v r. 1714. Po přátelském narovnání mezi dědici (kdo jimi byli, bohužel se neuvádí) ujal se kovárny 26. III. 1714 kovář Jan Slavík.³¹⁾ Koho byl synem, dosud jsem nezjistil. Zdá se však, že byl asi vnukem kováře Jana Slavíka z r. 1657, tedy pravděpodobně buď synem některého neznámého nám jeho syna neb snad jmenovaného již Václava Slavíka, který měl za manželku Marii Annu (viz pozn. č. 29). Přihlížím-li k tehdy obvyklému průměru let, kdy se muži ženili a porovnám-li jej s rokem narození jeho prvého dítka, mohu přibližně stanoviti rok 1684 za rok, v němž se asi narodil řečený kovář Jan Slavík. Tím zároveň možno i říci, že se nenarodil v Žebráce. O majetku, který převzal, se dovídáme z Tereziánského katastru a okulární visitace.³²⁾ Náležel mu městský dům (kovárna) s právem vařit za rok jednu pivní čtvrtvárku o 4 čtyřvěderných sudech, 7 strychů a 2 věrtele ($\frac{1}{2}$ strychu) polí a $\frac{1}{4}$ strychu štěpnice. Jeho denní výdělek činil 12 krejcarů (asi K 22.—). Kovář Jan Slavík měl za manželku Lucii. Kdy a kde se s ní oženil, není známo. V Žebráce byly jím pokřtěny tyto děti:³³⁾ Jan Tomáš 20. XII. 1710, František Matěj 14. II. 1713 a Kateřina 29. VIII. 1715.

vsi Koněprus u Zdic 29. ? 1687 (Žebrák, Matr. A odd. 1665—1727; před jeho zápisem je pozn., že v květnu nebyly oddavky a po něm je už zápis říjnový). V Žebráce byly pokřtěny tyto jeho děti (Matr. A naroz. 1675—1729): Magdalena 2. VIII. 1687 (u ní je připsáno, že byla pokřt. v Hořovicích), František 17. XI. 1688, Dora 9. VII. 1690 (křest. svědek Slavík; asi její děd), Kateřina 10. XI. 1691. Poté se kovář Tomáš Slavík přestěhoval do vsi Černína u Zdic. Časová mezera v narození dalších jeho dětí vzbuzuje sice jakési pochybnosti, jde-li o téhož Slavíka, ale matka, alespoň podle křest. jména, je opět Dorota. V Černíně se mu narodili a v Žebráce byli pokřtěni: Linda 19. X. 1698, Matěj 10. II. 1701 (zemřel, kdy?), Tomáš 27. IV. 1704, Matěj 6. I. 1705 a Veronika — naroz., kdy?; pochována 20. I. 1708, stará $\frac{1}{2}$ r. (Žebrák, Matr. A-zemř. 1673/1728).

A lžeběta a Slavíková. O ní všim pouze ze svatebního zápisu: Matěj Ičíšner v dovece, měšťan Žebrácký a ctná a šlechetná panna Alžběta, dcera vlastní slovutného muže Jana Slavíka, též měšťanina Žebráckého, oddáni 20. II. 1691. (Žebrák, Matr. A-odd. 1665/1727). Kdy se narodila, lze se ztěží dohadovat? Žebrák, Matr. A - zemř. 1673—1728: 1680 Proles Joannis Slavik Carolus 12 an., Henricus 10 an. et Magdalena 13 an.

³⁰⁾ Žebrák, Matr. A - zemř. 1673/1728.

³¹⁾ L. VOREL, *Topografie*, str. rkp. 362.

³²⁾ Archiv země České: Tereziánský katastr panství točnického (sign. kraj berounský, fasc. 28 a, b), přiznávací tabela komor. města Žebráka, z 20. ledna 1714 (rust. kat. akt. č. 4) a okulární visitace z r. 1717 (rust. kat. akt. č. 5).

³³⁾ Žebrák, Matr. A - naroz. 1675/1729.

František Matěj byl pochován 18. IX. 1732. Zaznamenané stáří 23 roků není správné neb mu bylo, když zemřel, 19 r. Děti: Vavřinec, pohřbený 28. IV. 1719, stár 1¼ r. (narodil se asi r. 1718) a Magdalena, pohřbená 29. VII. 1725, majíc svého věku 8 r. (narodila se asi r. 1717) jsou z let, za něž chybí křestní matrika (1716—1720).³⁴⁾ Narodilo-li se mu v tomto období ještě nějaké dítě a zůstalo-li na živu, ztěžka se zjistí.

Dne 13. XI. 1724 dům vyhořel a zůstal pustým. Dne 24. IX. 1732 dal magistrát komorního svobodného města dům »prošacovati« nejen z důvodu fiskálních, nýbrž i s ohledem na věřitele, poněvadž majetník kovář Jan Slavík, jeho manželka Lucie a syn František zemřeli a bratr a sestra (?) zemřelého nechtěli jej ujmouti.³⁵⁾ Dům, který stál za Pražskou branou a od starodávna byl zván Slavíkovský, koupil kovář František Lejsner »jakožto po Slavíčích nápadnících nej-přednější přítel« (viz pozn. č. 29), za odhadní sumu 180 zlatých rejských.³⁶⁾ Z trhové sumy se srazilo: 2 zádušní krávy (k chrámu sv. Vavřince v Žebráce; z každé se odvádělo ročně 17 krejc. a 3 denáry) po 10 kopách, t. j. 23 zl. 20 kr.,³⁷⁾ poté se zaplatily různé povinnosti a vyplatily odkazy v úhrnné částce 114 zl. 38 kr. a zbytek se rozdělil rovnými díly mezi dědice, a to Kateřině, P. Chrysologovi (?) — patrně prvorozený syn Jan Tomáš, jenž se stal řádovým knězem — a Ferdinandovi. Tento je v zápisu nazván »pan«. Z toho soudím, že jde nejen o neznámého syna kováře Jana Slavíka a jeho manželky Lucie, nýbrž i o syna dospělého. Pozměnovala by se tím poněkud moje domněnka o roku narození kováře Jana Slavíka. Když v r. 1714 převzal kovárnu, byl tedy nepochyběně již ženatým. Odkud přišel do Žebráka, nedalo se posud zjistit. Po vyhoření kovárny v r. 1724 kovář Jan Slavík asi zůstal v Žebráce ještě nějaký čas. V r. 1725 tam jistě dlel. Potom však Žebrák opustil, aby si vyhledal obživu jinde. Zato jeho churavý syn František Matěj, který byl asi určen k tomu, aby se stal otcovým nástupcem v kovářské živnosti, žil nadále v rodém městě patrně u příbuzných. Snad nedostatek peněz a potom jeho nemoc byly toho příčinou, že se dům — kovárna neobnovila, takže došlo k jejímu prodeji v r. 1732. O kováři Janu Slavíkovi a jeho manželce jediné se ví, že zemřeli mezi

³⁴⁾ Tamže, Matr. B - zemř. 1729/1760 a sv. A 1673/1728.

³⁵⁾ L. VOREL, *Topografie*, str. rkp. 362 a Archiv země České »Kniha gruntovní černá« (sign. Hořovice č. inv. 211) fol. 167, zápis č. 21.

³⁶⁾ Zlatý rýnský měl 60 krejcarů a krejcar 6 penízů čili denárů — byl minci stříbrnou; 180 zl. rýn. asi Kč 19.800.— J. PEKAŘ, *Dějiny Čsl.*, str. 81 a 100.

³⁷⁾ Velice častým, téměř zpravidla se vyskytujícím zdrojem příjmů zádušních byly tak zv. »krávy kostelní« (vaccae ecclesiae, vaccae censuales) nebo »zádušní«. Byly to jednak krávy zvané »železné«, t. j. stálý poplatek váznoucí na gruntech, jednak krávy »živé« (nabyté zejména odkazy), jež dávaly se na čas za určitý poplatek v užívání. A. PODLAHA, *Dějiny arcidiecéze pražské* I. r. Praha 1917, str. 494.

r. 1725—1732, neznámo kde. Jím zanikla kovářská živnost v nejstarší známé větvi Slavíků v Žebráce. Vorlova Topografie se zmíňuje ještě o jednom kováři Janu Slavíkovi, který koupil dne 10. X. 1662 dům (č. 51, staré 81, původní grunt 61 — 74) od Doroty Mázdrové, vdovy.³⁸⁾ Pro špatné obživení nemohl jej držet a proto dům prodal Janu Jelínkovi. Více není o něm známo.

Posledním z nejstarších známých Slavíků v Žebráce byl Tomáš Slavík, sladovnický pomocník (adiutor braxatoris), později podstarší. O něm se dovdídáme jedině z úmrtního zápisu, podle něhož zemřel 9. X. 1677, stár 56 r.; narodil se tedy asi r. 1621. Za manželku měl patrně Magdalenu, zesnulou 11. V. 1689, která se dožila věku rovněž 56 let, takže se narodila asi r. 1633.³⁹⁾ Údaje o stáří nutno ovšem bráti s rezervou. Dětmi pivovarského podstaršího Tomáše Slavíka byli asi Jiří a Tomáš; o dceři Magdalene lze to říci bezpečně.⁴⁰⁾ Otazníkem je Anna Slavíková, pochovaná v Žebráce 29. V. 1704 ve věku 83 r.; narodila se asi r. 1621.⁴¹⁾ Koho byla manželkou, nedá se ani odhadnout! Z matrik panství zbirožského lze zachytit jedinou stopu na tamního nejstaršího Slavíka. Byl jím Pavel Slavík se svou manželkou Annou, soused z města Radnice, jemuž byl pokrtněn syn Václav 18. VIII. 1647.⁴²⁾

*

Zakladatelem slavíkovského rodu panských bednářů v Hořovicích (ve Vísce u Kostela, nyní Hořovice II.), z něhož nepochybňně je i proslulý houslista Josef Slavík, byl bečvář Martin Slavík, O něm se domnívám, že byl synem Vítka z víske Slavíky.⁴³⁾ Nedaleké pak Popovice se starobylým panským pivovarem patrně přitažlivě působily na pozdější jeho volbu povolání. Za manželku měl Dorotu. Z jeho dětí jsou známy: Jan, Adam, Václav, Martin a Kateřina.⁴⁴⁾ Panský bečvář Martin Slavík zemřel za dva měsíce po

³⁸⁾ Tamže, str. rkp. 128.

³⁹⁾ Žebrák, Matr. A - zemř. 1673/1728.

⁴⁰⁾ Žebrák, Matr. A - zemř. 1673/1728: Jiří Slavík, neženatý sládek (caelebs braxator) byl pochován 6. II. 1690, stár 40 r.; narodil se asi r. 1650. — Tamže, Matr. A - naroz. 1675/1729: Tomáš Slavík a Magdalena v Chlumtině — 16. II. 1691 pokrt. Matěj (kmotrem mu byl vpředu zmíněný kovář Tomáš Slavík z téže vsi), 2. VIII. 1693 pokrt. Líd mila; u ní je doložka »dcera souseda«. Dalších zápisů není. Tamže, Matr. A - odd. 1665—1727: 3. X. 1684 oddán Václav Otta, soused a Magdalena, dcera po zemř. Tomáši Slavíkovi, podstarším v Žebráce.

⁴¹⁾ Žebrák, Matr. A - zemř. 1673/1728.

⁴²⁾ Drahoňův Újezd, Matr. A - naroz. 1638/1679, str. 66.

⁴³⁾ Viz pozn. č. 14.

⁴⁴⁾ Jan se narodil kolem r. 1647 (matriky začínají teprve r. 1649). Adam, pokrt. 14. VI. 1649, zemřel 25. I. 1682. Václav, pokrt. 16. VIII. 1653, oženil se 12. X. 1677 s Dorotou, dcerou Ondřeje Vodičky z Hořovic (?); jeho dětmi byli asi Sabina, naroz. r. 1678 a Václav, naroz. r. 1679. Tyto jsem zjistil ze starého indexu matr. naroz. (1678—1740), neboť za převazby této matriky, neznámo kdy, se ztratily čtyři listy, takže zápisu počínají až od str. 9 t. j. datem 14. II. 1680. Martin, pokrt. 1. XI. 1659. Kateřina — o ní

smrti svého syna Adama, 1. IV. 1682.⁴⁵⁾ Stáří neudáno, takže domněnku o roce jeho narození nelze ani přibližně přezkoušet. Tehdy se zapisovaly jen poplatky za zvonění (na př. 20 denárů = asi K 7); v r. 1685 přestává zaznamenávání poplatků za zvonění a objevují se ojedinělé zprávy o stáří, ačkoliv jen tehdy, když šlo o větší věk. Dne 18. IV. 1701 byla pohřbena Dorota Slavíková, stará 98 r.⁴⁶⁾ Nepochybň jde o manželku Martina Slavíka. Podle uvedeného stáří narodila se r. 1603; domnívám se proto, že v této věci není zápis spolehlivý.

Po smrti Martina Slavíka byl pokračovatelem v bečvářském povolání jeho syn Jan (viz pozn. č. 44). Oženil se 23. IX. 1670 s Annou, dcerou hořovského mlynáře Václava Husáka.⁴⁷⁾ V křestních zápisech svých dětí je nazýván panským bečvářem, panským bednářem, bečvářem neb bednářem hořovským. Hledáme-li k témuž zápisům, shledávám, že panský bednář Jan Slavík dlel asi v letech 1675—1682 mimo Hořovice a navrátil se do nich po smrti svého otce Martina Slavíka. Narodilo se mu, pokud je známo, a bylo pokřtěno osm dětí: Jan 29. VII. 1671, Václav 14. III. 1673, Eva 23. XII. 1674, Anna 26. V. 1683, Jan 23. VI. 1685, Kateřina Zuzana 10. VIII. 1689, Bernard 13. VIII. 1692 a Vavřinec 7. VIII. 1695. Ze jmenovaných dětí zemřeli: Jan, pohř. 8. VIII. 1671, Anna, zemř. 9. I. 1685 (za zvonění dáno 20 d.), Anna, 3. VII. 1690 (»zvoněno malejma«). U tohoto zápisu jde o omyl, neboť se nepochybň týká Kateřiny Zuzany. Jan zemřel 24. V. 1688 a Bernard 17. VIII. 1692.⁴⁸⁾ Synové Václav a Vavřinec následovali svého otce v povolání. Dcera Eva se provdala v pozdním věku 15. VIII. 1730 za vdovce Michala Španihela, souseda a spoluradního hořovského.⁴⁹⁾ Družbou jim byl Jiří Hrabák z Dobříše, který se nato oženil 29. V. 1731 s její nevlastní dcerou Lidmilou.⁵⁰⁾ Zmiňuji se o věci proto podrobněji, poněvadž kantor Antonín Slavík, otec houslisty Josefa Slavíka, měl nevěstu z Dobříše. Snad nebylo by nadsázko, hledal-li bych v tom třeba jakési nitky příbuzenských styků z minula. Panský bednář Jan Slavík byl pohřben 2. III. 1709, stár kolem 58 let a jeho

se dovídáme pouze z jejího svatebního zápisu z 30. I. 1674, když se provdala za Petra, syna Petra Žaluda, souseda hořovického; oddával je lochovský farář Ondřej Benedikt Herczer. Hořovice: Matr. narozen. 1649/1678, l. 2, 30, 66; Matr. zemř. 1679/1739, str. 3; Matr. odd. 1649/1678, str. 69, 79. Václav i Martin patrně z Hořovic odešli, takže není o nich dalších zpráv.

⁴⁵⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1679/1739, str. 3.

⁴⁶⁾ Totež, str. 27.

⁴⁷⁾ Hořovice, Matr. odd. 1649—1678, str. 52.

⁴⁸⁾ Hořovice, Matr. narozen. 1649/1678, str. 31, 60, 84; 1678/1740, str. 17, 24, 52, 71, 89; zemř. 1670/1678, str. 5; 1679/1739, str. 5, 8, 11, 15.

⁴⁹⁾ Hořovice, Matr. odd. 1679/1745, str. 183.

⁵⁰⁾ Hořovice, Matr. odd. 1679/1745, str. 185; v oddacím zápisu je však napsáno Jiří Hrabák z »Wostrowcze« (Ostrov) panství dobříšského.

(asi) manželka Anna byla pohřbena 14. IV. 1718, mající svého věku »skoro 60 let«.⁵¹⁾

Třetím pánským bednářem (bečvářem) z rodu Slavíků byl Václav, syn Jana Slavíka (viz pozn. č. 48). Václav Slavík se oženil 22. XI. 1695 s Annou, dcerou Martina Peška z Tlestic⁵²⁾ a zplodil s ní deset (dvacetí?) dětí: Jan se narodil 29. XII. 1696, Rozalie 4. IX. 1698, Florián 4. V. 1702, Kateřina 22. XI. 1703, Terezie Zuzana 12. X. 1705, Martin 29. X. 1707, Jan Jiří byl pokřtěn 21. IV. 1710, Anna Terezie 22. II. 1712, Eva Terezie 22. II. 1715 (otec pojmenován Slavíček z Vísky u Kostela), Filip Jakub 27. IV. 1718.⁵³⁾ Mimo ně měl snad ještě dvě dcery Lidmilu a Annu.⁵⁴⁾ Z uvedených desíti dětí zemřeli: Jan 11. I. 1697, Florián pohřben 3. III. 1704 (poznamenané stáří 7 neděl není správné, neboť byl stár 22 měsíců), Terezie Zuzana 15. XI. 1705, Anna Terezie 27. VIII. 1712 (zapsáno pouze »pohřbeno 6ti nedělní dítě Václava Slavíka«; správně však 6měsíční), Filip Jakub 20. VIII. 1718.⁵⁵⁾ O životních osudech dětí, které zůstaly na živu, není dosud nicého známo. Není ani jisté, vyučil-li se bednářství některý z jeho synů, poněvadž nástupcem po Václavu Slavíkovi se stal jeho bratr Vavřinec, poslední syn i dítě pánského bednáře Jana Slavíka (viz pozn. č. 48) a vnuk Martina Slavíka. Dříve však, než se mohl ujmouti rodového zaměstnání, objevuje se na obzoru pánský bednář Pavel Slavík, který se stal soustředujícím bodem této rodopisné studie. Vavřincem Slavíkem vymřela první větev, vzhledem k zaměstnání, Slavíků — pánských bednářů. Pánský bečvář Václav Slavík byl pohřben 19. I. 1720, stár 41 r. (správně 47 r.). Úmrtní zápis z 10. III. 1721 Anny Slavíkové, která dosáhla věku 30 r., týká se nepochybně jeho manželky, neboť poslední dítko Václava Slavíka se narodilo r. 1718.⁵⁶⁾

Vavřinec Slavík, v pořadí čtvrtý z prvej hořovické slavíkovské bednářské linie, byl synem pánského bednáře Jana Slavíka (viz pozn. č. 48). Byl tříkráte ženat. Po prvé v Jincích 24. II. 1721 s Veronikou, dcerou Jiřího Fabiánka z Jinců (u obou je poznámka, že jsou poddanými do Hořovic).⁵⁷⁾ Veronika Slavíková zemřela

⁵¹⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1679/1739, str. 43, 56.

⁵²⁾ Hořovice, Matr. odd. 1679/1745, str. 71.

⁵³⁾ Hořovice, Matr. narož. 1679/1745, str. 95, 105, 120, 126, 137, 148, 157, 162, 351, 185.

⁵⁴⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1679/1739, str. 27: 20. VIII. 1701 pohřb. děvčátko jménem Lidmila, dcera Václava Slavíka, stáří jednoho roku. Matr. odd. 1679/1745, str. 179: 25. X. 1729 »potvrzen jest v stay manželský František Kokeš s pannou Annou, pozůstalou dcerou po neb. Václavovi Slavíkovi z Hořovic; zemř. jako vdova 23. III. 1758, stará 54 r. (Tamže, Matr. zemř. 1740/1768, str. 240). Uvedená léta jsou takřka shodná s rokem narození Kateřiny, takže ve svatebním zápisu jde patrně o mysl. Buď nedopatřením se vepsalo křestní jméno její matky, nebo byla snad pokřtěna Kateřinou Anna.

⁵⁵⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1679/1739, str. 21, 32, 35, 45, 57.

⁵⁶⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1679/1739, str. 61, 207.

⁵⁷⁾ Jince, Matr. odd. sv. I. (1658/1734), str. 23.

zo. IV. 1757, dosáhnувши věku 60 r.⁵⁸⁾) Po druhé se oženil 18. IV. 1758 s Annou, dcerou po zemřelém Janu Vildtmonovi z Hořovic.⁵⁹⁾ Anna Slavíková zemřela 4. XI. 1765, stará 71 r.⁶⁰⁾) Po třetí pak se oženil 19. I. 1766 s Rosalíí, vdovou po zemřelém Martinu Hájkovi.⁶¹⁾ Vavřinec Slavík měl devět dětí, vesměs s prvou manželkou Veronikou. V příslušných matričních zápisech je nazýván bednářem, bečvářem, panským bednářem neb hořovským bednářem. Jeho dětmi byli: Jiří, pokřtěný 19. XI. 1721, Lidmila Kateřina 15. IX. 1723, Anna 18. VI. 1725, Václav Michal 22. IX. 1727, Máří Magdalena 18. VI. 1730, Anna 27. VII. 1732, Karel 5. I. 1736, Rosalie 29. VI. 1738 a Františka 21. IX. 1740.⁶²⁾ Z nich zemřeli: Lidmila Kateřina 3. VII. 1724, Anna pohřbena 13. VI. 1728 a Václav Michal 23. VII. 1728 (stár 1 r.; otec omylem zapsán křestním jménem Václav). U obou posledních dětí šlo asi o nějakou epidemii.⁶³⁾ Syn Vavřince Slavíka — Jiří se oženil s Eleonorou, dcerou po zemřelém Janu Jiřím Iglerovi z Hořovic dne 6. II. 1746.⁶⁴⁾ Jiří Slavík přivedl se svou manželkou na svět čtyři děti, z nichž poslední bylo již pohrobkem. Josef Martin pokřtěn 1. XI. 1746, Anna Kateřina 1. VI. 1748, Františka Petronila 27. V. 1750 a Jiří Antonín 3. IV. 1752.⁶⁵⁾ O dětech Jiřího Slavíka vím toliko, že Josef Martin byl ševcem. Oženil se 20. VIII. 1773 s Lidmilou, dcerou po zemřelém Václavu Čermákovi z Hořovic č. 116 a jeho sestra Anna Kateřina se provdala 10. I. 1773 za ševce Jana, syna zemřlého Antonína Čermáka z Hořovic.⁶⁶⁾ Děti Jiřího Slavíka — Františka Petronila zemřela 25. VI. 1750 a Jiří Antonín 5. V. 1753. Jiří Slavík, jehož povolání nepodařilo se mi zjistit, zemřel 9. III. 1752 ve věku 36 let (správně 30 r.).⁶⁷⁾ Pozůstalá po něm vdova Eleonora se znova provdala 14. XI. 1756 za Jakuba, syna po zemřelém Jiřím

⁵⁸⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1740/1768, str. 277: . . . mortua Veronica uxor Laurentii Slavik, civis et subdit H., nata Fabiánová.

⁵⁹⁾ Hořovice, Matr. odd. 1745/1766, str. 107: . . . Laurentius Slavik viduus cum Anna filia superstita post def. Joannem Vildtmon, ambo Horzowicenses.

⁶⁰⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1740/1768, str. 331. Z doložky »in domo propria« by vysvítalo, že Vavřinec Slavík nebydlil (jíž?) v zámku. Táž poznámka je i v jeho úmrtním zápisu.

⁶¹⁾ Hořovice, Matr. odd. 1745/1766, str. 166: . . . Laurentius Slavik viduus ex civitate H. oriundus cum sponsa sua Rosalia vidua relicta post def. Martinum Hagek quondam civem H.

⁶²⁾ Hořovice, Matr. narozen. 1678/1740 a 1740/1773, str. 204, 212, 219, 234, 252, 265, 285, 303, 2.

⁶³⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1679/1739, str. 219, 246, 248.

⁶⁴⁾ Hořovice, Matr. odd. 1745/1766, str. 7.

⁶⁵⁾ Hořovice, Matr. narozen. 1740/1773, str. 59, 70, 91, 111.

⁶⁶⁾ Hořovice, Matr. odd. 1766/1830, str. 59, 52. U Josefa Slavíka je poznámeno »adolescens opificis, tutor et civis H. ex Nr. 149« a u Anny Slavíkové »filia superstita post def. Georgium Slavik quondam subditum H., transivit a Nr. 64 ad Nr. 149«.

⁶⁷⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1740/1768, str. 141, 169, 182.

Veselým z Třeboně (ex Trebona).⁶⁸⁾ Dcery Vavřince Slavíka: M a ř í M a g d a l e n a se provdala 25. X. 1752 za Františka, syna Jana Makonie (?) z města Zbiroha, A n n a se provdala 17. X. 1756 za Jana, syna po zemřelém Janu Soukupovi z Cerhovic, F r a n t i š k a se provdala 10. XI. 1760 za Jiřího, rodilého z vesnice Chaloupky, syna Václava Heila (Hejla); svatba se konala ve filiálním kostele v Mrtníce. R o s a l i e se provdala 17. V. 1763 za Martina, rodilého z vesnice Holoubkova, syna Antonína Vilta. V tomto svatebním zápisu jde o nevysvětlitelný omyl neb nedopatření. V něm je nevěsta jmenována dcerou po zemřelém Vavřinci Slavíkovi, ačkoliv se týž oženil ještě po třetí v r. 1766 (viz pozn. č. 61).⁶⁹⁾ O synu Vavřince Slavíka — K a r l o v i, není ničeho známo. Vavřinec Slavík zemřel 17. VIII. 1769 v Hořovicích, stár 96 r. 6 m. Přes to, že zápis o jeho věku činí dojem opravdovosti, vyplývá z něho rozpor o 22 r. a 6 m., neboť bylo mu po pravdě 74 r. Omyl patrně vznikl záměnou s posledními čísly roku jeho narození (1695).⁷⁰⁾

Z dosavadních mně přístupných pramenů dospěl jsem k názoru, že rodina neb snad i rodiny, jejímiž příslušníky byli houslista Josef Slavík a moji předkové, přece jen tkvějí svými kořeny v kraji berounském, byť by třeba dočasně opustili místa, o nichž se tu zmíňuji. Z kterého však asi kraje či sousedství se navrátili, nedalo se dosud bezpečně vypátrati. Proto také ještě nelze vyřknouti konečné slovo. Středem této rodopisné studie, jíž zamýšlím dosáhnouti vytěsněného cíle, jsou, kromě již jmenovaného panského bečváře P a v l a S l a v í k a, zdický kantor J a n S l a v í k, kovář J a n S l a v í k a V a v ř i n e c S l a v í k (lesník?) ze Žebráka. Pokud jde o křestní jména Pavel a Vavřinec, nebylo jimi v posuzovaném období po-křtěno žádné z dětí Slavíků na území mnou zpracovaném (vyjímaje Vavřince Slavíka z Hořovic).

*

Dne 12. X. 1701 byl pohřben v Hořovicích P a v e l S l a v í c e k. Příslušný zápis matriční praví, že zemřel smrtí náhlou, jsa stár »přes 70 let«.⁷¹⁾ Dejme tomu, že řečené stáří je alespoň trochu správné; narodil se tedy kolem r. 1630. Přihlížím-li ke konservativnosti v povolání i u hořovických Slavíků a tím k jejich snaze udržeti je v rukou rodu, myslím, že nebudu asi dalek pravdy, kdybych se domníval, že jde snad o neznámého syna Martina Slavíka. Po pravdě nutno ovšem zdůraznit, že tento dohad znesadňuje porovnání roku narození domnělého Martina Slavíka (viz pozn. č. 43) s oním Pavlem Slavíčkem. Kdy přišel do Hořovic a co bylo toho pohnutkou, není známo. Zdá se však, že se do Hořovic přistěhoval zároveň s panským bečvářem Pavlem Slavíkem, který

⁶⁸⁾ Hořovice, Matr. odd. 1745/1756, str. 97.

⁶⁹⁾ Hořovice, Matr. odd. 1745/1756, str. 54, 95, 128, 145.

⁷⁰⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1768/1852, str. 22 (viz též pozn. č. 60).

⁷¹⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1679/1739, str. 28.

byl asi jeho vnučekem. Je také dobré možno, že Pavel Slavík byl synem Václava neb Martina Slavíka a konečně třeba i Jana Slavíka (viz pozn. č. 44 a 47). O Pavlu Slavíkovi vím však bezpečně, že byl v Hořovicích už v r. 1700, a to dosud svobodný,⁷²⁾ kdy bylo Vavřinci Slavíkovi, potomnímu panskému bednáři, teprve pět let (viz pozn. č. 48). Panský bečvář Pavel Slavík se oženil mimo Hořovice, v neznámé mně farnosti; vzhledem k prvnímu dítčku asi v r. 1707. Za ženu měl Annu. Narodilo se mu sedm dětí: Jan Gabriel 22. III. 1708, Matěj pokřtěn 8. II. 1710, Vojtěch Jiří 23. IV. 1712, Antonín Jakub 6. V. 1714, Josef 25. III. 1716, Jiří Pavel 23. X. 1719 a František 22. III. 1722.⁷³⁾ Z vyjmenovaných dětí zemřeli: Jan Gabriel 12. V. 1725, stár 19 r. (správně 17 r.) a Antonín Jakub pohřben 6. V. 1715. Pavel Slavík zemřel 30. IV. 1725, stár 50 r. (narodil se asi r. 1675), jeho manželka Anna 15. IV. 1725, dosáhnuvší věku 45 r. Nápadným je, že do jednoho měsíce, t. j. 15. IV., 30. IV. a 12. V. zemřeli tři členové rodiny: matka, otec a syn; příčina smrti neudána.⁷⁴⁾

Z dětí Pavla Slavíka: Matěj se oženil 6. XI. 1731 s Rosalií, dcerou po zemřelém Františku Štichovi (svatebním factorem byl Michal Španihel, manžel Evy Slavíkové; viz pozn. č. 49).⁷⁵⁾ Byl rovněž bednářem (vietor); pojmenování »vietor« psáno mnohdy též slovem »vegetor«. Se svou manželkou zplodil dvanáct dětí, a to Anna, pokřtěnou 20. IX. 1732, Františka 8. XI. 1733, Anna 1. III. 1736, Františku 14. III. 1737, Antonína ?. IX. 1738, Rosalii 26. XII. 1741, Václava 8. II. 1743 (k jeho křestnímu zápisu v Drahoňově Újezdě, matr. C/130, jest připsáno »z města Hořovic do Švabinského pivovaru« — zámek Zbiroh. Otec, Matěj Slavík, byl tam asi vyslán, aby opatřil pryskyřici (?). Soudím to z toho, že nebydlil přímo v pivovaře, nýbrž ve vzdálenější vsi — Jablečno, kdež se také dítě narodilo), Anna 7. V. 1744, Benignu 7. V. 1746, Jakuba 21. VII. 1748, Josefa 12. IX. 1749 a Dorotu 2. IV. 1752.⁷⁶⁾ Většina dětí, devět, zemřelo. Úmrtní zápis prvé Anny jsem nenašel. Druhá Anna byla pohřbena 25. V. 1736 (jméno neudáno, pouze stáří 11 neděl), Františka pohřbena 29. III. 1737 (zapsáno jen stáří — 2 neděle, otec nejmenován), Rosalie zemřela 19. V. 1742 (otec nazván měšťanem a radním), Václav zemřel 24. VI. 1743, Anna 21. III. 1747 (stáří 2 r. 6 m., správně téměř 3 r.), Benigna 25. III. 1749 (opět napsáno, že byla stará 2 r. 6 m.,

⁷²⁾ Hořovice, Matr. odd. 1679/1745, str. 84: Pavel Slavík držobou na svatbě vdovce Matěje Šmerhovského; drůžičkou byla dcera panského bednáře Jana Slavíka — Eva (viz pozn. č. 48).

⁷³⁾ Hořovice, Matr. narození 1678/1740, str. 150, 156, 163, 170, 177, 196, 206.

⁷⁴⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1679/1739, str. 49, 223.

⁷⁵⁾ Hořovice, Matr. odd. 1679/1745, str. 187.

⁷⁶⁾ Hořovice, Matr. narození 1678/1740 a 1740/1773, str. 266, 273, 287, 293, 306, 12, 34, 54, 72, 85, 111.

áckoliv dosáhla rovněž téměř tří let), Jakub 22. VII. 1748 a Josef 26. III. 1751.⁷⁷⁾ Ze zbývajících dětí (tří) zůstali na živu: František, o němž se ještě zmíním; o Antonínu a Dorotě není nicého známo. Matěj Slavík zemřel 10. IX. 1761, stár 50 r. (v úmrtním zápisu pojmenován »in domo propria«). Podle úmrtního zápisu jeho manželky Rosalie bylo to patrně č. 157. Táž zemřela 27. VI. 1772 v domě jmenovaného již čísla, dosáhnuvši věku 63 r. V příslušné osobní poznámce podotknuto, že jest »pozůstalou vdovou po zemřelém Matěji Slavíkovi, victeru«, což je také jediným dokladem, že byl bednářem. Zda pivovarským, či samostatným, nevíme.⁷⁸⁾

Vojtěch Jiří byl panským bečvářem v pivovaře Švabinském (zámek Zbiroh). Byl dvakráté ženat. Kdy a kde se konaly svatby, není mi dosud známo. Vzhledem k narozeným dětem po prvé asi v r. 1737 a po druhé patrně r. 1762. Jeho děti byly okřtěny v kapli zámku zbirožského (několika z nich byl kmotrem zbirožský purkrabí Ondřej Götz). Prvá manželka, Anna, dala mu jedenáct dětí: Václav 4. XII. 1737, Ondřej Tomáš 14. XII. 1738, Antonín 26. V. 1740, Anna 11. II. 1742, Matěj 17. II. 1745, Dorota 23. II. 1747, Zuzana 10. VIII. 1750, Jan Nep. 16. V. 1753, Rosalie 3. V. 1754, Dorota 21. X. 1755, Kateřina 4. III. 1757. Nato Vojtěch Slavík ovdověl a zůstal vdovcem do r. 1762, kdy se oženil s Josefou, s níž zplodil čtyři děti: Františka 27. IV. 1763, Marii Kajetanu 15. VIII. 1764.⁷⁹⁾ Poté byl služebně přeložen do pivovaru v Popovicích na král. komor. panství kralodvorském. Na tuto změnu jsou dva doklady: Prvním jest zápis v berounské matrice o pokřtění jeho syna Vojtěcha 4. XI. 1766,⁸⁰⁾ druhým pak zpráva Archivu pražského hradu, podle níž žádal 23. VIII. 1767 bývalý zbirošský a tehdy popovický bednář Vojtěch Slavík o prominutí nedodržené lhůty k přeměně pivních sudů a obilních měřic na dolnorakouskou míru, podle patentu z r. 1764.⁸¹⁾ Poslední jeho dítko, Josef a, bylo pokřtěno opět v zámecké kapli zbirožské 7. II. 1769, ale již jako pohrobek.⁸²⁾

⁷⁷⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1679/1739 a 1740/1768, str. 283, 286, 24, 43, 96, 125, 116, 152.

⁷⁸⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1740/1768 a 1768/1852, str. 289, 144.

⁷⁹⁾ Drahonův Újezd, Matr. naroz. sv. B (1683/1737) a sv. C, str. 739, 21, 55, 104, 181, 219, 300, 359, 387, 415, 461, 585, 612.

⁸⁰⁾ Beroun, Matr. naroz. 1761/1784, str. 70 (ex pago Popovicz). Kmotrem byl Václav Veselý z Karlových Hutí. Asi v r. 1703 se příženil na grunt Pavlisův, poté Jakuba Žihle v Chodouni u Zdic Kryštof Slavík, neznámého původu. Dcera jeho pastorka, Václava, Anna se provdala za Václava Veselého, který hospodařil na gruntu až do r. 1727, kdy odcestoval do Karlových Hutí. Bylo-li zmíněné kmotrovství jen nahodilé či projevem vědomí příbuznosti, nemohu říci. (Archiv země České, Purkrechtní kniha panství točnického, založ. r. 1655, fol. 859, 861).

⁸¹⁾ Tamže, Zpráva z 13. V. 1937 č. j. 714/37.

⁸²⁾ Drahonův Újezd, Matr. naroz. sv. C, str. 757.

Patrně se znova navrátil do Švabinského pivovaru. Poněvadž další osudy jeho rodiny nespadají už do rámce tohoto článku, nepátral jsem zatím ani po úmrtních zápisech.

Josef, neznámého povolání, se oženil 25. VI. 1750 s Alžbětou, dcerou po zemřelém Jiřím Čepelákovi z Hořovic.⁸³⁾ S ní přivedl na svět pouze tři děti, které mu také záhy zemřely: Magdalena, narozena 19. II. 1751, zemřela 21. II. 1751; Matyáš, narozen 6. II. 1752, zemřela 20. II. 1752; Eva, narozena 22. XII. 1752, zemřela 4. V. 1753.⁸⁴⁾ Josef Slavík zemřel předčasně 9. II. 1754, doživ se věku 35 let (správně 38 r.). Pozůstalá po něm vdova z Hořovic.⁸⁵⁾ znova provdala 27. I. 1756 za Antonína Kotana z Hořovic.⁸⁵⁾ Poslední dva synové panského bečváře Pavla Slavíka — Jiří Pavel a František — jsou nejvýznačnějšími v okruhu mého badání (viz pozn. č. 73). O Jiřím Pavlu se totiž domnívám, že on byl patrně otcem panského bednáře Josefa Slavíka, jenž byl dědem houslisty Josefa Slavíka. František pak se stal zakladatelem jinecké větve panských bednářů Slavíků. Nejprve se zmíním o Františkovi Slavíkovi, poněvadž Jiří Pavel Slavík a jeho potomci budou již jen závěrkem tohoto pokusu o vyjasnění rodopisné otázky našeho českého Paganiniiho — Josefa Slavíka.

Podkladem ke zjištění, že František Slavík z Jinců byl synem Pavla Slavíka z Hořovic, byl mi nejen jeho svatební, nýbrž i úmrtní zápis. Tamní údaj o stáří se přesně kryje s rokem jeho narození. Bednář František Slavík se oženil v Jincích 10. X. 1755 s vdovou Evou Taymerovou.⁸⁶⁾ S ní měl dvě děti: Františka, narozena 29. XII. 1755 a Václava 2. III. 1758.⁸⁷⁾ Bednář František Slavík zemřel v Jincích č. 35, dne 24. X. 1796 sešlostí věkem, stár 75 r.⁸⁸⁾ Jeho syn František (bydlil v č. 36) se oženil 8. XI. 1772 s Kordulou, dcerou Martina Kratochvíla, kováře z nedalekého Cen-

⁸³⁾ Hořovice, Matr. odd. 1745/1766, str. 36; svatba se konala v kostele Sv. 14 pomocníků v Dražovce (Hořovice).

⁸⁴⁾ Hořovice, Matr. narozen 1740/1773, str. 100, 109, 116; Matr. zemř. 1740/1768, str. 150, 168 a 182.

⁸⁵⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1740/1768, str. 189; Matr. odd. 1745/1766, str. 90.

⁸⁶⁾ Jince, Matr. odd. sv. II. (1735/1766), l. 181. Velmi cenným příspěvkem je podrobnost ze svatebního zápisu: »Paranimphus erat Franciscus Slawik patruelis sponsi«; družbou byl František Slavík ženichův synovec. Patruelis = z otcova bratra pocházející, strýcovský, strýcův. Družba. František Slavík z Hořovic, byl synem Matěje Slavíka (viz pozn. č. 76). Byl asi rovněž bednářem, poněvadž v jeho úmrtním zápisu je napsáno, že zemřel »in arce dominicali«. Oženil se v Hořovicích 20. VI. 1756 s Erou, dcerou Matěje Dvořáka z Hořovic (Matr. odd. 1745/1766, str. 93). Měl tři děti: Jakuba, narozena 25. VII. 1757, Lidmilu 19. IX. 1759 a Annu, pokřt. 30. VI. 1761 (Matr. narozen 1747—1773, str. 156, 176 a 194). Zemřel v Hořovicích 16. XII. 1761, stár 31 r. (správně 28 r.); Matr. zemř. 1740/1768, str. 292.

⁸⁷⁾ Jince, Matr. narozen sv. II. (1733/1759), str. 129; sv. IV. (1758/1781), str. 1.

⁸⁸⁾ Jince, Matr. zemř. sv. VIII. (1784/1799), l. 10.

kova č. 15. Svědkem na svatbě mu byl »vietor« Pavel Slavík z Hořovic.⁸⁹⁾ Narodilo se mu devět dětí. V křestních zápisech je zván »vietor«, bečvářem neb bednářem.⁹⁰⁾

V r. 1761 zemřeli, v září a prosinci, Matěj Slavík (viz pozn. č. 78) a jeho syn František (viz pozn. č. 86). Úmrtím obou bylo by tradiční rodové povolání — bednářství — po více jak 120 letech uniklo z rukou druhé větve Slavíků. Jde ovšem o můj dohad, když se domnívám, že byl proto vyzván předposlední syn Pavla Slavíka — Jiří Pavel (viz pozn. č. 73) k návratu do Hořovic, aby se nepřerušila kontinuita. Dříve patrně nebylo pro něho zaměstnání v hořovickém panském pivovaru, takže byl nucen hledati si je jinde. Do Hořovic přišel i s dětmi, narozenými v místě dosud nám neznámém, a to pravděpodobně ihned po smrti Františka Slavíka. Nejbližším dokladem pro tuto domněnkou je úmrtní zápis jeho devítiměsíčního synka Františka ze 16. II. 1762.⁹¹⁾ V něm je však otec pojmenován pouze Pavlem. Domnívám se, že není kombinaci na újmu, jmenoval-li se syn Pavla Slavíka — Jiří Pavel. Buď bylo jeho skutečné křestní jméno Pavel (po otci vždy jeden ze synů dostával jeho křestní jméno), nebo jej sám používal. Můj předpoklad ještě zesiluje, že bednář František Slavík z Jinců bral si nepochybně za svatebního svědka svého příbuzného (viz pozn. č. 89). Byl-li jím řečený bednář (vietor) Pavel Slavík z Hořovic, lze takořka tvrditi, že šlo o příslušníka rodiny, jímž patrně nemohl být nikdo jiný, než strýc; tedy starší bratr jeho otce. Pavlu Slavíkovi se v Hořovicích narodilo jediné dítě, dcera Maria Anna, pokřt. 5. IV. 1763; matku znám jen podle křestního jména — Kateřina.⁹²⁾ Tato dcera byla asi už posledním jeho dítětem, neboť není již dalších zápisů, ačkoliv víme, že byl svatebním svědkem ještě v r. 1772. Poté se setkáváme s Pavlem Slavíkem v matrice zemřelých 13. X. 1765, kdy mu zemřel smrtí tragickou sedmiletý syn Karl (naroz. asi r. 1758), byv zasažen stromem (ab arbore prostratus est mortuus).⁹³⁾ Kolik dětí se Pavlu Slavíkovi narodilo, nelze dosud říci. Přihlížím-li k Slavíkovské rodové stabilitě v povolání, mohu se snad tedy právem domnívat, že panský bednář Josef Slavík, o němž jsem se zmínil již v předu, byl jeho synem tak jako mrtnický a později hořovický kantor Jan Sla-

⁸⁹⁾ Jince, Matr. odd. sv. IV. (1766/1781), l. 135.

⁹⁰⁾ Jince, Matr. naroz. sv. IV. (1758/1781), sv. V. (1782/1784) a sv. VI. 1784/1799), str. 93, 97, 104, 109, 15, 8, 15, 20 a 24. Pokřtěni: František Josef 29. I. 1775, Václav František 28. III. 1776, Kordula 4. VI. 1778, Kordula Barbora 7. V. 1780, Anežka 26. I. 1784, Anna 26. IV. 1788, Barbora Anna 10. IX. 1792, František Seraf. 3. II. 1796 a Martin 27. X. 1798 (v č. 31).

⁹¹⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1740/1768, str. 295.

. ⁹²⁾ Hořovice, Matr. naroz. 1740/1773, str. 212.

⁹³⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1740/1768, str. 331.

vík.⁹⁴⁾ Podle úmrtních zápisů, pokud udané stáří je správné, narodil se panský bednář Josef Slavík asi v r. 1740 a kantor Jan Slavík r. 1748. Nebylo by proto, zdá se, ani rozporu v otázce, shoduji-li se přibližný rok narození Josefa Slavíka s rokem, kdy se asi mohl ženit jeho domnělý otec Jiří Pavel, resp. Pavel. Panský bednář Josef Slavík v Hořovicích neměl oddavky, kantor Jan Slavík sice ano, ale právě u něho nejsou v příslušném svatebním zápisu rodiče jmenováni, ačkoliv snad u všech ostatních jiných nebylo na to zapomenuto. Dříve než se budu zabývat podrobnostmi, rád bych se ještě zmínil o jedné věci. Kantor Jan Slavík záhy ovdověl a v úmrtním zápisu své ženy je nazván Františkem. Jde tu asi o mysl, poněvadž při prvé svatbě a u dětí, které se mu narodily teprve z druhého manželství, jest všude zapsán křestním jménem Jan. V opačném případě nebyl by bratrem panského bednáře Josefa Slavíka, ježto domnělý jich otec Pavel Slavík měl syna Františka až v r. 1761 (viz pozn. č. 91).

Panský bednář Josef Slavík, snad domnělý syn Pavla Slavíka, se oženil s Evou, roz. Kratochvílovou asi počátkem roku 1773.⁹⁵⁾ Se svojí ženou Evou zplodil jedenáct dětí. V jednotlivých matričních záznamech je jeho zaměstnání různě vyjádřeno: viator civitatensis, viator dominicalis, panský bednář z Vísky u Kostela č. 3 (nyní Hořovice II.), bečvář panský v č. 3 — zámek, bednář panský ze zámku hořovského č. 3. Narodily se mu tyto děti: Karel Veliký 13. XII. 1773, Marie Magdalena 28. VII. 1775, Veronika 29. I. 1777, Kateřina 18. IV. 1778, Antonín Pad. 11. VIII. 1782, Kordula 11. IV. 1784, Anna pokřtěna 16. I. 1786, Jan Křt. 14. VI. 1788, Josef a 1. III. 1790, Josef 22. V. 1792 a Anežka 6. I. 1795.⁹⁶⁾ Panský bednář Josef Slavík zemřel sešlostí věkem 3. II. 1817 v domě č. 215, stár 77 r.⁹⁷⁾

Fr. Vinklhofer ve svém spise »*Josef Slavík*« napsal, že otec »českého Paganiniho«, učitel Antonín Slavík (syn panského bednáře Josefa Slavíka) byl z rodiny muzikantské.⁹⁸⁾ Není mi znám podklad k tomuto výroku. Za svého badání neobjevil jsem žádného přímého dokladu hudební činnosti dřívějších Slavíků. Zabývali-li se jí soukro-

⁹⁴⁾ JAROSLAV ČELEDA i FRANT. VINKLHOFER ve svých monografiích „*Josef Slavík*“ píší: »Zakladatelem rodu, z něhož vzšel náš virtuos, je bratr právě jmenovaného kantora — Josef Slavík, panský bednář z Velké Vísky č. 3 (nyní Hořovice II.), děd našeho houslisty«. »Však si jeho (syna panského bednáře Josefa Slavíka — kantora Antonína Slavíka, otce houslisty Josefa Slavíka) nadání brzy povšiml strýc Jan Slavík, tehdy učitel na jednotřídce v Mrníčce«. Praha, 1933, str. 5, 12.

⁹⁵⁾ JAROSLAV ČELEDA »*Josef Slavík*«, zprávy o životě českého houslisty 19. st., str. 5.

⁹⁶⁾ Hořovice, Matr. narozen. 1773/1795, str. 15, 43, 67, 90, 131, 188, 287, 292, 296, 300 a 306. Které z nich zemřely, neuvádím, ježto tyto zprávy jsou již mimo rámec tohoto článku.

⁹⁷⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1768/1852, str. 528.

⁹⁸⁾ Tamže, str. 11.

mě, není mně známo. O jednom ze starších Slavíků vím, že měl zálibu ve zpěvu. Byl jím kovář Jan Slavík ze Žebráka, který byl v seznamu bratrstva literátů (kdysi cechovnický organizované korporace k péči o chrámový zpěv) z r. 1695.⁹⁹⁾ O hudebních schopnostech mnohých Slavíků netřeba ani pochybovat, jenže nežili patrně v prostředí, aby se uplatnily jejich po rodičích zděděné sklonky. Možno se proto právem dohadovati, že kantorské povolání zatím domnělého syna panského bečváře Pavla Slavíka z Hořovic — Jana, bylo výslednicí neznámého nám podnětu neb tehdy mohl být kantorem jen ten, kdo byl dobrým muzikantem. K vyřešení této otázky a prokázání souvislosti účinků měl bych jakousi domněnku. V Berouně 17. II. 1697 byl oddán snad skoro neznámý zdický kantor Jan Slavík s Rozinou, dcerou Jana Kraysingra.¹⁰⁰⁾ O něm se domnívám, že byl synem Vítka Slavíka z Popovic u Zdic (viz pozn. č. 15). O Vítovi Slavíkovi pak, že byl potomkem Vítka ze vsi Slavíky (viz pozn. č. 14). Chybí mi sice k tomu spojovací článek (nedostatek pramenů), ale opětují, že svůj dohad vyvozuji ze zjištění, že jmenovaní jsou dosud jedinými Vítými, které jsem vypátral na Berounsku. Byla-li by tedy tato má kombinace správnou, byl hořovický bečvář Martin Slavík (viz pozn. č. 45) prastrýcem zdického kantora Jana Slavíka. O zdickém kantoru Janu Slavíkovi je zpráv nemnoho. Prvou je poznámka na poslední stránce matriky narozen. z r. 1664 ve Zdicích: »*Byl tu za kantora Jan Ignác Slavík v letu 1696.*«¹⁰¹⁾ Poté pak jen zápis o narození a úmrtí jeho dětí.¹⁰²⁾ V r. 1705 odešel kantor Jan Slavík ze Zdic. Kam, není známo. Snad se ani od svého bývalého působiště příliš nevzdálil a proto doufám, že se časem po něm najde stopa. Soudím to z toho, že ve vsi Březové u Žebráka zemřela 16. III. 1727 a na Velízi (ve vsi Kublově) byla pochována Rozina Slavíková ve věku 69 let.¹⁰³⁾ Z dosud zjištěných Slavíků jedině zdický kantor Jan Slavík měl za manželku Rozinu. Označené stáří se však neshoduje s rokem narození jeho manželky (viz pozn. č. 100), neboť po-

⁹⁹⁾ LUDVÍK VOREL, *Topografia*, str. rkp. 294. Literátská bratrstva byla zrušena za císaře Josefa II. r. 1785.

¹⁰⁰⁾ Beroun, Matr. odd. 1687/1734, str. 21. Manželka zdického kantora Jana Slavíka — Rozina, bude asi totožnou s Rozinou, dcerou Jana Kraysingera (Kragczynker) a manželky Evy ze vsi Svatá u Zdic, narozen. 28. X. 1668. Beroun, Matr. narozen. C (1664/1675), str. 135.

¹⁰¹⁾ Dopis vdp. faráře Josefa Buriánka ze Zdic z 9. III. 1938.

¹⁰²⁾ Matriky pro farní osadu Zdice jsou v Žebráce a ve Zdicích. Žebrák, Matr. A (společná) 1665/1729 přivázány zdické křestní zápisu r. 1705/8 a 1711/15. Matr. A - zdická (společná), odd. 1719/1743, narozen. 1663/1743 a zemř. 1663/1743; přivázány odd. 1707/1714 (jsou v nich však mezery). Zdice, Matr. narozen. obsahuje záznamy od r. 1664 do 1702 a poté od r. 1744. Narozené děti: Jan Hynek 1. II. 1699 (Zdice, str. 128); zemř. 27. II. 1699 (zápis v Žebráce), František Jiří 17. IV. 1700 (Zdice, str. 134), Dorota 29. I. 1702 (Zdice, str. 137; zápis je i v Žebráce), Jan 23. XII. 1703; pochován 17. III. 1704 (oba zápisu jsou v Žebráce).

¹⁰³⁾ Žebrák, Matr. zemř. A (1673/1728). Kapli sv. Jana Křt. na vrchu Velízi založil r. 1012 kníže Jaromír.

dle něho byla by dosáhla asi 57 roků. Mám-li ale na mysli zkušenosti s údaji o stáří, domnívám se, že vzniklý rozpor nemusil by mé kombinaci působití valných překážek také už proto, že ve vsi Březové Slavíkové jinak vůbec nepřicházejí. Neméně stojí za uváženou patrně jakási souběžnost kantorské rodiny Blahnů s kantory Slavíky, ač nejde-li dokonce o hlubší vztahy. Po odchodu kantora Jana Slavíka ujal se v r. 1705 zdické školy hořovický kantor Martin Blahna. V Mrtníce, kde později učil snad domnělý syn panského bednáře Pavla Slavíka z Hořovic — Jan (viz pozn. č. 94), působil Jindřich Blahna a s ním zároveň v Hořovicích Václav Blahna.¹⁰⁴⁾ Pokládám proto za velmi pravděpodobné, že toto prostředí dalo nepochybně podnět k nové, v rodě neobvyklé, životní cestě domnělého syna Pavla Slavíka — Jana, když u něho shledali hudební nadání.

*

Mrtnický kantor Jan Slavík, podle Čeledy a Vinklhofera, bratr panského bednáře Josefa Slavíka, zakladatele rodu, který nám dal proslulého houslistu — Josefa Slavíka, narodil se, jak již povídáno, asi r. 1748, neznámo kde. Jaroslav Čeleda ve svém spise »*Josef Slavík*« o něm vypravuje: »Kantor Jan Slavík, narozen 1749, kdysi učitelský mládenec v Brtnici« (snad lépe v Brtníku; ves Mrtník — Brtník, kdysi přifařená do Hořovic, je i v nejstarších matrikách jmenována — Mrtník) a ke konci podotýká: »že o podrobnostech života a působení kantora Jana Slavíka řícti se nelze, neboť není pramenů«.¹⁰⁵⁾ V r. 1767, kdy zemřel učitel na hořovické škole Václav Blahna (viz pozn. č. 104), bylo mu kolem 19 let, takže se můžeme domnívat, že byl již učitelským mládencem. Učil-li už tehdy v Mrtníce, nelze dokázati. Po úmrtí mrtnického učitele Jindřicha Blahny v r. 1763 (viz pozn. 104), působil tam učitel Josef Haura (?).¹⁰⁶⁾

¹⁰⁴⁾ Podkladem k výše řečenému byly mi matriční nálezy: Hořovice — Matr. zemř. 1679/1739, str. 20: 21. III. 1695 zemřel Jan, syn Martina Blahny. Žebrák, Matr. narozen. A 1675/1727: 5. III. 1705 ve Zdicích narozen. Josef František syn Martina Blahny. Hořovice, Matr. zemř. 1740/1768, str. 312: 24. XI. 1763 zemřel učitel (ludimagister) v Mrtníce Jindřich Blahna, stár 62 r. Tamže, str. 357: 23. V. 1767 zemř. učitel »ludirector« v Hořovicích Václav Blahna, stár 64 r.

¹⁰⁵⁾ Tamže, str. 5.

¹⁰⁶⁾ Jindřich Blahna, nepochybně syn zdického kantora Martina Blahny, pokřt. 26. I. 1710 (Žebrák, Matr. narozen. A - zdická); zapsané jeho stáří v matr. zemř. (viz pozn. č. 104) se rozchází s rokem narození o 10 let. Obdobně je i u Václava Blahny (viz pozn. č. 104), u něhož jde o rozdíl asi o 4 roky. V žebrácké matrice narozen. sv. A, v přivázené zdické části čteme: 5. IX. 1706 pokřt. dítě Václav Bartoloměj. Otec Martin Blahna, matka Veronika. Tento zápis se opakuje s menší obměnou v žebrácké matr. narozen. sv. A - zdické: 25. VIII. (!) 1706 pokřt. dítě jménem Václav od pana děkana Františka Fiály z města Žebráka, z otce Martina Blahny »cantora Zdického«, matky Veroniky. — Dne 2. II. 1766 oddán Josef, učitel (ludimagister) mrtnický, původem z Čimelic (p. o. Písek), syn Františka Haury (?), učitele z vesnice již jmenované, s Annou původem z vesnice Koniárova, dcerou Jana Čepeláka; oddavky se konaly ve filiálním kostele v Mrtníce.

Patrně teprve za něho se dostal Jan Slavík na mrtnickou školu jako učitelský pomocník. Kantor Jan Slavík poprvé se oženil, když mu bylo 22 roků, v Mrtníce 5. II. 1771 s Kateřinou, dcerou Antonína Hilgartnera.¹⁰⁷⁾ A to byl již na tamní škole učitelem (ludimagister); zmíněný Josef Haura asi z Mrtníka odešel. Kantor Jan Slavík, jak jsem se již zmínil záhy však ovdověl, neboť jeho manželko Kateřina zemřela mu v mladistvém věku 19 let dne 10. X. 1771. V jejím úmrtním zápisu, opakuji, je manžel zapsán křestním jménem — František.¹⁰⁸⁾ Nejsou mi známy prameny pp. Čeledy a Vinklhofra, podle nichž kantor Jan Slavík a panský bednář Josef Slavík byli bratry. Bylo-li by snad později třeba, nelze přehlédnouti, že zdický kantor Jan Slavík měl syna Františka Jiřího, o jehož a konec konců jeho potomků osudech není zatímničé ničeho známo (viz pozn. č. 102). Mrtnický kantor Jan Slavík se oženil po druhé s Annou asi v r. 1773, neznámo kde. Svatbu měl takoořka zároveň se svým bratrem, panským bednářem, Josefem, poněvadž prvé děti obou se narodily přesně s tříměsíčním rozdílem. V r. 1777 opustil Mrtník a stal se učitelem v Hořovicích. V křestních zápisech svých dětí je jmenován: ludimagister nebo mistr a školní učitel hořovský. Z poznámky v r. 1785 vysvítá, že v Hořovicích bydlil v č. 28. V Mrtníce se narodily z manželky Anny tyto jeho děti: Anna Marie 13. IX. 1773, Františka Rímská 25. XI. 1774, Jan Nep. 16. V. 1776. V Hořovicích: Terezie 24. IX. 1777 (matka zapsána jménem Kateřina (?); křest. jméno jeho prve manželky), Kateřina 5. V. 1779, Anna Barbora 13. XI. 1780, Anna 14. XI. 1782, Máří Magdalena pokrt. 24. I. 1785, Augustina 23. VIII. 1786, Josefa 7. III. 1789 a Kateřina Sienská 28. IV. 1791.¹⁰⁹⁾ Kantor Jan Slavík zemřel v Hořovicích v č. 2 dne 4. VII. 1820, stár 72 r.; příčina smrti označena »an der allgemeinen Entkräftung« (na pověchné vysílení). Pro pamět opisuji jeho úmrtní zápis:

»Pan Jan Slavík skrze 52 leta horlivý školní učitel jak zde v Hořovicích tak v Mrtníce nejprve a první varhaník v celém Beraunském kraji.«

Doložka u zápisu »gratis«, zdarma, dá tušiti, že mu byl vypraven čestný pohřeb alespoň pokud jde o církevní obřady.¹¹⁰⁾

¹⁰⁷⁾ Hořovice, Matr. odd. 1766/1830, str. 33: . . . honestus juvenis Joannes Slavik ludimagister Mrtnicae cum virgine Catharina filia domini Antonii Hilkartner ad Regia Commercia Commissarii.

¹⁰⁸⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1768/1852, str. 69: . . . Catharina uxor Francisci Slavik ludimagistri ad filiale Mrtník (v domě č. 2). Příčina smrti neudána. Domnívám se, že šlo tehdy o nějakou epidemii, poněvadž jsem zjistil v matrice zemř. od podzimu r. 1771 až do jara r. 1772 zvýšený počet úmrtních zápisů, až i 14 za den. Zevrubnějších zpráv nemohl jsem se však dopátrati.

¹⁰⁹⁾ Hořovice, Matr. narozen. 1773/1779 až 1795, str. 11, 31, 55, 81, 13, 66, 140, 285, 289, 293, 298. Které z nich zemřely, neuvádím, ježto nepatří do rámce tohoto článku.

¹¹⁰⁾ Hořovice, Matr. zemř. 1768/1852, str. 551.

Hořovický kantor Jan Slavík se pokládá nejen za objevitele hudebního nadání svého synovce Antonína, syna panského bednáře Josefa Slavíka (viz pozn. č. 96), nýbrž i za budovatele jeho životní dráhy, na níž se mohla plně rozvíti jeho po předcích zděděná hudební disposice. Tím bylo také dánno vhodné prostředí i dětem potomního jineckého a později hořovického kantora Antonína Slavíka, jež přišly na svět s vrozenými rodovými hudebními sklony, které nabyla nejmohutnější výrazu u jeho syna a našeho slavného houslisty — Josefa Slavíka, naroz. 26. III. 1806 v Jincích.¹¹¹⁾ Přichází proto bezděky na mysl otázka: Bylo by vůbec houslisty Josefa Slavíka, kdyby nebylo hořovického kontora Jana Slavíka?

*

Na konec několik slov k rodinné tradici o souvislosti větve naší s větví houslisty Josefa Slavíka. Opěrným bodem k pokusu o zjištění alespoň krajové příslušnosti byly mi vpredu jmenované dvě listiny ze XVII. stol. Časově nejsou shodné s osobou, na niž jsem ze všech žebráckých Slavíků soustředil svůj zájem. Proto nezbytně vyplývá, že někde v pozadí je neznámý člen rodu, který měl snad k nim, ať už jakýkoliv vztah. Vávra ve svých »Pamětech« (str. 247) se zmíňuje o kováři Danielovi z Karlovy Huti (své zprávy čerpal z berní rully z r. 1654). Byl by snad on pojítkem k citované listině ze XVII. stol. z Karlovy Huti? Není bez zajímavosti, že mezi osadníky karlohuťskými jmenuje chalupníka Jana Malíka a zet Kryštofa Slavíka z Chodouně Václav Malík hospodařil na gruntu (1715) před Václavem Veselým (viz pozn. č. 80). Svým obsahem však upozorňují na jakousi kontinuitu v lesnickém povolání, jež je bezpečně prokázána.

Matriky v Žebráce nesahají tak hluboko, ale přece natolik, aby mohl říci, že Vavřinec Slavík, naroz. asi r. 1680, jenž je ústřední postavou mého badání, nebyl tamním rodákem. Do Žebráka přišel odněkud přibližně v době, kdy se objevil v Hořovicích Pavel Slavík. O tomto víme, že tam byl nejpozději v r. 1700 (viz pozn. č. 72). Vavřinec Slavík pak v r. 1704, čehož je nám dokladem jeho svatební zápis z 22. I.¹¹²⁾ Oženil se se Sybilou. Rodiče snoubenců a zaměstnání ženicha neuvedeno. Zdá se však, že zaujímal význačnější místo, ať už samostatné, nebo jako panský zaměstnanec. Soudím tak z kmotrů neb křestních svědků jeho dětí, jimž byli, mimo jiné, šlechtici a občané, jichž jména připomínají, že jde asi o osoby v panských službách. Pátrání v archivu hradu pražského po podrobnostech bylo bezvýsledné.¹¹³⁾ Nejožehavější otázkou dosud zůstává,

¹¹¹⁾ JAROSLAV ČELEDA, Josef Slavík, str. 6; FR. VINKLHOFER, Josef Slavík, str. 12.

¹¹²⁾ Žebrák, Matr. odd. A 1665/1727.

¹¹³⁾ Podle informace jmenovaného ředitelství z 9. IV. 1937 č. j. 704/1937 o aktech o panství Točnickém se dovdáme, že »v tamních archivních fondech dvorské komory je určitý materiál týkající se panství Točnicka a Zbiroha ze st. XVI., XVII. a hlavně XVIII. (1744—1800)«. Z nejdůležitějšího období pro mé

byli-li Pavel a Vavřinec Slavík vůbec příbuzními. K jejímu vyřešení nemám dosud podkladů. Myslím, že ani na domněnku by nepostačovalo, spatřovati jakousi rodinnou souvislost v letech narození obou (1675 a 1680) a poté jich takořka společný příchod do blízce sousedících měst (panského a královského komorního). Nejspíše pravděpodobný dohad tkvěl by v posuzování neznámého neblahého dědictví po předcích, které postihovalo některé členy rodu v přibližně stejných letech. Na př. v Hořovicích: Adám, syn Martina Slavíka, zemřel stár 33 r.; Jiří, syn Vavřince Slavíka, v 31 letech; Josef, syn Pavla Slavíka, když mu bylo 38 r.; František, syn Matěje Slavíka, v 28 letech; Vavřinec Slavík ze Žebráka v 34 letech a kovář Václav Slavík ze Žebráka zemřel stár 38 r. Jinak průměrný věk všech mužů činil tehdy 52 r.; větší stáří bylo výjimkou.

Vavřinci Slavíkovi se narodili a byli pokřtěni: Kateřina Barbora 13. XI. 1704 (spolukmotra paní Anna de Bois — zapsána Anna Deboisová), zemř. 2. III. 1705, Jan Daniel 4. XII. 1705 (kmotr primas Daniel Wolfgang Evančický), Jan Leopold II. I. 1708 (kmotr lesmistr, magister silvarum, ryt. Jan Leopold Ott z Ottenfeldu), František Štěpán 26. XII. 1710 a Johanna Magdalena 31. VIII. 1714 (kmotra šl. Markéta Koczaurová — sídlila na hradě Točnici), zemřela 2. VIII. 1715. Poslední dítko bylo již pohrobkem, neboť Vavřinec Slavík skonal 2. II. 1714, stár 34 r.¹¹⁴⁾

Z dětí Vavřince Slavíka jsou pro nás nejdůležitějšími Jan Daniel a Jan Leopold. Prvý byl Janem a druhý Leopoldem. Dokladem toho byl by svatební zápis z 13. IX. 1735 druhého syna Vavřince Slavíka — Jana Leopolda neb je v něm pojmenován pouze Leopoldem. Oženil se s Veronikou Lahodovou. S ní měl osm dětí, vesměs pokřtěných v Žebráce: Barbora 3. VI. 1736, Vavřinec František Ignác 31. VII. 1739, Jiří II. IV. 1741 (křest. svědkem byla Anna Maxmilliana z Ottenfeldu), Eva 21. XII. 1742 (kmotra Eva Maxmilliana z Ottenfeldu), Anna Maxmilliana 6. VIII. 1744 (kmotra Anna Maxmilliana z Ottenfeldu; otec zapsán jménem Slavíček, t. j. syn Slavíka), Máří Magdalena 17. VII. 1746 (zemř. 25. X. 1746), Máří Magdalena 28. VIII. 1753 a František 22. XI. 1756. V křestních zápisech dětí je poznamenáno, že jsou ze Žebráckých rodičů svobodních neb měšťanů svobodních (nepoddaných).¹¹⁵⁾ Leopold Slavík se později odstěhoval do Prahy.¹¹⁶⁾

pátrání t. j. z prvej poloviny XVIII. st. není, jak vidno, téměř žádných písemností. Další zpráva z 13. V. 1937 č. j. 714/1937 praví ve vči akt bývalé dvorské komory o panství Točník a Žebrák, »že o Vavřinci Slavíkovi a jeho blízkých příbuzných v Žebráce z konce XVII. st. se nedalo nic bližšího zjistit«.

¹¹⁴⁾ Žebrák, Matr. narozen A 1675/1729; tamže, Matr. zemř. A 1673/1729.

¹¹⁵⁾ Žebrák, Matr. odd. B 1729/1760; tamže, narozen. B 1729/1760.

¹¹⁶⁾ EDUARD ŠEBESTA, *Popis obyvatelstva hl. měs. Prahy z r. 1770 I. Staré město*. V Praze 1933, str. 187: »Krechty« čp. staré 856/I. (čp. 776/I.) »u Koubíčků« — Leopold Slavík neměšťanský krejčí ze Žebráka. Název »Krech-

O prvém synu Vavřince Slavíka — Janu Danielovi se domnívám, že asi on bude tím hledaným nadlesním Janem Slavíkem, jenž byl praotcem naší větve. U něho jsem uvázl na mělčině, takže kromě dohadu nemohu říci, kdy a kde se narodil, měl svatbu a zemřel. O jeho bytí jsou dosud pouze dva doklady, a to svatební zápis jeho syna, fořta na panství Proseč — Obořiště (fara Nová Cerekev) Jana Slavíka: »Anno Domini 1759... quae erat 19ma Augusti interrogavi honestum juvenem Joannem Slavík post defunctum Joannem Slavík ex oppido Kardašova Řečice, sponsum Chusniczii natum et eius sponsam virginem Mariam Magdalénam propriam filiam Joannis Laczek fabri ferrarii ex oppido Božejov... Quae etiam promulgationes factae sunt in ecclesia Strmiloviensi.¹¹⁷⁾ Vysvětlení otázky svatby myslivce Jana Slavíka až v Božejově, když před svatbou bydlil ve Strmilově (nepochyběně byl ve službách hrabat Podstatzkých-Lichtensteinů na panství Strmilov-Kunžák; archiv shořel), dá tušit osobnost svatebního svědka, božejovského myslivce Josefa Vendla, u něhož je poznámka, že je původem z Choustníku (oriundus ex pago Chusnik). Myslivec Vendl byl patrně jeho strýcem.¹¹⁸⁾ Podle let;¹¹⁹⁾ narodil se tedy v Choustníku asi v r. 1734. Z uvedeného vysvítá, že nadlesní Jan Slavík působil v Choustníku na Táborskou kolem r. 1734 a že nejpozději r. 1759 byl už mrtev. V Choustníku matriky začínají 1775, nebot dřívější shořely. Tím také ztraceny veškeré naděje k získání podrobností o jeho rodině. Tamní pak pan-

ty« vysvětlil mi Archiv hl. m. Prahy dopisem ze 7. IV. 1937 č. j. 684/arch.: »„Krechty“ bylo místo při břehu řeky (Vltavy), nezastavěné a pusté, kde pracovali sanytrníci a koželuži. Dům čp. 776/I. (staré 856/I.) stával však v ulici Rásnovce. Dnes již nestojí, neboť při úpravě místa pro stavbu ministerstva obchodu byly domy rozbořeny».

¹¹⁷⁾ Božejov, Matr. odd. III. A, str. 65.

¹¹⁸⁾ Božejov, Dopis vdp. faráře Jana Bartíka ze 16. VII. 1938: 15. II. 1746 oddán Josef Vendl, syn Františka Vendla z Choustníku (ze vsi Chusnitz) s Dorotou, dcerou Augustina Poláčka, mlynáře z Božejova. Myslivec, vdovec, Josef Vendl se oženil po druhé 3. VI. 1773 s Marií, dcerou Norberta Poláčka, mlynáře z Božejova. Na vysvětlenu ke svému dohadu o příbuzenství uvádí: Fořt Jan Slavík, syn nadlesního Jana Slavíka, se narodil asi r. 1734 v Choustníku, v r. 1745 byl se svým otcem v Kardašově Řečici a před svatbou (r. 1759) mysliveckým mládencem na panství Strmilov - Kunžák. Porovnám-li nejen rozpětí let, kdy se oba Slavíkové objevují na různých místech, nybrž i vzájemnou vzdálenost téhoto míst dospívám k náhledu, že jmenovaný Vendl byl jistě příbuzným, s nímž udržovali, ať už v jakékoliv formě, styky. Nepochyběně jeho přičiněním měl fořt Jan Slavík nevěstu také z Božejova a dostal místo na sousedním panství, Proseči - Obořiště, ač-li zde nepůsobily třeba i jiné neznámé vlivy. Výsledkem téhoto dohadu bylo by snad i rozluštění dosud nevyřešené otázky ženitby potomního nadlesního Jana Slavíka, a to tím způsobem, že bychom mohli pokládati za dosť pravděpodobné, že se oženil v Choustníku (asi mezi r. 1728 až 1733) se sestrou zmíněného Vendla — Kateřinou, kamž ho zaválo jeho myslivecké povolání buď »vandrem«, nebo doporučením. úmrtního zápisu z 2. VII. 1820 zemřel fořt Jan Slavík ve věku 86

¹¹⁹⁾ Nová Cerekev, Dopis vdp. faráře Antonína Tichého ze 14. X. 1933.

ský archiv nemá prý materiálií z uvažované doby.¹²⁰⁾ Druhým dokladem je jediný zápis v kardašořečické křestní matrice: V Cikaru, 16. listopadu 1745 pokřtěno dítě Leopold. Otec »svobodný, pán Jann Slavík Überjäger«, matka Kateřina. Kmotrem a křest. svědky byli: Filip Bezpalec, šafář vřesenský, Jan Seydl, myslivec vřesenský, Majdalena Hielgertová, glasmistrová z Kaštýna a Kateřina Marausková, šafářka ze Lhoty.¹²¹⁾ Úmrtní zápis, vzhledem ke zprávě ve svatebním zápisu fořta Jana Slavíka, že je synem zemřelého Jana Slavíka z Kardašovy Řečice, jsem v kardašořečických matrikách nenašel. Buď se zapomnělo úmrtí nadlesního Jana Slavíka zapsati, nebo zemřel smrtí tragickou na služební cestě na neznámém místě. Konečně lze se i domnívati, že jde o ztěžka vysvětlitelný omyl v hlášení fořta Jana Slavíka na božejovské faře. (Viz obdobný případ v pozn. č. 69). Pobyt nadlesního Jana Slavíka v Kardašově Řečici už pro jeho služební hodnost je skutečnou otázkou. V obsáhlém díle, jež napsal Jaromír Hrubý — Bart. Vít a, *Místopis Kardašovy Řečice*, není o něm zmínky.¹²²⁾ Pokud se v něm popisuje historie »Cikaru« (samota se stejnojmenným revírem, nalezející číslem do Kardašovy Řečice) napsal autor: »Hajní byli při panských lesích dříve, než byli zavedeni revírníci a potom i nadlesní. Pro hajného byl proto vystavěn byt již v polovině XVIII. st. nad potokem Řečicí pod cikarským mlýnem a prvním známým hajným byl Josef Marous, ženatý od r. 1758.« Poté píše, že »cikarskou myslivnu vystavěl kolem r. 1769 hr. Paar, v níž přebýval pořadatel lovů neboli »reitjäger«. Z řečeného by vyplývalo, že v historii Cikaru je mezera, o které snad ani autor neměl tušení; zápis z r. 1745 o narození Leopolda Slavíka nepochybňě přehlédl. Kdy přišel nadlesní Jan Slavík do Kardašovy Řečice, není známo. Pouze je jistlo, že tam byl v r. 1745. Tehdy naležela Janu Václavu Carettovi hraběti z Millésima. V příštím roce však (1746) prodal ji Frant. Karlu Rudolfu hraběti ze Sweerts-Sporcku, který Kardašovu Řečici držel až do r. 1752. Hrabě Caretto po prodeji Kardašovy Řečice si patrně nevzal nadlesního Jana Slavíka s sebou, poněvadž jsem ho nenašel na žádném z tehdejších jeho panství. Kdyby byl snad krom nadání přece zůstal v Kardašově Řečici ve službách Sporckových, ovšem za předpokladu, že nebyl přeložen na jiné panství, myslím, že by se byla zajisté přihodila nějaká rodinná událost ať už pro jakýkoliv

¹²⁰⁾ Choustačk, Dopisy vdp faráře Jana Poura z II. I. 1934 a Správy velkostatku Raoula Rohana z 15. VIII. 1934.

¹²¹⁾ Kardašova Řečice, Matr narož. 1692/1749, fol. 510. Svobodný, znamená totikéž nepoddaný.

¹²²⁾ Pojmenování »Cikar« vzniklo dobou ze jména »Cvikar«. Někdy v prvé polovině XVI. st. byl vystavěn pod rybníkem »Popelovem« mlýn, jež drželi pak dlouhou dobu mlynáři Cvikarové (Cikhartové) a po nich přešlo jméno Cvikar jak na mlýn, tak i na ostatní budovy, postavené později poblíže mlýna. Místo Cvikar se vyslovovalo a psalo již r. 1722 také zkráceně Cikar. Tamže I./68, 122, 128, III./266, 269. Nákladem města, 1929.

druh matričních zápisů. Nebylo tomu tak! Musila tedy rodina nadlesního Jana Slavíka, i kdyby tam byl skutečně zemřel, opustit Kardašovu Řečici, ježto jméno Slavík se objevilo v kardašořečických matrikách teprve téměř po padesáti letech (r. 1791).¹²³⁾

Shrnu-li dosavadní získané zprávy o nadlesnímu Janu Slavíkovi, zjišťuji, že nebylo tehdy v Kardašově Řečici zřízeno místo nadlesního. Nad to pak nabývá zvláštěho výrazu, pro nějž nemám dosud vysvětlení, poznatek: Za svého působení na Choustníku kolem r. 1734 byl nadlesní Jan Slavík ve službách majetnice panství M. Konstancie baronky Sporckové, provdané za hraběte Karla Voračického z Paběnic.¹²⁴⁾ Nato se objevuje v Kardašově Řečici, a to těsně před koupí tohoto panství (r. 1746) hrabětem F. K. R. Sweerts-Sporckem. Možná, že jde o pouhou shodu okolností. Nebo, byl tam snad vyslan k ocenění lesního majetku? Kdož ví?! A tak dodnes zahaluje nadlesního Jana Slavíka historická mlha, o níž, věru, nemohu říci, kdy se rozptýlí.

Podkladem k mé domněnce, že synem Vavřince Slavíka ze Žebráka — Jan Daniel bude nepochybně mnou hledaný nadlesní Jan Slavík, je zejména dosavadní zjištění, že jediné na něho se hodí veškeré mé dohady, vyplynuvší z jakéhosi přesvědčení, že dotčené dvě listiny ze XVII. st. jsou v příčinné souvislosti s námi pro svůj obsah. Kromě toho kmotrovství členů rodiny de Bois a ryt. Jana Leopolda Otty z Ottenfeldu s rodinou. V Žebráce žil též v posuzovaném období ryt. Ferdinand Vojtěch Schleichart z Wiesenthalu (hejtman dragounů, svobodné kompanie hejtman a »supremus vexillarius, praefectus aulicus illustr. comitis Piccolomini«).¹²⁵⁾ A syn nadlesního Jana Slavíka, fořt Jan Slavík, byl ve službách majetnice panství Proseč - Obořiště Marie Františky Schleichartové z Wiesenthalu provd. Kerndligerové z Ehrenfeldu.¹²⁶⁾ Poté nepoddanství nejen nadlesního Jana Slavíka, nýbrž i jeho zatímne domnělého

¹²³⁾ Ve mlýně Martina Tupého č. 117 byl zaměstnán Antonín Slavík z Mezimostí. Po smrti Martina Tupého (28. VII. 1791) se oženil s vdovou Eleonorou dne 11. X. 1791 (jemu bylo 36 r. a ji 32 r.). S ní měl tři děti: Josefu (24. XII. 1793), Matyáše (3. II. 1796) a Jakuba (26. IV. 1800). Mlýna se později ujal jeho pastorek Karel Tupý (naroz. 19. I. 1784), který se oženil 20. X. 1810 s Kateřinou Jandovou. Jejich synu Karlu Eugenu, naroz. 14. I. 1813, potomnímu knězi řádu premonstrátů a oblíbenému básníku Boleslavu Jablonskému, byl Antonín Slavík nevlastním dědečkem. Eleonora Slavíková, ovdovělá Tupá, zemřela 7. VIII. 1805 v č. 117. Antonín Slavík i s dětmi asi někam odešel, poněvadž se v matrikách více neobjevuje. Viz Kardašova Řečice, Matr. sv. VI. odd. str. 9; naroz., fol. 19, 26, 40; zemř., fol. 35 a dopisy vdp. děkana Jaroslava Pauluse ze 6. X. 1933, 9. IV. a 21. IV. 1934. Podle Josefinského katastru z r. 1785 resp. v protokole z 26. V. 1787 panství Třeboňského — Mezimostí, hospodařili na č. 17 Jan Slavík a na č. 62 Lukáš Slavík. Příslušel-li k některému z nich kardašořečický Antonín Slavík, zatímne revím. Pokud jde o nás, myslím, že s ním máme společné pouze jméno.

¹²⁴⁾ Ottův slov. nauč. XXIII./903.

¹²⁵⁾ Žebrák, Matr. sv. A, 1665/1729.

¹²⁶⁾ Ottův slov. nauč. XX./778.

bratra Leopolda Slavíka ze Žebráka a nad to, že druhý známý syn nadlesního Jana Slavíka byl pokřtěn jménem Leopold, jež je v jižních Čechách poměrně vzácné. Při nejmenším je zajisté pozoruhodné, že právě známí dva synové nadlesního Jana Slavíka měli shodná křestní jména s prvými dvěma syny Vavřince Slavíka ze Žebráka. Nakonec pak zjištěný fakt, že Vendlové (viz stat o fořtu Janu Slavíkovi) byli hojně rozšířeni zvláště na Zbirožsku.¹²⁷⁾

Najít dosud chybějící rozvátky z knihy životních osudů Slavíků bude prací velmi krušnou, najdou-li se vůbec.

D R O B N O S T I

Václav Hadač:

Příbuzenstvo Jana Peldřimovského z Viškořic.

O rodu známého sekretáře české komory Jana Peldřimovského z Viškořic a jeho příbuzenských vztazích k jiným rodinám domažlickým množství materiálu poskytuje jeho objemná pamětní kniha z 1. polovice 17. století, uložená ve schwarzenberském archivu v Třeboni. Podle ní se Jan Peldřimovský, jehož nejstarší předkové pocházeli z města Načeradce, narodil ve Štěbře v pondělí masopustní léta 1556 jako syn tamního městského písáře Jana Bakaláře jinak Kule, rodiče pelhřimovského, a jeho manželky Doroty, dcery Tomáše Krásného, měšťenna domažlického a téhož ženy Anny, oddaných v kostele domažlickém. Po smrti manžela Jana († 1566) vdala se Dorota vdova znovu za Matouše Číču, člověka možného, měšťenna města Domažlic, kam sebou vzala syna Jana Peldřimovského a jeho tu při sobě chovala, dceru pak její Zuzanu tu jest sobě za dceru zašlibenou přijala Anna Pitrušková vdova, jejíž dceru Justynu měl svrchnupsaný Jan Bakalář za první manželku. Po smrti Anny Pitruškové Dorota matka též Zuzanu k sobě do města Domažlic jest vzala a tu tolíkéž jako i syna při sobě chovala. Ze pak vejšpaný Matouš Číče s Dorotou matkou Jana Peldřimovského dlouho v životy jest nezůstával, nýbrž z tohoto světa skrz časnou smrt vykročil, dotčená Dorota zase jest svůj stav vydovský proměnila, pojavši sobě zase jiného manžela Jana Kantorovič, kterýž se potom psal z Hořiměřic; a to jest bylo okolo 1573 anebo 1574 léta. Otec tohoto Jana Kantorovič byl rodilý z města Berouna a byvši v Domažlických kantorech, tu jest se oženil a téhož Jana syna splodil, kterénužto příjmi, protože otec jeho byl tu v Domažlických kantorech, jméno Kantorovič zůstalo. Matka pak Jana Kantorovič jakožto otěima Jana Peldřimovského z Viškořic ta jest potom po smrti prvního manžela svého jménem N. Kantorovič pojala sobě za manžela Jana Matyáše písáře Hradského, kterýž jest na onen čas, dokadž jsou páni z Švamberka Chody okolo Domažlic drželi, jich písárem na hradě domažlickém, k týmž Chodům náležitěm, bejval a odtud písář Hradecký sloul. S manželkou Dorotou rodem Krásnou z Domažlic měl Jan Kantorovič několikero dítěk mužského i ženského pohlaví, z nichž však žádné k ženění a vdání nepřišlo

¹²⁷⁾ Viz na př.: Adam Vendl ze vsi Čekova (Hořovice, Matr. odd. 5. II. 1679); Jiří Vendl, šafář švabinský — zámek Zbiroh, Matěj Vendl, Karýzek (Cerhovice, Matr. narož. 1678/1706, str. 137, 140).

kromě Viktorin prvorzený syn téhož Jana Kantorovic, jednobříšní bratr Jana Peldřimovského z Viškořic. Měl sice Jan Kantorovic ještě jednoho syna jménem Jana, jenž byvší již ženichem měl sobě pojímati k stavu svatomanželskému dceru jednoho pána Příchovského, ale prve nežli se to skoncovalo, on Jan prostředkem časné smrti z tohoto světa jest vykročil. A tak nepozůstav než tolíko sám Viktorin, syn Jana Kantorovic, ten jest sobě vzal za manželku Alžbětu dceru pana Jana Čecha z Kosmáčova z města Hradce Jindřichova, pozůstalou vdovu po někdy Pavlovi Kafunkovi z Poborovic na Votině, městěnínu města Klatov. S touž pozůstalou vdovou Kafunkovou splodil Viktorin Kantorovic dítky Annu, Dorotu, Jana a Kateřinu, z nichž syn Jan sobě vzal za manželku dceru Víktorina Vokřínska, městěnína města Domažlic, Kateřina pak dcera vdala se za Michala Šefelmajera fendrycha, ale ten nebyvši s ní dlouho, dceru s ní splodiv, z tohoto světa jest vykročil, totíž od sedláčků v Rakousích okolo Lince jest zamordován. Když jest pak Alžběta Kafunková manželka Viktorina Kantorovic z tohoto světa skrze smrt vykročila, Viktorin manžel její pojav sobě zase za manželku Annu dceru Zikmuňdu Vilíma a Jakuba, ale jak ona tak i dítky její v čas morové rány ve vsi Petrovicích nedaleko Domažlic, tu, kdež jest týž Viktorin Kantorovic bydlel, jsou všickni pomřeli (léta 1613), a tak nepozůstalo po něm Viktorinovi žádných dětí mimo ty nahore jmenované Janu syna a dceru Kateřinu. Potomně pak, když jest Jan Kantorovic, kterýž jest od J. M. C. někdy císaře Rudolfa II. (dne 4. září 1592) erbu na vladyctví dostał, aby se z Hořiměřic psátí mohl, a potom léta 1606 rychtářem J. M. C. v městě Domažlicích byl, v tom pak divným způsobem a jistým řízením božím na cestě jedouc domů na saních šlakem poražen byv léta 1614 (v únoru) z tohoto světa vykročil, Dorota manželka jeho přečkavči jak Viktorina syna svého i jeho všeckny děti krom Jana a Kateřiny, počala jest sobě, jsouc již věku seslého, s tak velikým hospodářstvím, které se tu při městě Domažlicích nacházelo, postyskovati a posléze smlouvou přátelskou odevzdala je léta 1614 svému synu Janovi Peldřimovskému z Viškořic, na ten čas J. M. C. raddě a sekretáři komory české. Nedlouho po roce 1618 pak Dorota vdova zemřela, odkázavši svému vnuku po dcéri Zuzaně Janovi Kaplánkovi 300 kop měš. ze statku svého Číčovského v Domažlicích. Majestátem daným 1. února 1588 propůjčil císař Rudolf II. svrchupsanému Janovi Peldřimovskému a bratřím Václavovi a Šimonovi Viškům erb neboližto znamení vladyctví a přídomek z Viškořic, novým listem z 29. prosince 1592 pak jim erb polepšil. Následujícího roku dosáhl Jan Peldřimovský městského práva na Starém Městě Pražském, léta 1613 pak si koupil dvůr poplužní Prače u Hostivaře a psal se potom z Viškořic a na Pražích. . . .

Dr Václav Mostecký:

Kašpar Matyáš ze Sudetu.

Jestliže se pan ředitel Josef Házr-Písecký pustil před jubilejními slavnostmi r. 1935 do historického románu s ústřední postavou Kašpara Matyáše ze Sudetu,¹⁾ měl jistě na myslí něco podobného, co Zikmund Winter ve svém Mistru Kampanovi. Zde vodňanský rodák zachycuje ve své osobě a na svých životních osudech tragický výsek českých dějin kolem Bílé hory, tam

¹⁾ JOS. HÁZR-PÍSECKÝ, *Pani Kateřina ze Sudetu*. Vlastivědný sborník Zlatá stezka, roč. VII. a VIII., TYŽ, *Kašpar Matyáš ze Sudetu*. Vyd. A. Dvořák, Vodňany, 1935, str. 321.

soused vodňanský dává nám prožívat totéž dějinné období na zmenšeném jevišti malého města královského v jižních Čechách, na křižovatce cest z Prachatic, Netolic a Čes. Budějovic do Písku, Týna, Prahy, Kutné Hory. I dramaticky zpracoval autor tutéž látku a s úspěchem tak popularisoval minulost a historii při oslavách 600. výročí Janova privilegia v roce 1936. Autor románu i divadla se předem seznámil dosti podrobně s vnitřním životem ve městě, sledoval životní osudy hrdinovy i jeho současníků, oživil si na troškovitých pozůstatcích a ze suchých dat dobovou vůni i místopis, takže ve snaze po historické pravdě spíše dával přednost odbornému poučení nežli volnost básnické fantasií.

Poněvadž podepsaný dodával neopracovaný stavební materiál ze svých zásob výpisů archivních, mohl by krok za krokem ověřovati jednotlivá data, doplněvaná v malíčkostech fragmentálnimi náčrtky v Almanachu města Vodňan a v Průvodci po městě z r. 1914 a 1926. Místo takové práce, více zbytečné nežli obtížné, seznámil raději čtenáře s galerií postav, pokud mají k zajímavé osobnosti Kašparově nějaký vztah.

Kašpar Matyáš ze Sudetu přišel do Vodňan z Č. Budějovic, kde žili i daleko jeho dva bratři, Daniel a Mikuláš. Sestra se provdala za soběslavského souseda a později primátora Václava Prokeciusa ze Šnéberku. Přijetí Kašpara Matyáše za souseda se stalo v pátek po sv. Mikuláši 1607, za purkmistra Tomáše Herštejnského; purkrechtu musil složiti žadatel, předloživší zachovací list od pana purkmistra a pána města Čes. Budějovic, neobykle vysokou sumu 20 kop. Z Čes. Budějovic byl přijat téhož roku Benedikt Pyrynger za 2 kopy, pouze malovický tkadlec z panství p. Petra Voka z Rožemberka Vít Vrbský a Václav Hladeček s vejhostem od pána města Týna nad Vltavou složili po 4 kopáčkách.

Právo městské bylo dáno Kašparu Matyášovi až po zákupu a zásnubách s jednou z nejbohatších nevěst ve městě, vdovou Kateřinou. Podle obvyklého tehdejšího způsobu oba snoubenci si navzájem »zdali své statky, neboli sloučili společně majetek. Kateřina pocházela z rozvětveného rodu Píseckých. Její rodiče se jmenovali Tomáš Píseký a Anna. Tomáš provozoval řemeslo kloboučnické, měl dům na rynku, dvůr blízko špitála, zastával často úřady od r. 1525 až do smrti 1556. První manželka jeho byla Kateřina, dcera Jiřího a Doroty Hajsflové, kteří měli dvůr proti bráně Týnské. Dorota ovдовěvši vzala si za druhého manžela Matěje Skálu a zemřela r. 1543. Z obou manželství Tomáše Píseckého pošlo více dětí, Dorota, Anna, provdaná za Mikuláše Fouňka, synovce slavného politika Bohuslava Ondřejovice, kdysi delegáta na sjezdu měst královských r. 1513 a člena výboru; syn Matouš Píseký přebíral pak funkce otcovy a zemřel 1582. Tedy dcera Tomáše Píseckého Kateřina pocházela z rodu slavného, ve městě předního. Narození kladu asi k r. 1544. Kateřina byla již dvakrát vdaná, když si brala jako třetího muže Kašpara Matyáše. Přirozené majetku stále přibývalo, ale na děti byla všecka manželství chudá. První její muž byl Pavel Tomáškův. Kateřina jej milovala opravdovou láskou, jistě se k ní choval něžně, ač jako »kramář« (obchodník) měl více starostí než volného času na hříčky milostné. Ještě po letech jako matrona zkušená a ošlehaná vichřicemi života s tklivou vděčností naň vzpomíná a v testamentu stem kop obmyšlí Pavla Herštejnského pro památku jména milovaného manžela. Pavel byl synem Tomáška z Budějovické ulice (vedle rožního domu), jeho matka Alžběta se provdala ještě za Bartoloměje Pihona a Nikodéma Satrapu. Zemřela 1587.

Druhým ženichem Katerininy byl švarný bakalář, správce vodňanské dvoutřídky Bartoloměj Vrbešský, o nějaký rok mladší než paní nevěsta, ale také myslím již vdovec, neboť nechav ceponávání nezbedné mládeže, ve městě se usadil r. 1575, to jest zakoupil, vykonávaje úřady konšelský a purkmistrovský, r. 1604 dokonce primatorský. Do knih smluv svatebních zapsán jejich sňatek v krásném měsíci máji r. 1604. Tedy oba mladí manželé naplňují svým věkem dohromady jedno plné století. Přes opojení milostné jest již nevěsta opatrnejší: nezdává všechn matejek ženichovi, nýbrž přijímá jej do statku po předešlém manželu a po matce, druhou polovici sobě zůstá-

vujíc. Ženich myslí ještě reálněji a vyhrazuje si jasně a určitě 500 kop, což není jméní nepatrné. Bohužel vkrátku Kateřina zase ovdověla a po druhé vstupovala do smutného stavu osířlosti a opuštěnosti. A tehdy k vдовě překyující jméním, důstojnou a rodinnými vlivy a známostmi vzplál neuhasitelnou láskou Matyáš ze Sudetu, aby spojil majetek měšťanský s erbem rytířským. Oba manželé zdali navzájem své statky 11. října 1607. Nevěsta byla alespoň o 25 let starší nežli ženich, proto není divu, že mužova láska se omezovala na jiné světské radosti s vyloučením rodinných sentimentalit. Ale ctizádosti Matyášové bylo učiněno zadost hodnostmi městskými, jimž byl sice zahrnován ve skrovnosti, ale přece. R. 1608 byl zvolen starším obecním na předposledním místě za primase Jakuba Růžhy, r. 1611 již jej vidíme v hodnosti konšela, třeba zase posledního řádu, za primatorství Tomáše Herstejského. R. 1613 fungoval jako městský rychtář při projednávání pozůstalosti předměstského souseda koželuha Simona Záblatského. O velikosti jeho majetku svědčí to, že půjčil obci písecké r. 1613 v dubnu 700 kop.

Pravda, se sedivou svou manželkou hrubě nakládal a byl k ní podle její vlastní charakteristiky »arcinemilostivý«, ale přec si získává naše sympatie svým nebojácným vystoupením proti všemohoucímu gubernátorovi, který tiskl město a měšťany v době zástavy Marradasovy. Podstoupil dlouhý a těžký žalář, zaměniv pohodlný život v otroctví za hrdý zápas za svobodu. Nevyužil vlivu mocných přátel, kteří dovezdli působiti i na Marradasova regenta Jermiáše Taiga, opakoval svou »svévoli«, ač zakusil hořkosti trestů, a zmizel s jeviště 1636 podle referátu urozeného gubernátora Servaciusa Hurdome de la Fosseni: »potom šatlavní dvěrce mocně vyrazýl (!) a z města odešel«.

Tak se končí ve Vodňanech historie tohoto bouřliváka, hodně podobného kutnohorskému chvastounu a rváči, lehkomyslnému frejřiři a přec upřímnému milovníku své vlasti a religionu evangelického — Mikuláši Dačickému z Heslova.

Jan Lintner:

Matyášové ze Sudetu v Soběslavi.

Matyášové ze Sudetu neměli sice v Soběslavi vlastního zíkupu, ale někteří členové tohoto rodu žili v Soběslavi za války třicetileté. Tak ve svém stáří uchýlil se z Vodňan do Soběslavě Kašpar Matyáš ze Sudetu, jenž napsal tu 2. prosince 1638 svůj křsaft; z něho jest možno pro genealogii Matyášů vytéžiti tato zajímavá data: Druhá manželka Kašparova jmenovala se Alžběta a žila ve Vodňanech na Matyášovském domě; pan Kašpar rozešel se s ní patrně ve zlém, jakž vysvítá ze slov, jimž odůvodňuje, proč manželce své odkazuje ze svého majetku takto 100 kop, ačkoliv měl v úmyslu odkázati ji všechno: »Ač jsem na jiném nebyl, jedině všecko zt ní zanechati, však že mě v starosti mé opustila a když jsem jí schvalně o nemoci mé oznámiti dal, ke mně přijiti nechtěla a ke mně se neposlušně chovala, protož ji všechnovšudy jméní svého . . . tímto mým pořízením zbavuju«. V Soběslavi bydlel Kašpar Matyáš ze Sudetu u své sestry Rozíny, provdané za Václava a Prokécia ze Šněperku a na Přehořové; jí odkázal všechno své jméno. Aug. Sedláček v Ottově slovníku naučném pod heslem »ze Sudetu« uvádí, že Kašpar Matyáš měl bratry Daniela, Zachariáše a Mikuláše. Kašpar Matyáš však ve svém křsaftu zmínkuje se o svých bratřích Albrechtovi a Janovi, kteří upadli v nemilost u J. M. císařské a utekli ze země. Brzy po sepsání křsaftu Kašpar zemřel, neboť již 5. ledna 1639 zvou Soběslavští vdovu po něm Alžbětu k publikování křsaftu, jenž vešel bez námitek v moc právní 24. února 1639. Kašpar Matyáš ze Sudetu pohřben byl patrně ve farním kostele sv. Petra a Pavla, k jehož záduší odkázal 20 kop.

R. 1639 připomíná se v Soběslavi Zikmund Matyáš ze Sudetu, synovec Kašparův. Týž po bitvě bělohorské odešel ze svého statku Vstuh u Čes. Budějovic a žil nějaký čas v J. Hradci, Třeboni a v Horách Ratibořských. Roku 1630 byl již zase na Vstuhách, ale pro nedostatek osedlých lidí těžko hospodařil. Vysvítá to z jeho dopisu z 17. června 1630 (Archiv knížete ze Schwarzenberku v Třeboni IB 1P 1b), jímž se domáhá, aby mu byl vydán jeho poddaný Václav Pražák; píše: »Připouštím toho k uvážení panu hejtmanu (Jan Ecksdorf z Hlaváče, hejtman v Třeboni), kterak mám hospodariti, když nemám takových lidí, kteří by mi pracovati pomohli.« Proto není divu, že dne 24. října 1633 prodal Vstuhu a Urtinovice k panství třeboňskému a usadil se v Soběslavi. Bydlel na domě sirotků Šturmovských a ačkoliv obec zakládal penězi, přece nebyl, aspoň od některých měšťanů soběslavských, v městě rád viděn. Zejména poručníci Šturmovští Jan Ryba a Bartoloměj Weismon mu často dávali z domu výpověď. Roku 1643 jednal s vdovou po Václavu Vojtíšovi Saskovi o koupě Červeného Újezdce, ale jak se zdá, k trhu nedošlo. Poslední zpráva o Zikmundově pobytu v Soběslavi jest z prosince r. 1649.

František Teplý, archivář v. v.:

Poslední rodu Lipovských z Lipovic v Čechách.

Člověk obyčejně želí toho, co ztratil a čeho si prve nevážil. Čech v cizině své vlasti a přemnoží i svého náboženství. Když v Rakousku za éry Bachovy četní našinci opustili rodnou zemi, část jich přejela moře, hledajíc lepší existenci v Unii, v různých státech: Illinois, Nebraska, Missouri a j., kde už po r. 1848 jejich přátele našli nový domov. Do Missouri k městu St. Louis se táhli nejvíce Chodové z Domažlicka, krajaní jejich Klatováci ze Švihovska — většinou řemeslníci, nádeníci, méně rolníci. Začátky jejich v Americe neutvářely se nikak růžově, jak očekávali. Přišli sem bez groše — a tak život jejich v novém světě aspoň na počátku byl nepřetržitá lopota a strádání. Houževnatostí, kterou imponovali, překonali všecko. Čeští kolonisti při neznalosti angličiny případali si jako sirotci — také s pláčem zdaleka o nedělích se scházeli a sjížděli do městských středisk: Chicago, Omaha, St. Louis a ti, kdož neodložili víru, hlavně ženy, docházeli k bohoslužbám, želíce, že při nich nikdo k nim nepromluví sladkou mateřtinou. Až najednou mezi nimi se objevil — první missionář, muž prostředních let, štíhlé postavy, elegantního vystupování, mnohojazyčník (mluvil plyně 6 řečí) P. Jindřich Lipovský.¹⁾ Příjemným jednáním, v St. Louis prvním kázáním o staré vlasti a o staré vídni katolických Čechů získal rázem srdce všech. Ani tu okolnost, že je urozenec, rodu baronského, když vyšla navevo, mu srdce Čechů neodvrátila, ač většina z nich ze známých příčin ke členům vrchnostenských rodin nijak nelnula. V St. Louis vydržel Lipovský od r. 1850—1857.

Jindřich Lipovský narodil se podle křestní matriky Kosové Hory u Sedlčan 5. XII. 1827 jakožto nejmladší syn z otce Václava Erasma Lipovského z Lipovic (* 1. VI. 1782, † 6. IV. 1847) a z matky Jindříšky Josefy baronessy Otilienefeldové (* 7. X. 1787, † 19. VII. 1871). Sňatku jejich bylo požehnáno 2. VI. 1812 a jejich manželství bylo obdařeno osmi dětmi: 1. Jindřich Josef Rehor * 13. III. 1813,

¹⁾ V Polsku na statku Hucisko žijí potomci Emanuela Lipovského (* r. 1763 na Řečici na Moravě, † 27. III. 1827, jako c. k. resident v Krakově) a nazývají se linií »Polskou« baronů Lipovských. Srov. ref. Ms. o práci Josefa Pilnáčka, Genealogie Lipovských z Lipovic, ČRS. IX.—X., str. 30.

† 11. I. 1815; 2. Karolina Teresie Eleonora * 29. IV. 1814, provdána 8. VIII. 1839 u Maltzů v Praze za Františka barona Trautenberga, † 1875; 3. Vilém Josef * 9. X. 1815, † 30. V. 1816; 4. Eleonora Aloisie * 23. VI. 1817; 5. Marie Teresie Tekla * 23. IX. 1818, † 18. VIII. 1820; 6. Leopoldina * 6. X. 1821, † téhož dne; 7. Josef * 5. II. 1825, stal se rakouským generálem a oženil se s Louisou Weisovou z Finkenau; syn jejich Ferdinand zemřel r. 1863 jako dítě. 8. Jindřich * 5. XII. 1827, † 6. IV. 1894. Rodina netěšila se zvláštnímu blahobytu; Václav Lipovský, otec četné rodiny, přijal za věno samotré Stětkovice, jeden z nejmenších velkostatků v české zemi, měřící pouze 725 jiter. Jindřicha připravoval do studií místní farář a pak byl dán do piaristického konviktu v Praze, kdež vystudoval i filosofii. Nato vstoupil do Jesuitského řádu, poslan jako novic do kollegie ve Štýrském Hradci. Tu se zejména připravovali Jesuiti k zámořským misiím; patrně i Jindřich. R. 1846 však pro neshody s rektorem opustil Jesuity a odešel do kněžského semináře v Solnohradě; ale odtud jej odvedl rok 1848 na vojenské pole. Jako kadet českého pluku Paumgarten (č. 21) bojoval v Itálii v bitvě u Navary a Mortary, r. 1849 stal se poručíkem téhož pluku. Již r. 1850 opustil vojenskou karieru a odešel do Ameriky, kdež byl biskup v St. Louis přijal Lipovského do kněžského semináře řečeného Coronadolet. Prve nežli byl vysvěcen na kněze (r. 1852) poručil mu biskup redakci německého katolického listu Herold des Glaubens, který řídil i když se stal kaplanem při německé faře Maria della Victoria na 3. ulici v témž městě. Jako kaplan stýkal se často s Čechy, zejména i krajaný od Klatov Ant. Sudou († 1891) a právníkem Ant. Neustadtem (* 3. III. 1823 v Ml. Boleslaví), redaktorem hojně odbíraného Pozoru Amerického, kterýž za nového redaktora Jos. Elise z Příbramě přezván Občanskými listy; ale již r. 1872 zanikl.

Lipovský pečoval o duchovní potřeby Čechů usilovně. Psal novému biskupu J. V. Jirsíkovi do Č Budějovic o českého kněze do St. Louis a tak přišel, ovšem dost pozdě, do Ameriky slavný a milý kněz Josef Hesoun, kaysi kaplan v Jiníně u Strakonic, vyučoval v soukromém bytě české děti nábozenství a domluoval krajanům, aby se seskupili v naboženskou českou obec a zařídili českou farní osadu v St. Louis. Pro myšlenku získal osadníky a to hlavně vlasteneckou řečí, kterou promluvil při prvním přijímání Těla Pána českých svých školáků v kostele Panny Marie Vítězné. Přes všechny překážky — a neměl jich málo — s 200 dollarů počál Lipovský na slab kanovníka pražského Václava a Pešiny, že ho a jeho Čechy neopustí, stavěti první český kostelíček sv. Jana Nep. v Americe na osadním pozemku na rohu ulic Soulard a Rosatti (nyní XI. avenue) — kostelík pouze dřevěný a ještě — na dluh. Byla to obyčejná budova o 6 oknech s pavlačovým vchodem a se zvonici, podobnou našim hasičským lešením, o jednom zvonci. Od presbytáře vybíhala příruč staveníčka pro školu, byt učitele; za sakristií skromný byt pro kněze a cca dní siň pro spolky a jejich schůze. R. 1855 20. IV. sloužil »nás pater Lipovský v tomto kostelíčku první mše sv. za účasti všech Čechů — i svobodáři přišli — kázal po evangeliu tak, že jedno oko nezůstalo suché a jedno srdce tvrdé; byl to okamžík, na který nelze zapomenout — slovem tenkráte pojednává v cizině cítili jsme se šťastní« (korespondence p. Nečady). Dne 16. května v den osadní pouti, k níž připutovali čeští farmáři z dálky i sta mil, měl v kostelíčku primici potom vyhlášený missionář americký de Smett, přítel Lipovského. Za učitele přijala osada Františka Peška, rodáka z kláštera Sázavy (u Benešova); ten zastával i službu varhaníka, učil českému zpěvu nejen pro kostel, ale i pro zábavy rostoucích Čechů v St. Louis a okolí (na 10.000 hlav). Působením Peškovým a Lipovského vystěhovalci téhoto končin zachovali si národnost a víru v hojnější míře než jinde po Unii. Další prací Hesounovo, redaktora H. Dostala a čas. Hlasu české osadě v St. Louis připadlo prvenství dokonalosti a vytrvalosti ve všem dobrém mezi americkými Čechy a náleží jí až doposud. Činnost Lipovského však neměla se omezit na jedno místo. Zajížděje k vystěhovalcům do jiných končin, cítil, že na

všechno jeden, dva, ani ro kněží nestačí; proto r. 1857 rozloučil se se St. Louis a v lednu nastoupil cestu domů. Objel nejen členy své rodiny, ale v první řadě biskupy české, jež dovedl přesvědčit, že nutno nejenom poslat nové kněze do Unie, ale starati se i o dorost. Dobře se mu podařila; vrátil se do Ameriky a sice do Filadelfie k biskupu svaté pověsti J. a n. N. Neu na n o v i, svému krajanu z Prachatic, od něhož přijal faru v témž městě Filadelfii. R. 1860 poslal americký episkopát Lipovského v záležitostech organizační missionářů v Unii do Ríma: nic však nevyřídil — více se do Ameriky nevrátil; ale na přání prefekta kongregace de propaganda fide jel do Anglie, kdež z léta jako missionář působil v Londýně, Newportu, Cardiffo a od r. 1862 jako vojenský pater při anglickém pozemním vojsku. S tímto dostal se r. 1863 do Číny, přistavu Honkong. Poněvadž ho obklíčila z nezdravého území se rodící malarie, vrátil se do Londýna. Zde mu apoštolský prefekt Ludovico Ambroso přikázal další missionářskou práci. V té vytval po léta, zajižděje občas na návštěvu vlasti. Pokaždé přinášel Národnímu Museu v Praze skvělé dary z cest pro sbírky. Při takové jedné zajízdce do Čech těžce v Praze onemocněl a také v nemocnici Milosrdných bratří dne 6. dubna r. 1894 zakončil svůj neklidný, pilnou prací pro církev a naše české exulanty v zámoří naplněný život.²⁾

Jiří Felix:

Přezdívky a změny rodových jmen.

Podivem často naplní badatele hříšná nedbalost a lehkomyslnost ve psaní rodových jmen v tak důležitých dokumentech, jako jsou knihy pozemkové ba i farmí matriky; v těchto sice v míře menší, ale přece též. Vrchnostenští úředníci si počínají při tom krajně bezohledně, někdy zdá se, že i zámerně v samotném psaní jmen, hlavně českých. Ze příjmení: Pilný udělájí Büllney, Peprný Peperney, Hrubý Rubey, Kozá Gossa a pod. Velmi však překvapí, když úředník poněmčeného města Horšovského Týna napíše, že r. 1772 koupil jeden z městských dvorů v Malonicích Wenzl Sklenarz z Chotiměře, jenž se jmenoval a psával Glaser stejně jako jeho otec i děd (předkové vynikající české herečky Marie Glaserové). Jeho přímí potomci ve Lštění píší se Glaser, větev v Osvračíně Sklenář. Ve farní matrice této vsi jsou některí členové rodiny zapsáni jménem Glaser, toto je škrtnuto a vedle napsáno Sklenář. Prosté překlady nejsou řídké: Letzer, Letzter změní se na Poslední (Močerady), Hořký na Pittier (Poděvousy) Felix na Stiassny (Staňkov) a naopak (Koloveč).

Casté jsou též změny počátečního písmene B ve W: Wufka místo Bufka, Wilek — Bílek, Wautz — Bautz, Wurianek — Burianek. Nositelé těchto jmen se píší nyní vesměs s B. Za to rod Buchtele, Buchtrle si během času změnil jméno na Vuchtrl; pochází z něho známý plukovník ruských legií Boris Josef Vuchtrl (* 1891 ve Vráňovech u Staňkova, † 1923).

Běžné jsou záměny jmen po statcích. Na čísle dnes 20. ve Lštění býval v 17. století rod Koukolů, po nich tam seděl přes 160 let rod Bušků, ale často přichází majitel pod jménem Koukol. Felixové v městysi Staňkově mění po roce 1700 jméno na Stiassny; farář kolovečský 1663-8 podepisuje se Georgius Felix, ale přichází též pod jménem Šťastný a jeho stav je asi příčinou, že příbuzný jeho Ondřej, držitel gruntu dnes č. 73 je zván Faffa = Paffa, teprve jeho nástupce Tomáš zové se zase Faffa, jinak Šťastný. Tohoto syn Adam je knězem řádu sv. Augustina a pravnuk Daniel

²⁾ Zprávy o něm též v »Rodinné kronice« 1863 č. 85 a v Národních listech 1863 č. 267.

uveden r. 1753 na faru v Košovči; zemřel však již po 6 letech. — Snad i jméno Vostříl bylo přezdívou, neboť Martina Vostříla jinak Linharta syn Jan už se zove jen Linhart.

Výše již připomenutý o d Bušků se během doby velice rozvětvil a usadil i ve všech kolem Lštění. V tomto samotném sedl postupem času na 14 usedlostech — dnes drží pouze jednu, a to č. 27, jež se zove »U S r c h ū«, ale to po jiném Srchovi, nežli je ten, o němž se zmíní v »Rozmanitostech« (str. 135). Sám však rod nedal žádné usedlosti své jméno. Pojmenování statků po dávných držitelích jest pro badatele jistým vodítkem, ale nesmí na ně spolehlati v každém případě. Usedlost č. 24 staré, 29 nové, slula po Janu Turkovi (1654) »U Turků«; držitel její, Vogeltanz, který na ní před 100 lety dohospodařil a musil ji prodat, byl malé postavy, říkali mu tudíž Tureček. Přestěhoval se do domku č. 13/15 k své dceři a dodnes se tu říká »U Turečků«. Jeho nástupce na chalupě č. 29 byl tesař Jiří Wolf, postavy mohutné a tak chalupa se zove podle něho stále »U Jírů«, ač už na ní hospodaří třetí rod! — V blízkých Nahošicích, dnes už v území odstoupeném Německu, žil rod Dreiingerů či Trajtingerů a ten prodal svůj dvůr Prusákoví, od něho jej koupil 1816 Jan Buška z Chrastavice, který 1845 koupil dvůr č. 66 ve Lštění a přinesl naň přezdívku »U Trajtingerů«. Je zajímavé, že se udržely přezdívky i po držitelích přechodných; dnes není ve vsi židů, ale na č. 26 lší název »u Davidů« a na č. 2 »u Ferdů« po židech Ecksteinovi a Barthovi. Z toho je patrnó, že pro vznik i udržování usedlostních jmen nebo přezdívek, které jsou u nás z poloviny odvozeny od jmen osobních (křestních), není pravidel; v nejnovější době pak hlavně příženivší se hospodáři zatlačují svými rodovými jmény staletá jména usedlostní.

NEKROLOGY.

ZA PŘISPÍVATELI NAŠEHO ČASOPISU.

Ludvík Domečka. V úterý 27. dubna 1937 večer zemřel v Hradci Králové vrchní právní rada města Hradce Králové v. v., městský archivář, čestný člen Svazu čsl. museí, organizačník tamního historického musea a historický spisovatel Ludvík Domečka. Byl jihočeským rodákem z Černovic u Tábora, kdež spatřil světo světa 2. srpna 1861. Studia gymnasiální konal v Jindřichově Hradci, jehož prostředí stejně jako později na čas i Třeboň daly směr jeho historické zálibě. Od r. 1894 byl spjat s kulturním životem Hradce Králové, jemuž do svého posledního dne poctivě a oddaně sloužil. Napsal velikou řadu historických prací ať samostatně vydaných či otištěných v odborných časopisech, kteréžto svým thematem vztahovaly se povětšinou buď k Jindřichovu-Hradecku nebo Králové-Hradecku. Z jeho rodopisných studií uvádime alespoň některé: *O původu Vítkoviců* (Histor. sborník 1886), *Smrt a pohřeb posledního pána z Hradce* (Ohlas od Než. 1894), *Přestoupení V. Slavaty na víru katolickou* (Ohlas od Než. 1894), *Pohřeb V. Slavaty* (Čes. Politika 1893), *Burian Cel. Braumhaeusky* (Světozor 1893), *Z register sirotčích* (Národní listy 1892), *Valdenští v jihočeských Čechách* (Staré a nové letopisy táborské 1921), *Z rodinné kroniky* (Ohlas od Než. 1921), *Příspěvky k životopisu Fr. Dedery* (Ohlas od Než. 1928). Hradci Králové věnovány byly tyto samostatné práce nazající vztah k rodopisu: *Václav Grill z Černilova* (1920), *Dějiny domu spotřebitelské královéhradecké* (1928), *Pošti povstalců v Hradci Králové* (1933), *Lad. Jan Fospíšil* (1933), *Dějiny židů v Hradci Králové* (1936), *Al. Kemlink, čísařský purkmistr* (1937). Ve všech jeho pracích se zračí živá láska k české minulosti, a stejně i v jeho činnosti musejní, kterouž si získal pomník trvalé hodnoty.

Josef Sakař. Dne 25. listopadu 1937 zemřel náhle v Praze historik Josef Sakař, žák Gollův a Rezkův, středoškolský učitel, musejní pracovník a konzervátor. Narodil se 24. dubna 1870 v Týně n. Vlt.; jako historik čestně splatil dluh svému rodnému městu Týnu n. Vlt. jakož i dlouholetému působišti městu Pardubicím. Rodiči napsal ve třech dílech: *Dějiny města Týna nad Vltavou a okolí*; první díl vyšel r. 1904, druhý právě po třiceti letech, načež r. 1935 vyšel první díl znova v doplněném vydání a po roce pak díl třetí. Přináší mnoho rodopisných zpráv (na př. pro venkovské obce jména hospodářů na jednotlivých gruntech podle berní rolle z r. 1654 a přiznávázi tabelly z r. 1713 až 1721) stejně jako i drobná publikace »*Starožitné obrázky Vltavského Týna*« (1935), jež obsahuje mimo jiné: *Soumrak rodu Čubelických ze Soutic, Jeroným Hozlauer z Hozlau* (pověst), *Týnské mauzoleum, Humor týnských mantrik, Počátky Puchmajerova rodu*. Z Týna nad Vltavou byli i zajímavé příspěvky zvěčnělého: *Z rodinné kroniky A. J. Puchmajera, Z minulosti rodů de Bois a Waychetů* (Časopis rodop. společ. čsl. III., str. 99, 139). Životním cílem Sakařovým jsou obsáhlé (1400 stran čítající) a po zásluze oceněné *Dějiny Pardubic n. Labem*, vydané v pěti dílech v letech 1920—1935, které jsou zároveň dějinami držitelů města; rodu Arnošta z Pardubic, Hanuše z Milheimu, Viktorina z Kunstatu, Diviše Borka z Miletínska, pánu z Rychmburku a j. a zvláště pánu z Pernštýna do r. 1560; vedle toho přináší i v abecedním pořadí též příspěvky k historii rodů šlechtických a erbovních a stejně i v podrobné části místopisné a cechovní důležitý materiál pro městanský rodopis.

JUDr. a PhDr. Robert Maršan. Dne 24. srpna 1938 zemřel v Praze člen Rodopisné společnosti čsl. od jejího založení docent univ. Karlovy JUDr. a PhDr. Robert Maršan, soudní rada v. v. Narodil se v Praze 17. prosince 1875, gymnázium studoval v Písku, práva a filosofii na pražské universitě a r. 1905 se habilitoval pro obor dějin rakouské říše na právnické fakultě. První jeho prací byl spis *Čechové a Němci roku 1848 a boj o Frankfurt* (1898) a jeho zájem převážně se pak nesl k dějinám rakouským XIX. století. Než vracel se i k thematům ze starších dějin českých. Tak zabýval se úvahou o státnickém díle Jiřího z Poděbrad nebo otázkou, proč došlo k odtržení Lucemburska od koruny České. V roce 1930 též studoval ve stát. archivu a knihovně lucemburské a o výsledcích své práce v oboru historicko právním a politickém pojednal ve Sborníku věd právních a státních (1931). Na okraji těchto archivních studií v Lucembursku vznikla i jeho zajímavá práce rodopisná: »*Příspěvky k rodopisným vztahům mezi zeměmi českými a Lucemburskem*«. Přednesena byla v Rodopisné společnosti čsl. 25. října 1930 a bude otištěna v příštím ročníku ČRS. Zájmů rodopisných dotýká se i jeho edice memoirová »*Z pamětí Em. Arnolda I. 1841—1849*« (Květy, 1898) a zpracování deníku vlasteneckého učitele F. V. Karlíška (1929—1931), jehož poslední část zanechal v rukopise.

Rodopisná společnost čsl. zachová památku zvěčnělých, kteříž se zasloužili o český rodopis, ve vděčné vzpomínce.

Fr. Navrátil.

LITERATURA.

Antonín Markus-Ratkovich, *Příručka rodového kronikáře. Úvod do praktické genealogie.* Knihovna Rodopisné společnosti čsl. číslo 7. V Praze 1938, 112 stran, 8°. Cena 18 Kč.

Až do světové války byl rodopis v českých zemích pěstován povýtce jen v kruzích šlechtických. Pokud se ojediněle týkal také rodin nešlechtických, všimal si většinou jen osobních dat životopisných nebo nejvýše ještě rodových poměrů právních a majetkových. Skutečnou svoji náplň v duchu moderního

pojetí vědeckého, zejména po stránce vztahů biologických a sociologických, začíná český rodopis dostávat vlastně teprve po převratu, kdy zájem o něj se rozšiřuje do všech vrstev občanstva a jeho úkoly se podstatně prohlubují. Povaha věci nese sama sebou, že značnou část výzkumné práce konají a nezbytně i do budoucna budou konati rodopisci-laikové, pracující sice s ideálním leckdy nadšením, ale namnoze bez dostatečného předběžného školení a znalosti správných pracovních metod. Pro usnadnění práce těmto průkopníkům na poli české genealogie napsal známý odborník, přednosta schwarzenberského archivu v Třeboni Ph. Dr. A. n. M a r k u s populární úvod do studia rodopisného pod názvem R o d i n n á k r o n i k a, jež byla vydána r. 1926. Značný zájem o tuto praktickou příručku způsobil, že její náklad byl záhy rozebrán a proto r. 1938 uspořádano autorem její druhé vydání s obsahem podstatně rozšířeným a přepracovaným i se změněným názvem P ř í r u ě k a r o d o v é h o k r o n i k á ř e. Pro každého, kdo se studiem genealogie chce zážněji zabývat, zejména ovšem pro začátečníky v oboru rodinného kronikářství, je a na dlouho zůstane knížka Markusova rukovětí jedinou a nepostradatelnou. Nad všechny starší — ostatně nečetné — práce toho druhu vyniká přehledností i tím, že jsouc právě s ohledem na čtenáře-neodborníky psána formou populární, každému lehce srozumitelnou, nezadává při tom ani v nejmenším svým oprávněným aspiracím spisu přísně vědeckého.

Po stručném nástinu vývoje českého rodopisu a jeho účelu i významu vysvětluje Příručka veškeré základní pojmy rodopisné, přesnými definicemi vymezuje obsah rodokmenu, výrodu a rozrodu, názorně vykládá, co je t. zv. ztráta a přesun předků, ztráta potomků, filiace a jiné v genealogii běžné, leč někdy nesprávně užívané výrazy. Na základě svých rozsáhlých odborných znalostí pojednává autor dále o různých druzích rodopisných pramenů ústních, písemných i výtvarných, poučuje čtenáře o jich shledávání a kritickém zpracovávání, seznámuje s tištěnou literaturou a na praktických příkladech podává návod, jak si počínati při zakládání rodinných archivů a museí. Poutavý text Příručky vhodně doplňuje řada ukázek starých šlechtických erbů, ozdobných vývodů, záznamů v grutovních knihách, mezinárodně vžitých značek pro genealogické výrazy v odborných dílech často se vyskytující a různých formulářů pro rodinné zápisy. Pro svůj hodnotný obsah a přístupnou kupní cenu zaslouží Markusova Příručka všeobecného rozšíření zvláště dnes, kdy nutno považovati rodopis nikoliv jen za pouhou osobní libuštku, nýbrž za důležitý prostředek k poznání národního života, za vážnou práci pro národ a stát.

V Hadač.

B. Strér: Erbovní rodiny v Domažlicích. Městské museum v Domažlicích, ročenka 1937, nákl. městského musea, str. 35.

Prof. V. Miškovský doplnil a vydal starší rukopisnou práci z pozůstatnosti domažlického gymnasiálního profesora Bohumila Stréra o městanských erbovních rodinách a osobách rytířských, jež v 16. a 17. stol. byvše usazeny v Domažlicích nebo v Horšovském Týně svým vlivem leckdy závažně zasahovaly v život a osudy obou jmenovaných měst. Setkáváme se tu i se jmény, jímž patří význačné místo v českých dějinách literárních, na př.: P r o k o p L u p á č z H l a v a č o v a, J a n V a l e r i á n N e u m a n n z P u c h o l c e, nebo politických: J a n Š u l t y s z F e l s d o r f u, L a m i n g e r z A l b e n r e u t u, J a n P e l d ř i m o v s k ý z V i š k o r i c a j. Se zřetelem k tomu byla by, jinak cenná a bohatá tato snůška rodopisného materiálu, nepochyběně zasloužila širší base heuristické, při nejmenším měl autor nebo vydavatel čerpat též z bohatého rodopisného oddělení schwarzenberského archivu v Třeboni, odkudž zde připojuji několik jen námatkou vybraných doplňků nebo oprav.

Ze synů domažlického měšťana M a t o u š e V o p r c h y byl Matouš, od roku 1600 osedlý v Sušici, přijat léta 1609 k dědictví erbovníka Sylviana z Feldenstejna a užíval potom jeho přídomku, kdežto jeho bratr Adam, radní a primátor města Domažlic, potom jeden z předních direktorů českého povstání v letech 1618—1620 a od roku 1629 též v Sušici osedlý, užíval již od léta 1604 erbu a predikátu z Uračova. Matouš se r. 1628 píše Voprcha z Fel-

denštejn a na Sedlečku, J. M. C. rychtář a primátor města Sušice, r. 1630 se podepisuje Vopřcha z Feldenštejna a na Úšovcích primátor sušický. Zemřel v 2. pol. léta 1640 patrně morem. Bratr Matouše a Adama Jan Vopřcha byl r. 1691 rychtářem chodovským. Jmenovaný sušický měšťan Matouš Vopřcha byl od léta 1609 erbovním strýcem Jana a Budiči a jinak Zateckého, měšťana v Domažlicích, jehož předek Jakub Budychius Zatecký byl synem Dorothy Zatecké, kterouž jako vdovu pojal k manželství proslulý Mistr Prokop Lupáč z Hlaváčova († 4. dubna 1587). Manželkou Jakuba Budychia byla Zuzana, dcera Jana Sylvana, uvedlého napřed v Hořšově Týně a později (asi od r. 1552) v Domažlicích. Příbuzenstvo domažlických Kohoutů z Hornštejna připomíná se v 1. pol. 17. století v Pelhřimově, Ondřej Kotelík z Hornštejna byl spřízněn s třeboňskou rodinou Rüthartů Mirotických z Malešova, Kaváňové z Čejkov měli koncem 16. stol. za krevní přátele též Košky z Ourazu v Klatovech. Strérky udaj, že domažlický Karel Šultys z Felsdorfu zemřel r. 1626, bude asi omylem, kdyžže je jisté, že osoba téhož jména žila ještě r. 1635 v Čechách. Rovněž u rodiny Bělohradských z Kozmačova dlužno vypustiti nesprávný údaj, že Jan syn Jana Bělohradského, císařský rychtář v Domažlicích, zemřelý počátkem roku 1606, obdržel povolení užívat erbu a titulu od vladyky Pavla Radoňovského z Kozmačova; povolení takové dostal teprve kolem roku 1610 měšťan Nového Města Pražského Jan Rímský od Václava Radoňovského z Kozmačova. O rodu Jana Peldřimovského pojednávám ve zvláštním článečku tohoto čísla ČRS.

Hdc.

František Beneš, *Atlas pečetí české šlechty, duchovenstva a měšťanů*. Praha, 1937—1938, 8 sešitů, nákladem vlastním.

Nejobsáhlejším atlasem českých pečetí zůstávají dosud »Hrady a zámky« Augusta Sedláčka. V patnácti svazcích tohoto monumen-tálního díla je uveřejněno na 400 vyobrazení českých pečetí; abecední seznam jejich majitelů je připojen k poslednímu svazku. Pokus o současně vydání pečetí šlechty české, moravské a slezské učinil Antonín Masák, jenž vydal na 25 tabulkách a popsal přes 150 pečetí. Práce jeho vycházela jako příloha při Časopisu společ. přátel starož. čes. počínajíc XIII. roč., ale zůstala nedokončena při druhé řadě. Ze široce založené edice Františka Beneše, o jejímž způsobu vydávání a významu pro rodopis informuje nás v obsáhlém článku sám autor (str. 55—62), vyšlo prozatím 8 sešitů. V nich je věrně reproduko-váno a podrobně popsáno 7 pečetí šlechtických: Jana, Jošta, Oldřicha a Petra z Rožmberka, Vesela z Krakován, Oldřicha z Lichtenburka, i městanská: Štěpána Pirknera, a 8 pe-četí duchovenstva: Jana opata sedleckého, cisterciáckého konventu v Plasech a abatyše téhož řádu v Pohledu, velká a menší pečeť Hayla z Lemberka, velkopřevora řádu johani-nitského, pečeť komendy ve Strakonicích, komtura též komendy Jana z Prahy a komtura komendy P. Marie v Praze Jindřicha z Prahy, tedy celkem 16 pečetí. Grafická úprava atlasu je opravdu vzorná, ale bez sporu též velmi nákladná, takže budí opravdové obavy, zda toto záslužné dílo ve svém zamýšleném rozsahu a započaté úpravě bude moci být dokončeno. Zdá se, že bude pro příště nezbytno, aby autor pro úsporu peněžního nákladu a času přistoupil ke změně svého původního plánu, i když plně uznáváme jeho přednosti, a místo jedné pečeť reproduko-val na jednom listě alespoň 4 nebo 6 pečetí.

F. N.

P. Josef Vojáček, Lysá nad Labem. Grunty, domky a jejich majitelé. Lysá nad Labem, 1936.

Jan Burk, *Historie židlochovských domů a jejich držitelů za léta 1609 až 1791*, Židlochovice, 1936, nákl. vlastním, str. 458. Obě práce dvou velmi plných kněží, vybudované na podrobném studiu starých pozemkových knih, urbářů, katastrů a matrik, poučují rodopisce o cenně použitelné archivního ma-

teriálu pro badání rodopisné. Zatím co Vojáček sleduje posloupnost držitelů jednotlivých gruntů v Lysé od pol. 16. stol. až do nynější doby, omezují se Burk jedině na stol. 17. a 18., za to však doplňuje velmi vhodně údaje ze soudobých matrik. Škoda, že ke knize Vojáčkové nebyl připojen jmenný rejstřík. I tak ovšem jeho i Burkova kniha zůstanou právě pro rodopisce cenným zdrojem poučení.

K. T.

Mileslav Pažout: *Vývoj českého rodu občanského. Na vlastním rodu studoval... Brno, nákladem vlastním, 1933, stran 32, 8.*

Je to předběžná publikace zamýšleného díla rozsáhlejšího; má sloužiti za příklad vypracování historie o občanském rodu kterémkoliv a proto autor předesílá knízce stručné instruování k rodopisnému badání. Pažoutův rod, původu nepochyběně německého, vyskytuje se již ve 14. stol. na Jičínsku (1389 jmenuje se jičínský konšelem Pacolt, později též Pecolt, Pazolt a pod. zvaný); proto se autor široce rozepisuje také o historii Jičínska a Kostce zvláště. V druhé části shrnuje zprávy o Pažoutech od 17. věku v těchto obcích: Libošovice, Čálovice, Nepřívěc, Rytířov a Lhoty, Malá Lhota, Roveň, Turnov, Kněžmost u Mnichova Hradiště, Horní a Dolní Bousov, Březno u Ml. Boleslavě, Sobotka, Markvartice, Markvartice - Osek, Skuřina, Leština, Přichovoj, Rmenín, Libodřice (Pučery) u Kolína, Dolany, Libáň a Rožďalovice. Přitom se snaží zjistit souvislost mezi těmito jednotlivými větvemi ne-li historickými prameny, tedy aspoň dohady z blízkosti míst, z času a pod. Těšíme se, že konečně dílo bude soustavným a širokým pojednáním o Pažoutech, rodu velmi rozšířeném a zasluhujícím si důstojnou rodopisnou monografii.

Dk.

Albert Haemmerle: *Alphabetisches Verzeichnis der Berufs- und Standesbezeichnungen vom ausgehenden Mittelalter bis zur neueren Zeit.* — München, n. v., typ. B. C. Mayr-Heiss München 1933, 16, str. XII+262, bez udání ceny.

Rodopisci dobře vědí, jak někdy nevysvětlitelné slůvko v pramenu, nápř. v matrice, ztíží výklad celého zápisu a další vývody z něho. V matričních zápisech bývá to nejčastěji označení zvláštního povolání, zaměstnání, stavu. Tak se stává v zápisech latinských, ale i jiných s obvyklými latinskými citacemi. K výkladu těchto slov mají již čestí rodopisci pomůcku od PhDr. Ad. Ludv. Krejčíka »Rodopisců latinsko-český slovníček a glossářík«, který vyšel v Knihovně Rodopisné společnosti čsl. čís. 1. roku 1933; vznikla z dlouholeté praxe a podává výklad více než čtyř tisíc latinských slov, která se vyskytují v rodopisných pramech. Nadepsaná knížka Haemmerlova vznikla také z téže praxe, zvláště ze studia jihoněmeckých matrik, a pro praxi všech historiků dob od konce středověku po věk novější: tak věcné, časové i regionálně se shoduje resp. přibližuje k potřebám rodopisců českých. Patrně to je slovník zatímní, rozdělený v část latinsko-německou s asi 3500 slovy a německo-latinskou s asi 4500 slovy. K výkladu slov autor užil známých velkých latinských glossářů (Du Cange, Brinckmeier, Diefenbach, Forcellini a Georges). Ve srovnání s naší, vydáním skromnější a thematem širší prací Krejčíkovou, chybí v Haemmerlově knížce dosti slov značících povolání vůbec a u některých chybí vyznačení tvarů odlišných. To však není tak nedostatek jako spíše svědectví toho, že středověká latina se v tom regionálně a národně velmi lišila. Proto je tak bohatý a pro nás zvláště zajímavý dodatek k první části, v němž Haemmerle rozepsal rozšířené vydání spisu »von Comenius, Orbis sensuum picti pars prima, bezw. pars secunda vom Jahre 1769, die dem Verfasser erst während der Drucklegung zugängig wurde« (str. 253). Z tohoto díla Komenského rozepsal cca 300 nových slov. Je nám to důkazem jednak bohatství a osobitosti latinského jazyka v Čechách, jednak i toho, jak mnohým plodným přispěl Komenský kultuře evropské, v tom též německé, a to jak již

před třemi stoletími, tak i dnes, kdy německý historik z jeho spisu tolík vyčerpá. Čeští rodopisci ze zdánlivě velmi specialisované a životu odlehle knížky Haemmerlový čerpají vhodné poučení praktické i sílu k vlastní práci a naději v její uznání.

V. Davidek.

Jan St. Bystroň: Nazwiska polskie. Lwowska biblioteka slawistyczna, tom czwarty. Lwów, K. S. Jakubowskiego, 1927, v. 8, str. 243.

Dr. Hans Bahlow: Deutsches Namenbuch. Ein Führer durch Deutschlands Familiennamen. Neumünster in Holstein, K. Wachholz 1933, v. 8, str. 195.

Obě nadepsané knihy jsou svými vydáním sice již staršího data, ale posud hlavními pomůckami rodopisců polských a německých. By stroň vyznává hněd v úvodu, že jeho kniha není ani historická ani filologická, nýbrž že jest svého druhu nejobsáhlějším soupisem polských příjmení a jejich vývoje. Práci rozdělil do deseti kapitol, v nichž pojednal o jménech lidových, šlechtických, manželek, dětí, o vývoji příjmení, o vnikání jmen cizích (česká nejsou vůbec uvedena), o polských jménech v cizině, o jménech Židů, novokřtěnců, ormiánů a polských Tatarů; ve dvou dodatcích všiml si také příjmení, odvozených ze jmen křestních a jmen vlastních. Celkem autor v knize zaznamenal asi 4 tisíce příjmení. Toto shromáždění velkého počtu polských příjmení v jedné knize jest po přání autora jejím hlavním významem. Ve zpracování obsáhlé látky autorovi se věc nezdářila. Je to spíše populární vysvětlování než vědecky přesné a hlavně soustavné pojednání o věci. Kdyby mělo být Bystroňovo dílo založeno alespoň poněkud vědecky, nesměl by se autor dopustit tak neomluvitelného onyly, jako jest opomenutí historických vlivů sousedního národa českého a slovenského a nepřihlédnut k jeho odborné literatuře (Kotík a Miklosiče vůbec nezná). — Německá práce Bahlowova a nás zajímá z dvojího důvodu, obsahového a metodického. Mezi třemi tisíci zpracovaných jmen rodů v Německu poznáváme mnoho příjmení původu českého a slovanského, takže kniha již tím poslouží také českým rodopiscům. V první, úvodní části autor vykládá stručně vývoj studia rodových jmen, jejich vznik, význam a zeměpisné rozšíření. Hlavním pojednáním jest výklad vzniku příjmení, která rozděluje podle toho na tyto skupiny: I. a) Příjmení ze staroněmeckých křestních jmen, I. b) Příjmení z církevních křestních jmen, I. c) Příjmení ze slovanských křestních jmen, II. Vlastní jména rodová, III. Příjmení z povolání a IV. Přezviska. Již rozdělení i ostatní propracování látky jest velmi podrobné a jisté, vědecké. Rodopisci mohou se na výklad příjmení v Bahlowově práci spolehnouti. K výkladu slovanských jmen užil staré studie Fr. Miklosiče »Die Bildung der slawischen Personennamen« r. 1860.

Tyto cizí práce připomínáme tu hlavně proto, abychom ukázali na velikou potřebu knihy o českých jménech zvláště rodových. Známá práce Ant. Kotíka »Naše příjmení« Praha, n. v., typ. Edv. Beauforta 1894, již dávno nevyhovuje ne tak neúplným seznamem našich příjmení, jako hlavně zpracováním. Věru krásný, velký a záslužný úkol vykoná, — ať již historik nebo filolog, ale nejlépe oba spolu, — kdo napiše pro naše rodopisce důstojné dílo o českých příjmeních.

V. Davidek.

R. Schreiber, Der Elbogener Kreis und seine Enklaven nach dem dreissigjährigen Kriege (Prag, 1935).

Plastický a podrobný obraz loketského kraje po stránce historické, národopisné a hospodářské jest v této práci vykreslen podle dvou pramenů základní důležitosti pro dějiny Čech v 2. pol. 17. stol., totiž podle soupisu poddaných z r. 1651—1652 a podle berní rulle z r. 1654. Proti dřívějším pracím, opírajícím se rovněž o tyto prameny, pokročil však Schreiber dále v tom, že plně využil statistiky a že všude, zvláště však v kapitole o obyvatelstvu, přihlízel k moderním poznatkům biologickým a antropogeografickým. Také ta skutečnost, že za základ líčení zvolil S. větší okrsky, z nichž každý zabírá několik panství a tvoří pokud lze zeměpisnou, hospodářskou a sociální jednotku, jest novinkou mezi pracemi podobného obsahu.

Po zeměpisném popisu Loketska a po vylijčení jeho osudů do r. 1650 následuje obsáhlá kapitola, věnovaná tamnímu obyvatelstvu. Autor v ní řeší především otázku celkového počtu obyvatelstva, vycházejí ze soupisu poddaných těch panství, která podávají nejvíce dat, aby po jejich percentuálním procentuálním analogicky doplnil soupisy méně úplné a dospěl tak nejprve k nejpřiblíženějšímu počtu obyvatelstva celého kraje, nýbrž také k hustotě osídlení. Další údaje tétoho pramenů ukazují věkové a generační stupně obyvatelstva, na jejichž základě se objeví ztráty na životech, způsobené třicetiletou válkou, mory a jinými zhoubami, dále vzájemný poměr mezi počtem mužů, žen a dětí v městě a na venkově, v horách a v rovině, jakož i celkový pohyb obyvatelstva, zde ovšem již ve spojení s berní rullí, která zaznamenává grunty pusté, spálené, zbořené i nově osedlé.

Rodinná, rodová a zvláště křestní jména vedou pak k poznání národnostní příslušnosti a ukazují vnikání cizích živlů mezi původní obyvatele (přistěhovalectví). Také otázka rodových svazků a záliba ve výběru osobních jmen jest se všech stran podrobně prostudována, při čemž se sleduje, jak pronikají městské zvyklosti na venkov, narážející tam na větší či menší konzervativismus a tradici. Poslední část tohoto oddílu se týká sociálních a hospodářských poměrů i úspěchů, jichž tam dobyla rekatolisace.

V třetím a závěrečném oddílu se zabývá S. hospodářským stavem Loketska a ukazuje, do jaké míry rozdíly v zaměstnání (zemědělství, průmysl, živnosti a obchod), vytvořené hlavně přírodními podmínkami, působily na národopisný a sociální stav toho kraje. Závěrem jest otištěno několik písemností, týkajících se berní v Loketsku vybírány, k nimž se připojuje řada tabulek, zpracovávajících přehledně a instruktivně obsah obou užitých pramenů.

Krásná a záslužná práce Schreiberova znova upozornila na jedinečnou cenu berní rulle a soupisu poddaných a ukázala cesty i metody, jimiž bude nutné postupovati, aby se vytěžilo ze zachovaných písemných památek co nejvíce k poznání tehdejšího života po všech jeho stránkách a zvláště po stránce rodopisné.

Haas.

Z P R Á V Y .

Rodopisný odbor vytvořil se při Vlasteneckém spolku musejním v Olomouci a zahájil v únoru 1938 za vedení plk. Dr. I. Horníčka a rodopisný theoreticko-praktický kurs, rozvržený na čtyři nedělní odpoledne. Účastnilo se ho pravidelně na 60 obecních kronikářů a činovníků osvětových komisi. Pro rodopisce-začátečníky vydal odbor sestavu bloků a to pro výtahy z matrik narozených a zemřelých po 200 listech, z matrik oddaných po 50 listech v úhrnné ceně K 25.—. Listy o rozloze 15 cm × 20 cm obsahují rubriky z příslušných matrik, takže značně ulehčují práci při výpisech a volnost jejich pak usnadňuje další manipulaci, takže lze je doporučiti jako dobrou pomůcku.

F. N.

Kniha života je název drobného zápisníku o 24 stranách s přediskem a s 10 kartonovými listy o formátu 14 cm × 15 cm, vydaného firmou »Albia« ve Vimperku v ceně, jež se řídí podle druhu vazby od 13 K do 30 K. Je to obdoba dětského, bohatěji vypraveného památníku, jež vydává Fastrovo nakladatelství v Lounech s výzdobou kreslířky M. Fischerové-Květové. Obsahuje místo pro záznamy o narození dítěte, křtu a nábožensky památných dnech, o tělesném jeho vývinu a zdraví, dále místo pro přehled význačných událostí až do 6 let a pro zápisu o výsledcích ve škole. Na kartonech je vyhraženo místo pro fotografie ze života dítěte. Zápisky mají

býti podkladem pro velkou rodinou kroniku a mají dátí podnět k rodopisnému badání.

Rodokmen básníka Julia Zeyera dosud sestaven nebyl, některá však data k němu uveřejňuje prof. Dr. M. Hýsek ve článku »Kdo byla Zeyerova chůva«, otištěném ve Venkově 17. VII. 1938. Chůva Julia Zeyera jmenovala se Běta a měla svým vyprávěním veliký vliv na pozdější básnickou tvorbu Zeyerovu; dle domnění J. V. Sládky prý měl Zeyer od ní též první jiskru svého českého vědomí; rád na ni vzpomínal a dokonce »nezapomenutelné památky staré své chůvy« připsal svou báseň o »Zeleném vítězi«. Prof. M. Hýsek se domnívá, že přišla do mladé domácnosti Zeyerových rodičů z rodiny některého z manželů, ježto Zeyer sám ji nazývá starou. Otec Juliova otce Jan Zeyer zemřel r. 1830, matka — Juliova babička Barbara rozená Zelezna — r. 1843. Juliova matka byla dcera židovského obchodníka Šimon a Weiselesa, majitele dvou domů na Mikulášském náměstí a jeho ženy Anna; Š. Weiseles zemřel r. 1841, jeho manželka r. 1845.

Rodové uvědomění národní potřebou. Pěkně tuto pravdu vystihuje prospekt k novému ročníku Štencova »Umění«, v němž se praví: »Vzpoměnme, jak veliký je podíl umění a vědy na našem národním obrození, a přihlédneme, kdo přispíval naší kultuře v minulém věku. V seznamech předplatitelů prvních uměleckých a historických časopisů, které u nás před sto lety začaly vycházet, čteme jen málo jmen tehdejší šlechty, zato však tím více jmen učitelů, rolníků, řemeslnických mistrů, kněží a lékařů. Jsou to naši pradědové, kteří vytvořili každé české dílo umělecké a vědecké, byť bylo jeho roucho sebe skromnější. Žili v podobně těsných a skromných poměrech, ve kterých jsme teď my. Snažme se být hodni jejich příkladu! « Umění počítá s odběrateli ze všech vrstev národa, s pravnuky a vnuky oněch malých českých lidí, kteří pomáhali českou kulturu tvořit a udržet. Této čestné povinnosti nemůže se vyhnouti ani dnešní generace.« — I zde je patrnó, že »úsilí rodopisců není hříčkou, nýbrž vážnou prací pro národ a stát!«

Jména obyvatelů v Ml. Vožici v letech 1580—1684 podle starého urbáře a knih gruntovních. Farní matriky města Ml. Vožice počínají rokem 1685, je však jistó, že byly tu kdysi matriky starší, které se bohužel nezachovaly. Gruntovní knihy vožické a starý urbář Fünfkirchenovský z r. 1620 zmíňují se o nejstarší změně majetkové z r. 1580. Podávám tuto několik jmen, která v obou posléz jmenovaných písemných památkách před r. 1684 se vyskytují:

Surperk. — Balczar, Batelovský, Bartoš, Bejček, Bohatý, Bohuslav, Bořutka, Brodníček, Broumovský, Brychta, Bubenda, Buda z Granska, Bukovský, Burian, Butal. — Cabal, Čapek, Černý, Čuc. — Doležal, Dudil, Dušek, Dvořák. — Faber, Fitzthumb. — Grynštein. — Hnilička, Homolka, Horka, Hošek, Hrabě, Hrdlička, Hreyta, Hřebíček, Hudec. — Janson, Jelínek, Junek. — Kalina, Kaňkovský, Karmet, Kejval, Klígl, Koblic (Koblíž), Kohout, Kolovratník, Koníček, Kopáč, Kord, Koupení, Kovanda, Kozák, Král, Kralodvorský, Krnousek, Kroupa, Kubec, Kuřátko. — Lexin, Lhotský, Lykaon jinak Vlk. — Markalous, Materna, Mikolanda, Moczník, Mrázek. — Novák. — Obrátil. — Pekárek, Pelikán, Pionkotski z Biallobot, Plemenáč, Podhradník, Pokorný, Pošva, Praxl, Prázdny, Pražák, Prenzl, Přibyl. — Rajský, Rezek, Rosol, Roubíček, Rudolský. — Sedláček, Skalický, Skřivan, Soukup, Spíval, Strnad, Strouhal, Studenský, Sudlice, Svatek, Svoboda, Sychra, Šamša, Šemík, Šimek, Šípek, Šiškář, Šmejkal, Šnejdar, Špalá, Šprensl, Šprensík, Štástka, Štěpánek, Štíbral, Šuna, Švihla (Švehla). — Tichý. — Vanček, Varhánek, Vlach, Vlk, Vobořil, Vokurka, Volák, Vršovský z Těšetin, Wittmann. — Záborník, Záleský, Zyka.

Příležitostně uvedu další jména vyskytující se v letech pozdějších.
Rich. Hrdlička.

Rozmanitosti. Jistě se každý badatel setkal při svém pátrání v různých pramenech se záznamy, které pro svou zajímavost stojí za to, aby vešly v širší známost. Prosíme o takové zprávy, jež zařadíme do této rubriky.

V pozemkové knize okresu Horšovského Týna našel jsem záznam o sva-tební smlouvě, jejž zkrácená a bez uvedení jmen podávám. Brali se chudý s chudou. Ona měla jméno »ošacované« na 20 zl., on byl vysloužilým vojákem, a neměl zhola nic. Ale do »smlouvy« bylo přece nutno zapsati též jeho přínos do společné domácnosti a tak tam vepsali: ženich zaručuje nevštěd d o b r é z a c h á z e n í — er verbürgt der Braut gute Behandlung.

Ve Lštění v okresu Horšovského Týna hospodařil na Ježkovském statku (nyní čp. 6 a 72) Šimon Srcha jinak Ježek tak špatně, že milostivá vrchnost dosadila r. 1718 nového hospodáře Arnošta Buška. A tu jedné noci Šimon se synem Matějem vzali z klisny a ujeli s nima do Stoda — 4 hodiny cesty. Za nimi se vydali rychtář Jiří Kaburek a konšel Jiří Bušek, ve Stodě je dostihli a dali je i s klisnami »na právo«. Ale Matějovi se podařilo utéci s tou lepší klisnou do Staňkova a tam ji prodal za 10 zl. Ale opět ho dostihli rychtář a konšel, klisnì sebrali a zpět odvedli. Obě klisny byly novému hospodáři ošacovány na 14 zl. Ještě r. 1763 platil Bušek Matouši Srchovi i zl.

V pozemkové knize Kanické (okres Kdyně) čteme k r. 1798, že appelační soud krále Českého rozhoduje o žalobě Jakuba Krause proti manželům Františkovi a Anně Krausovým výrazy: Kläger und Odpörant, o dporierter Heiratscontract.

J. F.

Zájem státu o rodopis — v Německu. Význam rodopisu ve zdravovědě vůbec a eugenice zvláště pochopen byl v Německu již dávno. Režim nacionalistický hned v začátcích své moci zřídil jednotný »Ríšský výbor pro národní zdravotnictví« při ministerstvu vnitra. Úkolem téhož jest poučovati obyvatelstvo v oboru zdravotnictví, pěstní dědičnosti a šlechtění rasy a objasnitli lidu, jak se má chovati, aby bylo zabráněno nemocem. Úkoly pěstování dědičnosti a zušlechtování rasy jsou:

1. Výluka neschopných činitelů dědičných a rasových. Opatření v tomto směru nastala: zákonem k zamezení dědičné nemocného dorostu, zákonem o zdravotní prohlídce snoubenců, zákonem k ochraně německé krve a německé cti, jakož i říšským občanským zákonem.
2. Provádění podpůrných a zamezujičích akcí. Půjčky peněz novomanželům, výchovné pro dítka, výběr v osídlování. Vysvědčení o nezávadnosti manželství, atd.
3. Výchova ke správné volbě manželů. (Viz Deutscher Herold, r. 1937, sešit 11/12.)

S platností od r. 1938 byla pro každého občana založena »Rodinná kníha«. (Arch.) Za povinné účasti škol, vojska a úřadů zapisuje popisný (evidenční) úřad všechna význačná data do archů jednotlivců. Zápisu obsahují data rodinná zpět alespoň do třetí generace, popis osoby podle tělesné konstituce, nemoci, duševní vlohy a vady, činnost, zdatnost a úspěch ve škole, u vojska i v povolání a ovšem i osobní věci v záležitostech politických, soudních a j. Snahou státu jest, na podkladě rodozpytu vypestovati rasově cenné, hodnotné a dětmi bohaté rodiny, rody, — národ!

Zmíněný »Ríšský výbor« již zahájil svou činnost též v území bývalého Rakouska. Vídeňský tisk z 1. května 1938 hlásí vydání rozkazu pro Ostmark: Každá škola obecná, odborná či střední, daruje žákům při opuštění ústavu knihu »Ty a Tvůj národ«, obsahující direktivy pro celý život. V předmluvě s výzvou k boji a k smělé zdatnosti jako životní nezbytnosti pro každý národ, který chce zůstat mladým, ukládá tato kniha každému jedinci trojí povinnost: K minulosti, přítomnosti a k budoucnosti = k předkům, k rodu a rodině, k dítkám! Pak se zdůrazňují povinnosti k rodině a k nejvyššímu celku, k národu. Tato stať obsahuje též poučení o otázce židovské, o stavu zemědělců, měšťanů a j. Ukončením životních směrnic jest oddíl, obsahující vzor tabulký rodinného »vývodu« s návodem praktického využití (naučit se číst tyto ta-

bulky!) dat v boji o zdraví, čistotu, čilost a pohotovost národa. Německý stát uznává, že rodopisci otevřeno jest široké pole spolupráce při vnitřní výstavbě národa.

J. L.

První rodopisná kniha německé vesnice. Jak piší Lidové listy z 20. VII. 1938 vyšla nedávno rozsáhlá rodopisná publikace, která zachycuje historii rodů, usedlých v bádenské vesnici Laufu. Kniha přináší údaje o všech obyvatelích vesnice od r. 1697, kdy tam začínají řádně vedené kostelní matriky. Za tím účelem bylo nutno zpracovati 45.000 matričních záznamů. Rodový popis vesnice Laufu, která dnes má skoro 3.000 obyvatel, obsahuje životní údaje více než 20.000 osob. Nejobsáhlejší rodokmen vesnice má od konce 17. století do nynějska 352 předků.

RODOPISNÁ HLÍDKA.

Doplněk seznamu členů Rodopisné společnosti československé.

A. Členové zakládající.

Úmrtí: Dne 1. října 1938 zemřel Jan Nep. kníže ze Schwarzenberku, vévoda na Krumlově atd., majorátní pán jasného rodu, s nímž po více než čtvrt tisíciletí byly spjaty osudy velké části jihočeské oblasti. Zvěčnělý narodil se 29. května 1860 ve Vídni jako syn knížete Adolfa Josefa ze Schwarzenberku a kněžny Idy, roz. princezny z Liechtensteina. Význačné postavení brzy povoloalo jej do veřejné činnosti ve sborech zákonodárných i v korporacích vědeckých, kulturních a dobročinných. Chloubou zasnulého byly jeho umělecké sbírky, archivy a knihovny, jež udržoval i přes nepřízeň doby s velikými hmotnými obětmi a prokazoval jimi platnou službu veřejnosti. To platí v prvé řadě o největším soukromém archivu ve střední Evropě, o známém archivu Třeboňském, kterýž je vedle svého právnického a historického významu nevyčerpatelnou studničí pramenů šlechtického, městanského a selškého rodopisu. Jan Nep. kníže ze Schwarzenbergu byl od založení Rodopisné společnosti čsl. jejím zakládajícím členem a plně oceňoval její snahu po udržení rodových tradic, neboť byl přesvědčen, že úcta k rodu a k jeho minulosti dává každému jednotlivci oporu mravní a vnučka mu pocit odpovědnosti. Sám se rodové tradici nikdy nezpronevěřil a zůstává po něm čestná památka muže, který měl smysl pro přesné plnění povinnosti, pro právo a spravedlnost.

Vyřazení: Karel Vyšín, Praha-Košíře, pro nedoplatení příspěvku zakládajícího členství.

C. Členové řádní.

Nově přistoupili: Václav Bauer, plukovník v. v., Praha-Záběhlice, čp. 1281; Ing. arch. Jaroslav Mackeřle, Jevíčko, Palackého nám. č. 79; Dr. h. c. Jan Mazany, farář církve čsl., Třebíč; Zdeněk Moser, Praha XIII., Korunní tř. 50; Karel Opatrný, úředník, Košíře-Cibulka č. 370; Arnošt Schwarzenberg, Smíchov, Xaveriova ul. č. 1832; Mary Vaníčková, choť velkostatkáře, Praha XIX., Dürichovo nám. č. 3; Oldřich Vitáček, továrník, Vysočany, č. 633.

Zemřeli: P. Jan Kř. Hájek, farář v. v., Hrubý Rohozec; JUDr. a PhDr. Robert Maršan, rada zem. soudu v. v., Praha II.; Emanuel Skopeček, poštovní ředitel v. v., Praha XIII.; Ing. Dr. Josef Stocký, techn. rada zemského úřadu, Praha XI.

Vystoupili: Jindřich Borč, Bratislava; Ing. Miloslav Goller, Praha XII.; Zdeněk Helfert, Praha VII.; Antonín Hrabák, Písek; Jaroslav Chytíl, Olomouc; Frant. Janda, Hranice; Josef Jawornický, Praha VII.; Františka Kšírová, Olomouc; Antonín Kubias, Praha II.; Dr. Vincenc Matina, Praha II.; Josef Mužák, Hradec Králové; Frant. Peiffer, Praha II.; Dr. Jan Rejsa, Praha XV.; Dr. Alfred Sternbeck, Děčín; Václav Škárlil, Velké Meziříčí.

Změnili adresu: František Rabá, vrch. adjunkt stát. drah, Třebechovice pod Orebem — dříve Meziměstí u Broumova; Vilém Vožíkovský, vládní rada, Tatranská Lomnice — dříve Košice; František Klein, profesor, Olomouc, Dvořáková ul. č. 22 — dříve Čes. Těšín; JUDr. Josef Voneš, okresní soudce, Třeboň — dříve Varnsdorf.

Dotazy a odpovědi.

I. Dotazy.

84. **Proskovský z Proskova.** — Hledám zprávy o tomto rodu, o jeho statcích a zvl. o osudech větve Oldřicha Desidera Proskovského (též Pruskovský z Prusкова psaného). Pro informaci uvádím: Proskovští byli nobilitováni r. 1546 Ferdinandem I. Z nich první známý Jiří Proskovský měl syny Jiřího Kryštofa a Oldřicha Desidera. Linie Jiřího Kryštafa vymřela r. 1769, linie druhá mizí za války třicetileté. Víme jen, že syn Oldřicha Desidera byl přitelem Albína Schlika, že účastnil se stavovského odboje a propadl statky i hrdlem. R. 1694 je v matrice fary kolovecké na Domažlicku zapis o křtu Marie, dcery Jiříka Proskovce, již byli za kmotry František Proskovec, Ant. Videršpergar a Ludmila Charamzová. Bylo by lze nalézt souvislost mezi rodem Proskovských z Proskova a Proskovci usedlými v Kolovči? **Frant. Plánička**, tajemník musea, Klatovy.
85. **Mazaný ze Slavětína.** — Hedám doplnění zpráv o tomto rodu, o němž napsal článek do Ottova Slov. nauč. XVI. 1035 Aug. Sedláček:
1. Antonín, poručík, † 1719; bližší zprávy.
2. František Josef žil u Mladé Vožice, † 1758; kde zemřel?
3. Bratří: Bedřich, Jindřich a Karel, Připomínají se r. 1786; prosím o pomoc při genealogickém pátrání. Za každé upozornění budu vděčen a režii hradím.
Dr. h. c. J. Mazaný, Třebíč, Bráfova ul. 456.
86. **Fleissig.** — V které pražské farnosti se narodili:
1. Arnošt Fleissig (* 1790), syn Jana Fleissiga, písáče u cechu sládků. Oddán byl 29. II. 1821.
2. Jan Fleissig * 16. V. 1809.
3. Eduard Fleissig * 5. XII. 1812.
87. **Řehula.** — V které pražské farnosti se narodil v roce 1823 Josef Řehula (Rzehula)?
88. **Slavík.** — Kde zemřel asi v roce 1855 Ignác Slavík, mistr zednický měšťan a pensionovaný havíř?
89. **Petule, Petula.** — Zprávy o členech tohoto rodu z každé doby, místa a země.
90. **Löhrl.** — Zprávy o potomstvu Vojtěcha Löhrla, měšťana a mistra krejčovského na Malé Straně, † 1792; syn jeho byl František a dcera provdána za Felixe Haniku.
91. **Wach.** — Zprávy o původu i potomstvu Julia, syna Jana Wolfganga Wacha, sládka a měšťana v Praze III.
92. **Felix.** — Mariana Felixová, po druhé ovdovělá Francková, koupila r. 1710 svému synu Janu Felixovi chalupu v Osvračíně. Kde žil a jak se jmenoval její první chot?

93. **Režný.** — Spojení s některým ze členů rodu Režných na Černokostelecku se hledá za účelem dopisování.
94. **Rožmitál pod Třemšínem.** — Hledá se badatel, který pracoval v tamních matrikách.
Odpovědi na čísla 86—94 si vyprošuje: Rodopisná společnost čsl., Praha II., Těšnov.

II. Odpovědi.

1. **Bezděka.** — Martin Bezděka, jinak Krump, jeho žena Zuzana v Libějovicích r. 1667. — Jakub Bezděka ve vsi Sviněticích na Netolicku r. 1623.
20. **Cyprián.** — Tomáš Cyprián, krejčovský tovaryš, pracoval v Třeboni r. 1612.
41. **Moser.** — Virgilius Moser 1547 šichtmajstr na štole Boží požehnání, 1560 horní písař v Čes. Budějovicích. V první polov. rodina téhož jména byla usedlá v Třeboni a dodnes žije v Bavorově.
54. **Čáp.** — V 16. stol. se připomíná Jan Čáp mezi sousedy a forberčenšky na předměstí v Soběslavi. — R. 1806 zemřel v Dol. Lukavci Václav Čáp ve věku 72 let.
69. **Kamarýt.** — Diviš Doudlebský z Doudleb měl v 16. stol. za ženu N. Kamarýtku.
73. **Lábohý.** — Jméno toto uváděno ve Veltěžích na Lounsku r. 1633 správně, koncem 17. stol. jako Hlavoj, později Hlavohely. Vlastivědný sborník okresu lounského, VIII., str. 133.

Odpovědi tyto jsou vesměs ze schwarzenberského archivu v Třeboni, LK.

Z Rodopisné společnosti československé v Praze.

Rodopisná společnost československá v Praze upřímně želí úmrtí těchto svých členů, jimž zachová trvalou vzpomínu:

P. Jan Kř. Hájek,

farář v. v., v Hrubém Rohozci u Turnova;

JUDr. a PhDr. Robert Maršan,

rada zemského soudu, univ. docent v Praze, † 24. VIII. 1938;

Jan Nep. kníže ze Schwarzenbergu,

velkostatkář v Hluboké n. Vlt., zakládající člen Rodopisné společnosti,
† 1. X. 1938;

Emanuel Skopeček,

poštovní ředitel v. v. v Praze XIII.;

Ing. Dr. Josef Stocký,

technický rada zemského úřadu v Praze XI., † 27. X. 1938.

Zprávy z výboru Rodopisné společnosti čsl. za rok 1938.

IX. řádné valné shromáždění konalo se 30. března 1938 ve 20 hodin v sále sokolské restaurace v Riegrových sadech. Jednání zahajili úř. místopředseda Jiří Felix yzpolníkou na zemřelé členy, jichž památku byla uctěna povstáním. Po přečtení a schválení zápisu poslední valné hromady byla podána obsáhlá zpráva jednatelská a redaktorská. Za p. A. Hrabáka, jenž v důsledku svého přestěhování do Písku resignoval na svou funkci i členství ve výboru, přednesl pokladní zprávu jeho zástupce p. disp. K. Kříkava. Týž konstatoval, že vnitřní dluh je téměř vyrovnán a to hlavně zásluhou p. předsedy a p. velkostatkáře Eugena Czernina, kterí své zájupičky po Kč 2000 — velkodusně věnoval společnosti, za čehž jim náleží opravdový a upřímný dík. Rovněž poděkoval p. K. Kříkava svému předchůdci p. A. Hrabákoví za to, že obzvláště svou pilí a šetrností pomohl Společnosti překonati nejhorší peněžní nešnáze; proto mu zůstane Společnost navždy zavázána díky. Ve zprávě knihovní uvedl p. J. Ehl vedle příručku knih též časopisy, jež dostává Společnost výřenou. Jsou to: z domácích: Sborník Jednoty starých českých rodů, Volk und Familie-Sudetendeutsche Wochenschrift, Mitteilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen, Sudetendeutsche Familienforschung, Trádice, Národní rada, Boleslav, Černá země, Zlatá stezka, Od Trstenické stezky, Staré Třebechovice, Od Ještěda k Troskám, Český časopis historický, Kutnohorské příspěvky k dějinám vzdělanosti české, Jihoceský sborník historický, Sborník muzeálnej slovenskej společnosti v Turč. Sv. Martině; z cizích: Dunaj, revue rakouských Čechoslováků — Vídeň, Miesiecznik heraldyczny — Warszawa, Nouvelle Revue Heraldique — Lyon, Familiengeschichtliche Blätter, Deutscher Herold — Leipzig, De Vederlandsche Leeuw — Driebergen, Turul — Budapest, Genealogiska samfundets i Finland. Na základě zpráv přehlížitelů účtu udělilo valné shromáždění výboru za hospodaření v roce 1937 absolutoriump, na čehž bylo přikročeno k volbám. Zvoleni byli: Předseda: Zdeněk Koloyrat-Krakovský; I. místopředseda: Jiří Felix; II. místopředseda a redaktor: PhDr. Antonín Markus; členové výboru: Karel Kříkava, Antonín Mareš, Bedřich Kšára, Jan Ehl, MUDr. Vincenc Matina, PhDr. Zdeněk Kristen, MUDr. Ignác Horníček, Josef Zita; náhradníci: PhDr. Bohumír Lafka, MUDr. Václav Cedrych, František Vrána, Ferdinand Chochole, František Srbeck, Ph. St. P. J. Gellner; přehlížitel účtu: Karel Vyšín, PhDr. Jan Rejsa-Kolovský; smířčí soud: JUDr. Robert Marsan, Emanuel Skopeček, JUDr. Karel Wiesenberg.

V ustavující výborové schůzi bylo provedeno rozdělení funkcí: jednatel Antonín Mareš; pokladník Karel Kříkava; knihovník Jan Ehl; zapisovatel Bedřich Kšára; archivář František Vrána; správce skladu Ferdinand Chochole.

Mimořádná valná hromada konala se 14. prosince 1938 a byla svolána za účelem doplnění počtu činovníků. Do správy společnosti byli zvoleni pánové: Ing. Jan Opatrný, JUC. Adolf Petule, prof. František Navrátil, Emanuel Slavík. Přehlížiteli účtu: František J. Srbeck, rada František Karásek; členy smířčího soudu: JUDr. Jan Kasanda a ředitel státního archivu zemědělského PhDr. Václav Černý. Jelikož na pořadu byly jen volby, spojena byla s valnou hromadou též členská schůze, na níž přednášel p. PhDr. František Beneš, archivář z archivu země České, a to c sfragistice pod názvem: »Na okraj atlasu pečetí české šlechty, duchovenstva a měšťanů.« Přednáška uspokojila krajně všechny posuchače po stránce formální i obsahové, o čemž svědčil dlouhotrvající potlesk. Též rozhovor po přednášce byl bohatý různými náměty a byl ziskem pro badatele.

Rodopisná kartotéka. Rodopisná společnost čsl. ve snaze přispěti všemu členstvu dobrým informačním pramenem, založila rodopisnou kartotéku, ve které zaznamenává všechna rodová jména vyskytující se na vývodech, rodo-

kmenech a rozrodech, kteréž již některí členové zaslali. Dnes obsahuje kartotéka přes 1400 lístků, t. j. právě tolik různých jmen, ač jen menší část členstva vyplnila a zaslala vyplněné dotazníky vývodů. Vývodů takto zpracovaných je dosud 46, rodokmenů 12. Kdyby všichni členové nám zaslali vývody nebo rodokmeny, třeba jen částečné, vzrostla by kartotéka několikanásobně. Shromažďujeme a lístkujeme též rodokmeny význačných osobností českého veřejného života, na př. Boženy Němcové, Bedř. Smetany, Jar. Vrchlického, F. M. Pelzla, Jos. Jungmanna a žádáme všechny členy o laskavou spolupráci.

Nedávno založený Svaz přátel rodopisu rozesílal na naše členy výzvu aby přistoupili k této »celostátní organizaci, která z čisté vědeckého zájmu se zabývá genealogií.« Mimo to se snaží Svaz vzbudit zájem široké veřejnosti novinářskými články a notickami, při čemž jeho odvaha jde tak daleko, že hledí získati členstvo také tímto tvrzením: »Práce několika nadšencůla i k údala vznik ustavení Svazu, majícího dnes již několik tisíc členů, většinou vědeckých pracovníků, duchovních i archivářů atd., atd.« — Pravda je tato: Svaz má necelých 100 členů, vesměs laiků, ani jednoho archiváře nebo vědce-rodopisce. — K tomu pak podotýkáme, že nikdo nebránil p. K. Vyšinovi, předsedovi a zakladateli tohoto Svazu, aby svou pracovní energii uplatňoval v RSC, kde zasedal ve výboru. Zde však se omezil na pověschné kritisování, že RSC, nic nedělá a na hrozby, že si založí vlastní spolek-rodopisný. Svou výhrůžku splnil, když ho valná hromada v r. 1938 nezvolila jednatelem, nýbrž revisorem účtů, ve kteréžto úloze mohla od něho, absolventa obchodní akademie, očekávatí práci nejúspěšnější. Pan K. Vyšín přerušil s RSC. styky; na své zakládající členství zapravil pouze I. splátku a tak nezbývá Rodopisné společnosti nic jiného než škrtnouti ho ze seznamu členů. Pan jednatel Svazu V. Janovský docela přijal volbu za jednatele RSC, ač věděl — nač se později příšlo — že ani jejím členem nikdy nebyl, neboť nikdy jí ani zápisné ani jediný roční příspěvek nezaplatil. To je pravda sumutná, ale právda.

Pod heslem »Návrat k rodině« propaguje v denním tisku p. Aug. Bek, ředitel v. v. v Praze I., utvoření »Rodopisného kroužku«, jenž by měl za účel: 1. probouzetí zájem o rodopis a rodinné kroniky, 2. probouzetí a udržovati lásku k rodinné tradici a památkám, a 3. seznamovati členy se starou českou kulturou a historickými památkami. Není nám známo, s jakým výsledkem se setkalo toto provolání, ale těžko lze doporučovati podobné, byť i dobré a chválíhodné snahy (v programu byla i spolupráce s RSC), které vedou ke tříštění sil místo k žádoucí jednotě. Uznáváme, že zápisné K. 10.— a roční příspěvek RSC. K. 40.— zdá se mnohým příliš vysokým, obzvláště vychází-li časopis se značným zpožděním, ale... Vypočítali jsme v letáčku, rozeslaném členům před valnou hromadou v r. 1936, že potřebujeme ročně nejméně 10.000 K, máme-li vydávat časopis, hraditi režii a řetíti na základ k rodopisnému ústavu (§ 3. odst. 3. stanov). — Při počtu 500 členů bylo by lze snížiti členský příspěvek na 20 nebo 25 K, při 1000 členech na 15 K. Zatím nutno dozнатi, že nám členů spíše ubývá. Na podporu vydavatelské činnosti od státu, země, nebo ústavů nelze dnes ani pomyslit.

Upozornění pro vazbu: Na rejstříku k V.—X. ročníku Časopisu rodopisné společnosti čsl. se pracuje a bude připojen k příštímu číslu.

13. III. 1939.

Předseda: Zdeněk Kolowrat-Krakowský, velkostatkář
Rychnov n./Kněžnou.

I. místopředseda: Ph.Dr. Zdeněk Kristen, zemský archivář,
Praha XIII., Přemyslovo nábř. 13.

II. místopředseda: Ph.Dr. Antonín Markus-Ratkovich,
vrchní archivář, Třeboň.

členové výboru: Jiří Felix, vrch.pošt.řed. v.v.,
Praha XI., Křižkovského 7.
Karel Kříkava, prokurista, Praha III., Plasská 4.
Jan Ehl, vrch. inspekt. ČSD. v.v.,
Praha XII., Řípská 3.
Pavel J. Gellner, Březno u Ml. Boleslavě
Bedřich Kšára, techn. kreslič,
Praha XIII., Jugoslávská 15.
Antonín Mareš, úředník pošt. spoř.,
Praha XIX., Bachmačská 15.
MUDr. Ignác Horníček, podplukovník,
Olomouc, Sborová nem. 7.
Prof. Frant. Navrátil, archivní asistent,
Třeboň.
Ph.Dr. Václav Davídek, koncip.st.zeměd.arch.,
Praha II., Těšnov 65.

náhradníci: Josef Zita, učitel, Krpy - Vrutice Kropáčova
Emanuel Slavík, úředník, Praha VI.,
Přemyslova 52.
Ph.Dr. Bohumír Lifka, ředitel knihovny,
Praha XVI., Horní Kesnerka 192.

Oblík
Černý
Mareš
Navrátil

revisor účtů: F. J. Srbek, předseda odboru Kampeliček v.v.,
Praha XII., Řípská 2.
Frant. Karásek, řed. rada Zemské banky,
Praha II., Příkopy 24.

Srbek

Smírčí soud: Ph.Dr. Václav Černý, odb.r. ředitel st.archivu
zeměd. a univ. docent, Praha II., Těšnov 65.
JUDr. Jan Kasanda, rada nejv.správ. soudu,
Praha XII., Korunní 115.
JUDr. Karel Wiesenberger, advokát,
Praha II., Křemencova